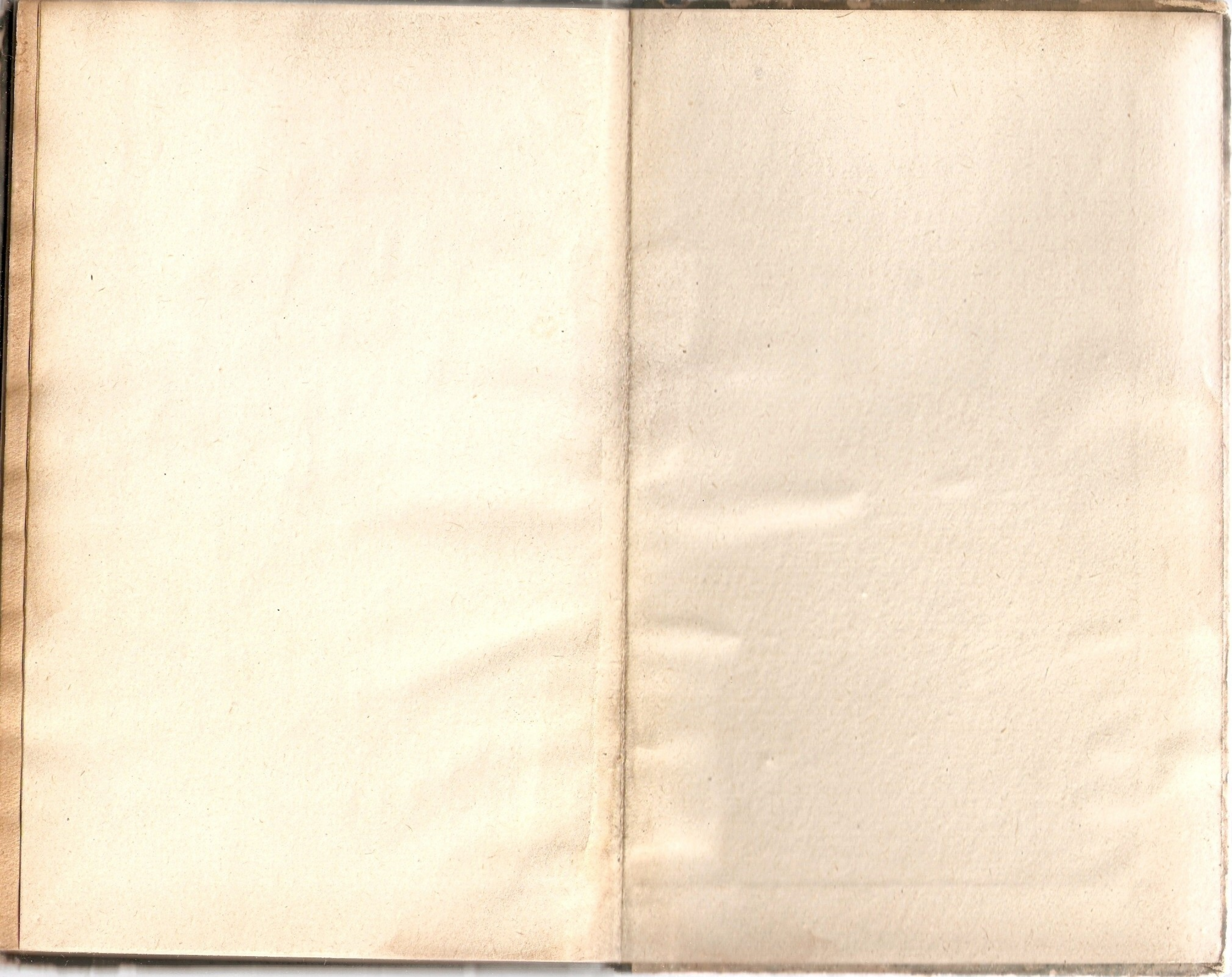

<http://illuminati.ge/>

გ ა მ მ ც ე მ ლ ო ბ ა
„საბჭოთა საქართველო“
თბილისი
1964

PLATONIS

CONVIVIUM

In linguam Ibericam
e Graeco convertit
praefacione et commentariis
instruxit
Bačana Bregvadze

✘
TABILISSI
MCMLXIV

პლატონის

სამსახური

ძველი ბერძნულიდან თარგმნა,
წინასიტყვისა და კომენტარებით
დასურთ
ბაჩანა ბრეგვაძე

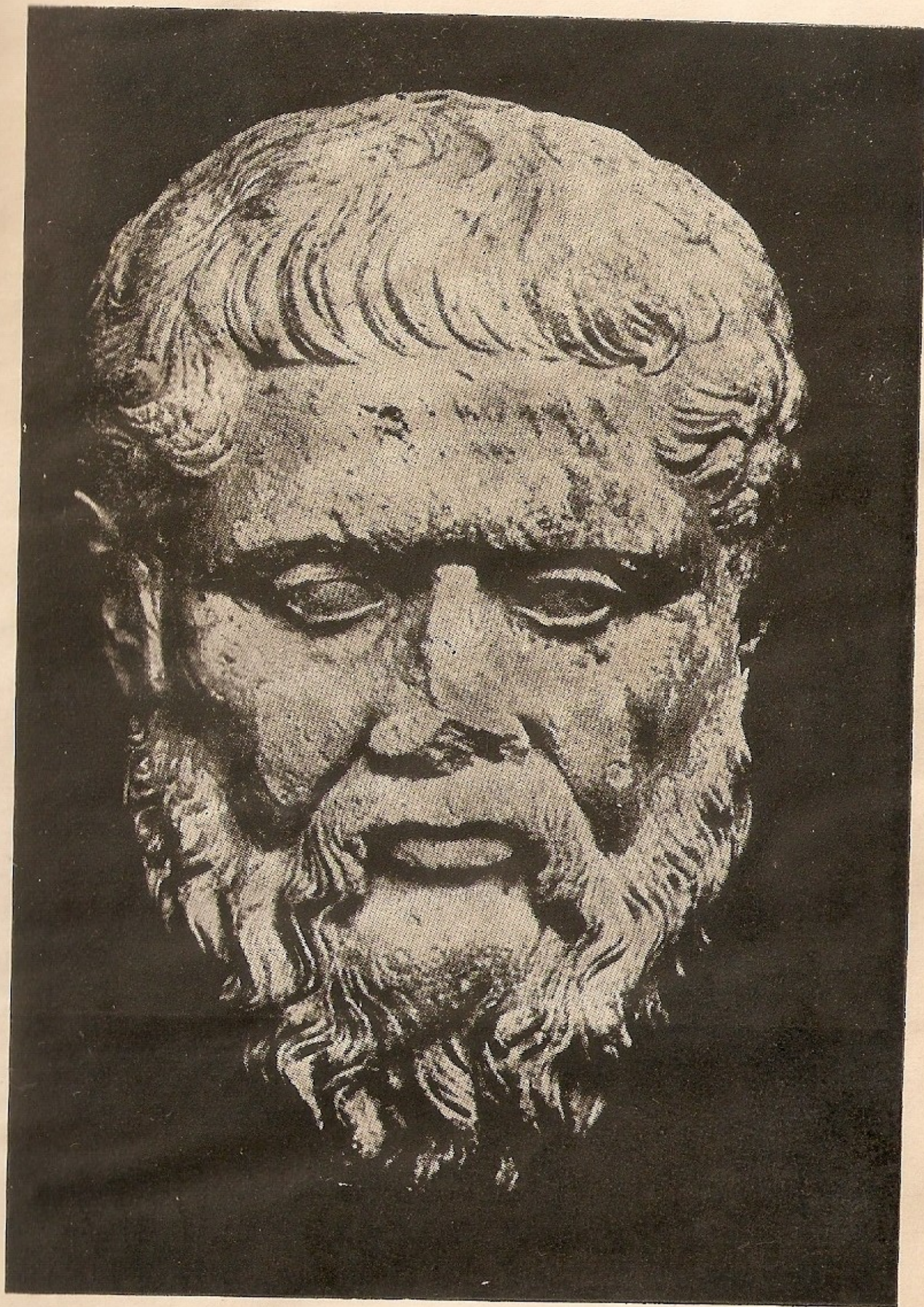
გამომცემი
« სპობო სპობო »

✘
თბილისი
1964

1 Ф

1 (პლატონი)

პ 434

მთარგმნელისაგან

„ნადიმი“ დიდი ბერძენი ფილოსოფოსის ერთხმად აღიარებული შედევრია (ვინდელბანდი მას უწოდებს „უდიადესს პლატონის მხატვრულ ქმნილებათა შორის“). „ნადიმის“ სიუჟეტური ქარგა მარტივია და ლამაზი. დიალოგს 24 საუკუნის მიღმა გადაყავართ: 416 წ. (ძვ. წ. ა.). ათენი. ახალგაზრდა ტრაგიკოსი აგათონი ნადიმს იხდის გამარჯვების აღსანიშნავად. აქ, ამ ნადიმზე, ერთმანეთს ხვდებიან და სიყვარულზე — ერთსზე საუბრობენ ათენის ინტელექტუალური არისტოკრატის უკეთესი წარმომადგენელი. აქ არის მორცხვი და მოკრძალებული ფედროსი, აქ არიან სოფისტი პავსანია და ექიმი ერქსიმახოსი, კომედიოგრაფი არისტოფანე და ტრაგიკოსი აგათონი, და ბოლოს, აქვე არიან ბრძენი სოკრატე და მომხიბლავი ჭაბუკი ალკიბიადე. თვითეული მათგანის სიტყვას მკვეთრად გამოხატული ინდივიდუალობის ბეჭედი აზის, თვითეული სიტყვა დასრულებული, დამოუკიდებელი და თავისთავადი ჰიმნია ეროსისადმი, მაგრამ პლატონის გენიალური ხელოვნება უღრმესი შინაგანი კავშირით ჰკრავს მათ, რითაც ერთიანი, მთლიანი ნაწარმოების სახეს ანიჭებს „ნადიმს“. ხოლო ამ ერთიანობის მიზანია გვიჩვენოს ეროსის გენეალოგია, მისი არსი, მისი გვარები, ეფექტები და, დასასრულ, მისი მიზანი.

პლატონის კონცეპციით, სიყვარული სამყაროს ერთიანობის დიდი პრინციპია, უნივერსალური ჰარმონიის, სიკეთისა და მშვენიერების წყარო. სამყაროს მრავალფეროვნებას, საგანთა სიმრავლეს ერთიანობა უდევს საფუძვლად, ხოლო სიმრავლეში თვლემს მარადიული ტენდენცია პირველადი

ერთიანობისაკენ მიქცევის და მიბრუნებისა. ამ მარადიულ
ლტოლვას, ყოველი არსის, ყოველი სიცოცხლის ამ ინტი-
მურსა და ნათელ კანონს სიყვარული ჰქვია სახელად.

„ერთი მრავალია და სიყვარულის წყალობით მრავალი
ერთიაო“, — ამბობდა ემპედოკლე. სწორედ სიყვარული
წარმართავს სასრულსა და წარმავალს უსასრულოსა და წარუ-
დინებლისაკენ. „სიყვარული წყურვილია უკვდავებისა“, —
ეუბნება დიოტიმა სოკრატეს. ამრიგად, სიყვარული აქ გვევ-
ლინება როგორც უზარმაზარი, კოსმიური ძალა, როგორც
„სამყაროს სასიცოცხლო იმპულსი“ (ვინდელბანდი). მაგრამ
სასრულისა და უსასრულოს ერთიანობა, პლატონის აზრით,
სრულიადაც არ გულისხმობს სასრულისა და სიყვარულის გაქ-
რობას. „პირიქით, ესაა ჭეშმარიტი სიცოცხლე, ესაა სიყვარული
თავის უკვდავ არსში, თავის იდეაში. კაცთა კავშირი არაა ერთო-
ბა, ან, ყოველ შემთხვევაში, ესაა ერთობა, რომელიც განსხვა-
ვებას არ გამოორიცხავს. ის, ვისაც უყვარს და ის, ვინც უყვართ,
ორნი არიან, რადგან არ კარგავენ თავიანთ მეობას... ერთისა
და მრავლის თანაარსებობის ეს მისტერია, რომლის ახსნასაც
ამაოდ ცდილობს ინტელექტი, პლატონის მიხედვით, სულთა
სიყვარულშია განსახიერებული“¹.

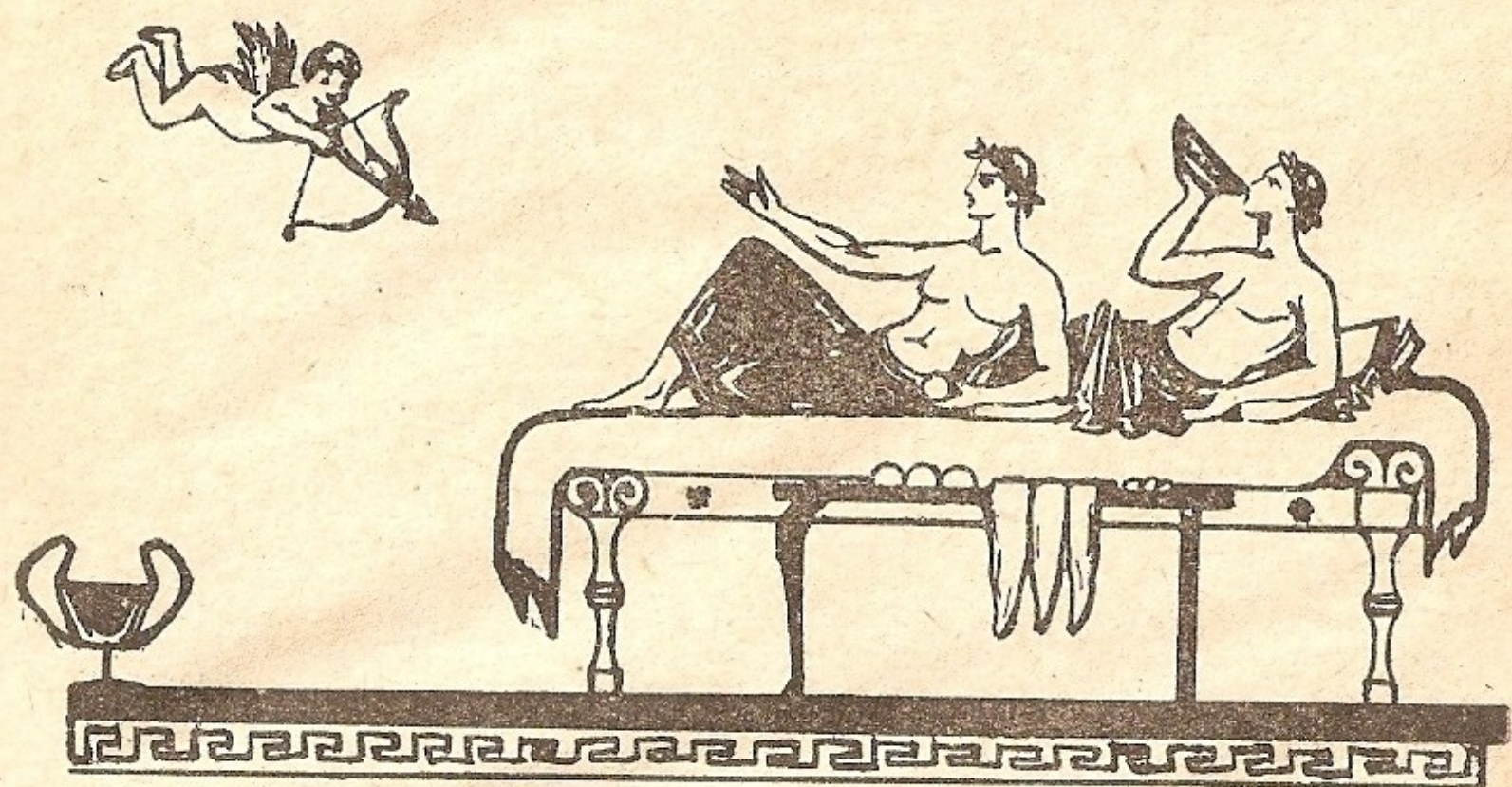
ძველი ლეგენდა გადმოგვცემს: პლატონის მოწაფეთა
შორის იყო ვინმე ასტერი, რომელსაც ფილოსოფოსი ასტრო-
ნომიას ასწავლიდაო. ეს ასტერი ფრიად მომხიბლავი ჭაბუკი
ყოფილა და მისმა მშვენივალმა ასეთი ლექსი ათქმევინა თურმე
პლატონს: „შენ ვარსკვლავებს უმზერ, ჩემო ასტერ; ნეტა
შემეძლოს ცად ქცევა, რათა მირიადი თვალთ გიმზირო შენ“.
კაცი ცად ვერ იქცევა, მაგრამ „ნადიმი“ გვეუბნება, რომ,
როდესაც სიყვარული მოიცავს და წრფელის გზით წარმარ-
თავს კაცის ბუნებას, მას შეუძლია ამაღლდეს, გაარღვიოს
ღრობისა და სივრცის სამანი, მისწვდეს ვარსკვლავეთს და,
ამრიგად, ეზიაროს უმშვენიერესსა და უსათნოესს, უსასრუ-
ლოსა და დაუსაბამოს.

სიტყვას აღარ გავაგრძელებ. მკითხველს თვითონვე გაა-
ცნობს თავს ეს ბრძენი და კეთილი წიგნი.

ქალაქი

¹ A. Fouillée, Histoire de la philosophie, Paris, 1893, p. 95—96.

I

მე მგონია, თქვენს კითხვას მთლად მოუმზადებელი არ
ვხვდები. ამას წინათ, ფალერიონიდან¹ ქალაქისაკენ რომ მოგ-
დიოდნი, ერთმა ნაცნობმა შემნიშნა და ხუმრობით მომაცხა:—
ჰეი შენ, ფალერიონელო², აპოლოდოროს, მოიცა ერთი! — მეც
შევიჩერდი და დაველოდე. — სწორედ შენ დაგეძებდი წე-
ლან, — მითხრა მან, — მინდოდა გამომეკითხა, როგორი სი-
ტყვეებით შეამკეს ეროსი იმ ნადიმზე, რომელიც აგათონმა³
გამართა და რომელზეც, სხვებთან ერთად, სოკრატე⁴ და ალკი-
ბიადეც⁵ იყვნენ მიწვეულნი. ფენიქსს, ფილიპეს ვაჟს, ეგ-
ამბავი ერთი კაცისთვის უამბუნია, ამ უკანასკნელმა კი მე მი-
ამბო და, თუმცა ხეირიანად ვერა გამაგებინა რა, ის მაინც
მითხრა, ყველაფერს უფრო დაწვრილებით აპოლოდოროსის-
გან შეიტყობო. ჰოდა, ნუ მეტყვი უარს, რადგან ყველაზე
მართებული იქნება შენი მეგობრის⁶ სიტყვები შენვე გვაუწყო.
მაგრამ ჯერ ეს მითხარი, — განაგრძო მან, — შენ თვითონ
ესწრებოდი ამ ნადიმს თუ არა? — ამაზე მე მივუგე: — ვინც
შენ ეგ ვამბო, თვითონაც არა სცოდნია რა დანამდვილებით,
რაკილა ფიქრობ, თითქოს იმ საუბრის შემდეგ, რომელიც შენ
გაინტერესებს, იმდენად მცირე დრომ განვლო, რომ მე შე-

მეძლო მას დავსწრებოდი. — მართლაც აგრე ვფიქრობდი, —
მითხრა მან. — ეგ როგორ, — მივუგე მე, — ნუთუ არ იცი, ჩემო
გლაკონ, რომ აგათონს კაი ხანია ათენში ფეხი აღარ დაუდ-
ვამს⁷, ხოლო მას შემდეგ, რაც მე სოკრატეს დავუახლოვედი და
ყოველდღე იმის ცდაში ვარ, როგორმე ჩავწვდეთ ყველაფერს,
რასაც ის ამბობს ან აკეთებს, ჯერ სამ წელსაც არ გაუფლია.
უწინ აქეთ-იქით დავყიადობდი და ჩემი სიცოცხლე უაზროდ
როდი მიმაჩნდა, თუმცა ყველაზე საწყალობელი ვიყავი ქვეყ-
ნად, რადგან ვფიქრობდი, როგორც შენ ფიქრობ ახლა, კაცმა
შეიძლება ყოველგვარ საქმეს მოჰკიდოს ხელი, ოღონდ არა ფი-
ლოსოფიას-მეთქი. — იცი რა? — გამაწყვეტინა მან, — დაცინვა
იქით იყოს და მითხარი, როდის გადიხარა აგათონმა ეგ წვე-
ულება? — მაშინ, როცა ჩვენ ჯერ კიდევ პატარები ვიყავით, —
მივუგე მე, — და როცა აგათონმა თავისი პირველი ტრაგე-
დიით გამარჯვება მოიპოვა⁸. იმ დღეს თავის ქორეგტებთან⁹
ერთად მან სამადლობელი მსხვერპლი შესწირა ღმერთებს,
მეორე დღეს კი ლხინი გადიხარა. — მართლაც რომ ძველი
ამბავი ყოფილა, — თქვა მან, — მაგრამ ვინ გაიმბო შენ? იქნებ
თვითონ სოკრატემ? — არა, ვფიცავ ზევსს, — მივუგე მე, —
სოკრატემ კი არა, სწორედ მან, ვინც ეგ ფენიქსს უამბო: იყო
ვინმე არისტოდემოსი¹⁰, კიდათენელი, ტანმორჩილი და მიწყვი-
უხამური. ის ესწრებოდა ამ საუბარს და, თუ არ ვცდები, მა-
შინ სოკრატეს ყველაზე მხურვალე თაყვანისმცემლად ითვლე-
ბოდა. სხვათა შორის, ამაზე მე სოკრატესთანაც მისაუბრია და
ორიგვს ნაამბობი ზუსტად დამთხვევია ერთმანეთს. — რაღას
უყურებ, — მითხრა გლაკონმა, — დაიწყე ბარემ; ქალაქამდე
გრძელი გზა გვიძევს და სხვა რა უნდა მთქმელს ან გამგო-
ნეს? — მერე შეღმართს შევუდევით და გზადაგზა დიდხანს
ვსაუბრობდით ყოველივე ამის შესახებ. ასე რომ, როგორც
წელან გეუბნებოდით, შემძლია თქვენს კითხვაზე პასუხი
გაგცეთ. და თუ ეს თქვენი სურვილიცაა, ხათრს არ გაგიტეხთ.
რადგან ფილოსოფიაზე ლაპარაკი (სულერთია მე ვლაპარაკობ
თუ სხვის ლაპარაკს ვისმენ) ყოველთვის უდიდეს სიამოვნებას
მანიჭებს, იმ სარგებელზე რომ აღარაფერი ვთქვა, რასაც
აქედან გამოველი. ხოლო როდესაც თქვენს ლაპარაკს ვისმენ—

მორჭმულთა და ვერცხლისმოყვარეთა ლაპარაკს — ყოველთვის
სევდა მაწვება გულზე და მაშინ მებრალებით თქვენ — ჩემი
ცუდმაშვრალი მოყვასნი. იქნებ თვითონაც არანაკლებ საწყა-
ლობელი გეჩვენებით და, შესაძლოა, არცა სცდებოდეთ, მაშინ
როდესაც მე კი არ მეჩვენებით, არამედ ღრმად ვარ დარწმუ-
ნებული, რომ საწყალობელნი ხართ მართლაც.

მე გობარი: — შენ ისევ ის ხარ, აპოლოდოროს, არავის
ინდობ, არც სხვებსა და არც საკუთარ თავს და, ალბათ, ყველა
უბადრუკად მიგაჩნია სოკრატეს გარდა. ყველაფერი გახელებს:
გახელებენ სხვები, გახელებს საკუთარი თავი. გამონაკლისი
აქაც სოკრატეა მხოლოდ. არ ვიცი, რატომ შეგარქვეს შლეგი.
ერთი კია, შენი სიტყვებით მუდამ ამართლებ მაგ მეტსახელს.

აპოლოდოროს: — ჩემო ძვირფასო, რაკი ასე ვფიქ-
რობ ჩემზეც და თქვენზეც, ცხადია, შლეგიც ვყოფილვარ და
დამთხვეულიც.

მე გობარი: — ახლა ამაზე დავა არ ღირს, აპოლოდო-
როს. ამას ჯობია თხოვნა შეგვისრულო და გვითხრა, თუ რა
ითქვა მაშინ ნადიმზე?

აპოლოდოროს: — რა და... თუმცა, მე შევეცდები
თავიდანვე ყველაფერი ისე გადმოგცეთ, როგორც არისტო-
დემოსმა მიამბო.

II

სოკრატეს შემთხვევით გადავეყარეთ — მიამბობდა არის-
ტოდემოსი. — კარგად გაჩხინილიყო და ფეხთ სანდლები ჩაეცვა,
რაც ნაკლებად სჩვეოდა მას. ვკითხე — აგრე მორთულ-მოკაზ-
მული სად მიხვალ-მეთქი. — აგათონთან მივდივარ ვახშმად, —
მიპასუხა მან, — გუშინ ბრბოის ღრიანცელმა დამაფრთხო და
მსხვერპლშეწირვაზე დასწრებას თავი ავარიდე; დღეისთვის
კი შევპირდი, უთუოდ გეწვევი-მეთქი. აგრე გულდასმითაც მი-
ტომ მოვრთულვარ, რომ მშვენიერს მშვენიერად მორთული
ვეახლო! შენ კი რას იტყვი, არისტოდემოს, — დაუმატა —
მართალია, აგათონს არ უთხოვია მეწვეიო, მაგრამ მე რომ
გთხოვო, ხომ ვერ წამყვები მასთან? — როგორც მიბრძანებ-

მეთქი, — მივუგე მე. — მაშ გავწიოთ ერთად, რათა შევცვა-
ლოთ ძველი ანდაზის აზრი და დავამტკიცოთ, რომ კარგ სტუ-
მარს შეუძლია დაუპატიჟებლად მიაღგეს კარზე კარგ მასპინ-
ძელს². ჰომეროსი ხომ, როგორც ჩანს, არა მარტო ცვლის,
ამახინჯებს კიდევ ამ ანდაზას: იგი გვიხატავს აგამემნონს,
როგორც ძალგულოვან მებრძოლს, ხოლო მენელაოსს —
როგორც „ჯაბან მეომარს“³ და ეს უკანასკნელი დაუპატიჟებ-
ლად მიჰყავს ლხინზე⁴, რომელსაც აგამემნონი იხდის
მსხვერპლშეწირვის შემდეგ, ე. ი. უარესი მიჰყავს უკეთეს-
თან. ამაზე მე მივუგე: — ვაითუ ისე სულაც არ გამოვიდეს,
როგორც შენ ამბობ, სოკრატე, და, ჰომეროსის თქმისა არ
იყოს, მე საბრალო დაუპატიჟებლად მივაღგე კარზე სიბრძნით
სახელგანთქმულ კაცს. მაგრამ შენ მეპატიჟები და შენვე
მოიფიქრე რამე ჩემს გასამართლებლად, რადგან, იცოდე, იქ
პირდაპირ განვაცხადებ, არ ვაპირებდი წამოსვლას, მაგრამ
სოკრატემ ძალით წამომიყვანა-მეთქი. — ორნი რომ ვიქნებით,
გზადაგზა უკეთ მოვიფიქრებთ, რა უნდა ვთქვათ⁵, — მიპასუხა
მან, — ახლა კი გავწიოთ.

რაკი ასე გადაწყდა, კვლავ გზას გავუდევით — განაგრძო-
ბდა არისტოდემოსი. — გზაში სოკრატე ფიქრს მიეცა და თანდა-
თან ნაბიჯს უკლო. მე დაცდა დავაპირე, მაგრამ მან მიბრძანა
წინ მევლო. აგათონის სახლს რომ მივაღდექი, კარი ღია დამ-
ხვდა და, აი, სწორედ აქ, ფრიად სასაცილო მდგომარეობაში
აღმოვჩნდი. მყისვე გამომეგება ერთი მსახურთაგანი და პირ-
დაპირ იქ შემეყვანა, სადაც სხვა სტუმრები უკვე მისხდო-
მოდნენ სუფრას. — სწორედ რომ დროზე მოხველ, არისტო-
დემოს, — წამოიძახა აგათონმა ჩემი დანახვისთანავე, — თუ
სხვა რამისთვის გარჯილხარ, კეთილინებე და ეგ საქმე შემდე-
გისათვის გადასდე. მე გუშინაც ვაპირებდი შენს დაპატიჟე-
ბას — გეძებდი და ვერ ვნახე ვერსად. მაგრამ, სოკრატე რატომ
არ მოგყავს თან? — მე უკან შევბრუნდიო, — ყვებოდა არის-
ტოდემოსი, — მაგრამ ვაი ამ შებრუნებას: სადაა სოკრატე? —
წელან ერთად მოვდიოდით და, მართალი გითხრათ, აქაც სწო-
რედ მან მომიპატიჟა-მეთქი, — მივუგე. — კარგადაც მოქცე-
ულა, — თქვა აგათონმა, — მაგრამ თვითონ სადღაა? — აქამ-

დე უკან მომყვებოდა და მეც ვერ გამიგია, სად უნდა წასუ-
ლიყო-მეთქი, — ვუპასუხე. — ბიჭო, — უბრძანა აგათონმა მო-
ნას, — გასწი, მონახე სოკრატე და აქ მოგვიყვანე, შენ კი,
არისტოდემოს, — მომიბრუნდა მე, — გთხოვთ დაიკავო ადგი-
ლი ერიქსიმახოსის გვერდით.

III

— ვიდრე ჩემს ადგილს დავიკავებდი, მონამ ფეხები
დამაბანინაო, — განაგრძობდა არისტოდემოსი. — ამასობაში მე-
ორე მონა მოვიდა და ამბავი მოიტანა — სოკრატე უკან გაბ-
რუნებულა, მეზობლის ჭიშკართან დგას და, თუმცა ვთხოვე,
არ ისურვა გამომყოლოდაო. — საკვირველია, ღმერთმანი, —
თქვა აგათონმა, — წადი, ერთხელ კიდევ სთხოვე და არაფრით
უკან გაბრუნება არ დაანებო. მაშინ მე ვუთხარი, — ყვებო-
და არისტოდემოსი, — არ გინდა, მოეშვიტ-მეთქი. სოკრატეს
აგრე სჩვევია: ხანდახან განმარტოვდება და დგას ასე თავის-
თვის. მე მგონია დიდხანს აღარ გვალოდინებს, თლონდ მოეშ-
ვით, ნუ შეაწუხებთ. — თუ აგრეა, რა გაეწყობა, — თქვა აგა-
თონმა, — თქვენ კი, ბიჭებო, დატრიალდით, გვიმასპინძლეთ
ჩვენ — დანარჩენებს. თქვენის სურვილისამებრ მოგვართვით
ყველაფერი. როგორც ყოველთვის, დღესაც თქვენთვის მო-
შინდვია ეგ საქმე. წარმოიდგინეთ, რომ მე და ჩემი მეგობრე-
ბი თქვენი სტუმრები ვართ და გვემსახურეთ ისე, რომ ჩვენი
მადლობა დაიმსახუროთ.

— ამის შემდეგ ნადიმიც დაიწყო, — ყვებოდა არისტო-
დემოსი, — სოკრატე კი მაინც არ ჩანდა. აგათონმა რამდენ-
ჯერმე დააპირა მონის გაგზავნა სოკრატეს მოსაყვანად, მაგრამ
არისტოდემოსმა არ დართო ნება. წინააღმდეგ თავისი ჩვეუ-
ლებისა, სოკრატეს დიდხანს აღარ დაუგვიანია და, როცა მო-
ვიდა, სტუმრები შუა ჭამაში იყვნენ მხოლოდ. მაშინ აგათონმა,
რომელიც შემთხვევით მარტო იჯდა სუფრის კიდეში, წამო-
იძახა: — აქ მო, ჩემო ძვირფასო, გვერდით მომიჯექ და ამრი-
გად მაზიარე იმ მაღალ სიბრძნეს, წელან ალყაფის კართან

რომ მიემთხვე; რადგან შენ, ალბათ, უკვე ჰპოვე, რასაც ეძებდი, თორემ რა მოგაცვლევინებდა ფეხს იმ ადგილიდან?

სოკრატე გვერდით მიუჯდა აგათონს და ასე უთხრა: — ნეტავი, ორი სულის სიახლოვით მართლაც შეიძლებოდა ერთი სულიდან მეორეში სიბრძნის გადასხმა, ისევე როგორც წყალი გადაისხმება სავსე თასიდან ცარიელში, როცა მათ მკედით შეაერთებენ ხოლმე¹. სიბრძნეც რომ ამ ბუნებისა იყოს, ბედნიერებად მივიჩნევდი შენს გვერდით ჯდომას, რადგან მაშინ მე ავივსებოდი შენი უხვი და კეთილი სიბრძნით. ჩემი სიბრძნე მქრქალია და მოჩვენებითი, როგორც სიზმარი, შენი კი ბრწყინვალეა და დიდებული; ამას მოწმობს ის ნათელი შარავანდედი, რომლითაც შემოსა მან შენი ყმაწვილკაცობა და ასე წარგადგინა გუშინ ოცდაათი ათასი ელინის წინაშე.

— ო, რა მწარე ენა გაქვს, სოკრატე, — თქვა აგათონმა, — მაგრამ მალე დიონისეს მოვუხმობთ მსაჯულად² და დაე მაშინ გამოჩნდეს ორივეს სიბრძნე. მანამდე კი მიირთვი რამე.

IV

როცა ვახშმობას მორჩინენ, ზედაშე დაღვარეს, ჰიმნი უმღერეს ღმერთს და ყველა საწესო რიტუალი რომ აღასრულეს, დააპირეს სმას შესდგომოდნენ. მაშინ პავსანიამ აიღო სიტყვა: — ჯერ ვითათბიროთ, მეგობრებო, როგორც ვსვათ ისე, რომ ღვინომ არ გვავნოს. უნდა გამოგიტყდეთ, რომ გუშინდელი ღრეობის შემდეგ ახლაც მიბრუნის თავი და, ბევრი თქვენგანის მსგავსად, პატარა სულისმოთქმა მესაჭიროება, რადგან გუშინ ერთად ვსვამდით აქ. მაშ იფიქრეთ, როგორც ვსვათ ისე, რომ ღვინომ არ გვაზიანოს.

აქ არისტოფანემ თქვა: მომწონს შენი თათბირი, პავსანია. ჩვენ მართლაც გვმართებს თავი შევიკავოთ სმისაგან, რადგან მეც მათ რიცხვს ვეკუთვნი, ვინც კინალამ ღვინოში ჩაიხრჩო გუშინ. — კეთილი და პატიოსანი, — თქვა ერიქსიმახოსმა, აკუმენის ფაჟმა, — მაგრამ ჯერ მინდა ერთი თქვენგანის, კერძოდ

აგათონის, აზრი შევიტყო: იქნებ მას ისევე სწყურია ღვინო? — არა, — უბასუხა მან, — აღარც მე შემიძლია სმა.

— როგორც ჩანს, ჩვენ — მე ჩემს თავს, ფედროსს და კიდევ ზოგიერთ სხვას ვგულისხმობ, — თქვა ერიქსიმახოსმა, — ბედმა გაგვიღიმა: თუკი ცნობილი მსმელები უკან იხევთ, ჩვენ რაღა გვეტქმის. სოკრატეზე არაფერს ვამბობ: მისთვის სულერთია ბევრს დალევს თუ ცოტას, ამიტომ ჩვენი გადაწყვეტილება ორივე შემთხვევაში ხელს აძლევს მას. მაგრამ რაკი არავინ მეტისმეტი სმის მომხრე არ არის, მე მგონია, არ მიწყენთ, თუ გულწრფელად მოგახსენებთ ჩემს აზრს თრობის შესახებ. მე ექიმი ვარ და გამოცდილებით ვიცი, თუ რა ვნების მოტანა შეუძლია თრობას კაცთათვის. ამიტომ, ჩემდა თავად, შევეცდები თავი ავარიდო თრობას და სხვებსაც ამასვე ვურჩევ, განსაკუთრებით კი მაშინ, თუ წინაღობის ორგინის შემდეგ ისინი ჯერაც არ გამოფხიზლებულან კარგად.

— შენი სიტყვა ხომ კანონია ჩემთვის; ერიქსიმახოს, — გააწყვეტინა ფედროსმა, მირინუსელმა¹, — განსაკუთრებით, როცა მედიცინას ეწება საქმე, და, მე მგონია, არც სხვები გაგიწევენ ურჩობას, თუ გონების ხმას მიუგდებენ ყურს.

ამის შემდეგ ერთხმად გადაწყვიტეს არ მისძალეობოდნენ ღვინოს და ნელ-ნელა შეჰყოლოდნენ სმას.

V

— რაკი გადაწყდა, — თქვა ერიქსიმახოსმა, — ნებისაებრ ვსვათ და ღვინო არვის დავაძალოთ, ამიტომ, ჩემის აზრით, ურიგო არ იქნება თუ გავისტუმრებთ ახლახან შემოსულ ავლეტრიდას¹; დაე, თავისთვის დაუკრას, ანდა, თუ მოისურვებს, ქალებთან შევიდეს² და შეაქციოს ისინი. ჩვენ კი დღევანდელ დღეს საუბარში განვლევთ და, თუ ვნებავთ, შემიძლია საუბრის თემაც შემოგთავაზოთ. — ეს წინადადება ყველას მოეწონა და სთხოვეს მათთვის თავისი აზრი გაენდო.

მაშინ ერიქსიმახოსმა თქვა: — ჩემს სიტყვას ევრიბიდეს მელანიპესავით დავიწყებ, რადგან ეგ აზრი მე კი არა, ფედ-

როსს ეკუთვნის.³ ფედროსს ხშირად აღწოდებოდა უთქვამს ჩემთვის: — განა უცნაური არ არის, ერიქსიმასოს, რომ პოეტები ხშირად ჰიმნებსა და პეონებს⁴ უძღვნიან სხვა ღმერთებს, ხოლო ეროსის⁵, ეგზომ დიადი და ძალმორჭმული ღმერთის ხოტბა ამდენ პოეტთა შორის ერთსაც არ უთქვამს ჯერ. მიჰხედე დახელოვნებულ სოფისტებს, თავიანთი დიალოგებით რომ აღიღებენ ჰერკულესს და სხვა ნახევარღმერთებს; ასე არ იქცევა თუნდაც სახელგანთქმული პროდიკოსი?⁶ ეს კიდევ არაფერი. ამას წინათ ხელში ჩამივარდა ერთი წიგნი, რომელშიც ღრმად განსწავლული ავტორი ხოტბას ასხამდა მარილის განსაცვიფრებელ ღირსებებს; იქვე ცად იყო აყვანილი მრავალი სხვა მსგავსი საგანი. აი, რაზე იხარჯება კაცთ ენერგია. ეროსი კი ჯერაც არავის შეუმკია ღირსებისამებრ. როგორ მიივიწყეს ეგზომ მაღალი ღმერთი? — და, ჩემის აზრით, ფედროსი მართალია. ამიტომაც ჩემს მოვალეობად ვთვლი მცირედი ხარკი მივუძღვნა ეროსს და, ამასთან, მიმაჩნია, რომ ყოველ ჩვენგანს ხელსაყრელი შემთხვევა ეძლევა მისდა საქებად. ხოლო თუ თქვენც იზიარებთ ჩემს აზრს, საუცხოო თემა გვექნება საუბრისათვის. ამრიგად, თვითეულმა ჩვენგანმა, შეძლებისამებრ, ხოტბა უნდა შეასხას ეროსს. დავიწყოთ მარჯვნიდან. პირველი ფედროსი იქნება, რადგან რიგის მიხედვით მას უწევს სიტყვა და ეს აზრიც ხომ მასვე ეკუთვნის?

— ყველა ხალხით გაიზიარებს შენს აზრს, ერიქსიმასოს, — თქვა სოკრატემ; ყოველ შემთხვევაში, მე თანახმა ვარ; ისედაც ხომ სულ იმას გავიძახი „ეროტიკის“⁷ გარდა ამქვეყნად არა გამეგება-რა მეთქი. თანახმა იქნებიან აგათონი, პავსანია და, მითუმეტეს, არისტოფანე, რომლის მთელი შემოქმედება დიონისეს და აფროდიტეს უკავშირდება. ერთის სიტყვით, მხარს დაგიჭერს ყველა ჩვენგანი. მართალია, სუფრის კიდეში მსხდომთ უფრო ძნელი მოვალეობა გვეკისრება, მაგრამ თუ ჩვენზე წინ ნათლად და დამაჯერებლად ილაპარაკებენ, ჩვენ ამითაც კმაყოფილნი დავრჩებით. ახლა კი დაიწყე, ფედროს, და ეროსის ქება თქვი!

სოკრატეს სიტყვებს სხვებიც შეუერთდნენ, მაგრამ ყველა-

ფერი, რაც იქ ითქვა, არისტოფანოსს აღარ ახსოვდა. მეც, ჩემის მხრივ, ზოგი რამ მისი ნაამბობიდან გადაამავიწყდა, ხოლო რაც ღირსსახსოვარი მეჩვენა, შევეცდები თქვენც გადმოგცეთ.

VI

ამრიგად, როგორც ვთქვი, პირველად ფედროსმა ილაპარაკა. აი, დაახლოებით, როგორი იყო მისი სიტყვა: — ეროსი დიდი ღმერთია და მრავალ მიზეზთა, უპირველეს ყოვლისა კი მისი წარმოშობის გამო, ყველაზე საოცარიც ღმერთთა და კაცთა შორის. მართლაც, ის ხომ ყველა უკვდავზე უძველესია. ამას ისიც მოწმობს, რომ ეროსს მშობლები არა ჰყავს. ყოველ შემთხვევაში, არცერთი პოეტი მათ არ იხსენიებს, ხოლო ჰესიოდეს¹ ამბობს — პირველად ქმნულ იქნაო ქაოსი, შემდეგ კი „ვრცელკალთიანი დედამიწა, უკვდავი ფუძე ყველა საგანთა არსებულთა და სიყვარული“².

ამრიგად, ჰესიოდეს თანახმად, ეს ორი იშვა პირველად — მიწა და ეროსი. ხოლო პარმენიდეს³ პირველშესაქმისათვის გვეუბნება: „უკვდავთა შორის მან ეროსი შექმნა პირველად“.

ჰესიოდეს კვერს უკრავს აკუსილეოსიც⁴. ამრიგად, ყველა ერთხმად აღიარებს, რომ ეროსი უძველეს ღმერთთა რიცხვს ეკუთვნის. უძველესი რომ არის, ეროსი უდიდეს სიკეთეთა მომნიჭებელიცაა ჩვენთვის. მართლაც, მე ვერ ვიტყოდი, რა შეედრება ყმაწვილ კაცის ბედნიერებას, როცა მას კეთილშობილი მიჯნური ეტრფის ან თვითონ უყვარს ვინმე გატაცებით. მხოლოდ სიყვარულს მიჰყავს კაცი ჭეშმარიტი გზით ამ ცხოვრებაში და არა გვარიშვილობას, დიდებას, მორჭმულებას თუ რაიმე სხვას. რატომ? იმიტომ რომ მათ თავისთავად არ ძალუძთ შთაუწერგონ კაცს სირცხვილი ბოროტის ქმნისა და სწრაფვა კეთილისადმი, ხოლო ამ ორი რამის გარეშე ვერც სახელმწიფო, ვერც ინდივიდი ვერას შექმნის დიდსა და მშვენიერს. ამიტომ ვამტკიცებ: თუ გამოაშკარავდა, რომ კაცმა, რომელსაც უყვარს⁵, უმსგავსი საქმე ჩაიდინა ან საკუთარი სიმხდალის გამო სანაცვლო ვერ მიიღო შეურაცხყო-

2. პლატონი

ფელს, მაშინ ის უფრო თამამად შესძლებს თვალი გაუსწოროს მშობელ მამას, მეგობრებს თუ ყველა სხვა მოყვასს, ვიდრე საკუთარ სატრფოს. იგივე შეიძლება ითქვას ამ უკანასკნელის მიმართაც. და რომ შეიძლებოდეს მთელი სახელმწიფოს ამ მთელი ლაშქრის შექმნა, სადაც მხოლოდ მიჯნურნი და მათი სატრფონი იცხოვრებდნენ თუ იბრძობებდნენ მხარდამხარ, მაშინ ვინ შესძლებდა მეტოქეობა გაეწია მათთვის ბიწისადმი სიძულვილსა და სათნოებისადმი სწრაფვაში? ხოლო ასე შეკავშირებულ თუნდაც მცირერიცხოვან ხალხს ბრძოლის ველზე, შეიძლება ითქვას, მთელი მსოფლიოც ვერ აღუდგებოდა წინ. რადგან, თუ არის ვინმე, რომლის თვალწინაც მიჯნური არ ისურვებდა იარაღი დაეყარა და მტრისთვის ზურგი ეჩვენებინა, ეს სატრფოა მისი. ის ათასწილ არჩევდა ბრძოლაში დაცემულიყო, ვიდრე მართო დაეგდო საყვარელი არსება და გასაჭირში არ მიშველებოდა მას. რადგან ამ დროს ეროსი ყველაზე უფრო ჯაბანსაც კი გმირულ სულს შთაბერავს ხოლმე. ერთის სიტყვით, თუ ჰომეროსი ამბობდა — ღმერთი მხნეობას უნერგავს გმირებს⁶, ჩვენ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეროსი საგმირო საქმეთათვის ადაგზნებს მიჯნურთ.

VII

მეტსაც გეტყვით, მხოლოდ შეყვარებულთ შეუძლიათ თავი დასდონ ერთმანეთისთვის და არა მართო მამაკაცებს, არამედ ქალებსაც. ალკესტიდამ¹, პელეასის ასულმა, ეს ერთხელ კიდევ ცხადად დაუმტკიცა ბერძნებს. მხოლოდ მან ირჩია სიკვდილი მეუღლის გულისათვის, თუმცა ამ უკანასკნელს დედ-მამა ცოცხალი ჰყავდა. მისი გრძნობა საყვარელი მეუღლის მიმართ შეუდარებლად უფრო ღრმა აღმოჩნდა მშობლების სიყვარულზე და, ამრიგად, ნათელი გახდა, რომ ისინი, არსებითად, უცხონი იყვნენ შვილისთვის და მხოლოდ სახელით ენათესავებოდნენ მას. და თუმცა მრავალს განუთქვამს სახელი თავისი მაღალი საქმეებით, მხოლოდ მცირერიცხოვან რჩეულთა სულები დაუხსნიათ ღმერთებს ჰადესის² ტყვეობიდან; ხოლო ალკესტიდას საქციელმა ისე მოხიბლა

არა მართო მოკვდავნი, არამედ უკვდავნიც, რომ პელეასის ასულის თავდადებით აღფრთოვანებულმა ღმერთებმა მისი სული უყოყმანოდ გამოიწვიეს ჰადესიდან. ამრიგად, თვითონ ღმერთებიც დიდ პატივს სცემენ უანგარო და თავგანწირულ სიყვარულს! ორფეოსს³ კი, ეაგრეს ვაჟს, მეუღლეს დანატრებული ჯოჯოხეთს რომ ჩავიდა, ევრიდიკეს ნაცვლად ღმერთებმა მხოლოდ აჩრდილი აჩვენეს მისი და ხელცარიელი გაისტუმრეს ჰადესიდან, რადგან იგი მუსიკოსი იყო და შემართება აკლდა: ნაცვლად იმისა, რომ, ალკესტიდას მსგავსად, თავი დაედო საყვარელი არსების გულისათვის, ის შეეცადა როგორმე ცოცხალი ჩასულიყო ჰადესს. ამიტომაც დასაჯეს იგი ღმერთებმა და დიაცთა ხელით სიკვდილი არგუნეს წილად. მაშინ როდესაც ისინი სხვაგვარად მოექცნენ აქილეეს⁴, თეტიდას ვაჟს, და ნეტართა კუნძულებზე გაგზავნეს იგი. მას ხომ დედამ უწინასწარმეტყველა — თუ ჰექტორს⁵ მოჰკლავ, შენც სიკვდილი გელის, ხოლო თუ არ მოჰკლავ, მშვიდობით მიბრუნდები შინ და ღრმა მოხუცებულობამდე იცოცხლებო. მიუხედავად ამისა, აქილეესმა არჩია საკუთარი სიცოცხლის ფასად შური ეძია თავისი ძვირფასი პატროკლესათვის და ზედ დაჰკვდომოდა მეგობრის ცხედარს. ეგზომ დიდი პატივის ღირსადაც მიტომ ცნეს ღმერთებმა, რომ ყველაფერი ანაცვალა კაცს, რომელსაც იგი უყვარდა. ესქილე⁶, რა თქმა უნდა, ცდება, როცა ამბობს აქილეესს პატროკლე უყვარდაო, რადგან იგი მართო პატროკლეს კი არა, ყველა დანარჩენ გმირსაც ჩრდილავდა მშვენებით და, ამასთან, ჯერ კიდევ უწვევრულა, თავის მეგობარზე გაცილებით უმცროსიც იყო, როგორც ჰომეროსი ამბობს. და თუ ღმერთებს ატყვევებს თავგანწირვა მიჯნურისა საყვარელი არსების გულისათვის, მათ გაცილებით უფრო ხიბლავს და აღაფრთოვანებს ამ უკანასკნელის თავდადება თავისი მიჯნურის მიმართ. რადგან მასში, ვისაც უყვარს, მეტია ღვთაებრივი, ვიდრე მასში, ვინც უყვართ⁷. პირველი ხომ თვით ღვთაების მიერაა შთაგონებული. ამიტომ იყო, ღმერთებმა აქილეესს უფრო მეტი პატივი რომ მიაგეს, ვიდრე ალკესტიდას, და ნეტართა კუნძულებზე გაგზავნეს იგი. ამრიგად მე, ჩემის მხრივ, შემიძლია დავასკვნა, რომ ერო-

სი ყველაზე ძველი, ყველაზე ძალმორჭმული, ყველაზე პატივ-
საცემი ღვთაებაა უკვდავთა შორის, რადგან ყველაზე მეტად
მას ძალუძს სათნოებასა და ნეტარებას აზიაროს კაცი რო-
გორც ამ ქვეყნად, ისე საიქიოშიც.

VIII

— ასეთი სიტყვა წარმოსთქვა ფედროსმაო, — ყვებოდა
არისტოდემოსი. ფედროსის შემდეგ სხვებმაც ილაპარაკეს
თურმე, მაგრამ მათი სიტყვები არისტოდემოსს კარგად აღარ
ახსოვდა. ამიტომ დუმილით აუარა მათ გვერდი და პირდაპირ
პავსანიას სიტყვაზე გადავიდა. აი, ეს სიტყვაც:

— მე არ მომწონს, ფედროს, თვითონ საკითხის აგრე-
დასმა. გამოდის რომ ჩვენგან მხოლოდ ქებას მოითხოვ ერო-
სისას და სხვას არაფერს. ეგ ურიგო როდი იქნებოდა, ერთი
ეროსი რომ არსებობდეს მხოლოდ. მაგრამ რაკი ეროსი ერთზე
მეტია, ჯერ აჯობებდა გაგვერკვია, რომელი მათგანი უნდა
აქოს კაცმა. მე შევეცდები ერთგვარად გამოვასწორო კვ-
ნაკლი: ჯერ ვიტყვი, რომელი ეროსია ქების ღირსი და მხოლოდ
შემდეგ შევაქებ მას ღირსებისამებრ.

ყველამ ვიცით, რომ არ არსებობს აფროდიტე¹ ეროსის
გარეშე. აფროდიტე რომ ერთი იყოს, ერთი იქნებოდა ერო-
სიც; მაგრამ რაკი აფროდიტე ორია, ეროსიც ორი უნდა იყოს
უთუოდ. და განა ორ აფროდიტეს არ ვიცნობთ მართლაც?
ერთი უფროსია, უდედოდ შობილი ურანოსის მიერ, მიტომაც
ციურს² ვუწოდებთ მას; მეორე — უმცროსი, ზევსისა და დიონეს
ასული. აქედან მისი სახელი — მიწიერი³. ამიტომ ბუნებრივი
იქნებოდა ამ ორი ქალღმერთის თანამდგომი ორივე ეროსის-
თვისაც იგივე სახელები გვეწოდებინა — ციური და მიწი-
ერი. ყველა ღმერთი, რა თქმა უნდა, თაყვანისცემის ღირსია,
მაგრამ ურიგო არ იქნებოდა თვითეული მათგანის არსი
გაგვერკვია თავდაპირველად. ყოველი საქმე აგრეა: თავისთა-
ვად ის არც ლამაზია და არც უმსგავსი. ყველაფერი, რასაც
ჩვენ ვაკეთებთ ახლა — ვსვამთ, ვმღერით, ვსაუბრობთ, ლამა-

ზია არა თავისთავად, არამედ თავის გამოვლენაში: ყველა-
ფერი ეს ლამაზია მაშინ, თუ ისე კეთდება, როგორც წესი და
რიგია⁴, წინააღმდეგ შემთხვევაში — უმსგავსი. იგივე შეიძლე-
ბა ითქვას ეროსის მიმართაც: ყველა ეროსი როდია ლამაზი
და ღირსი ხოტბისა, არამედ მხოლოდ ის, რომელიც ლამაზი
სიყვარულისთვის აღგვაგზნებს.

IX

ეროსი მიწიერი აფროდიტესი მართლაც რომ მიწიერია და
აღვირახსნილი. სწორედ ეს ეროსი მეფობს ბიწიერ კაცთა
შორის, რომელნიც განურჩევლად ეტრფიან როგორც დია-
ცებს, ისე ყრმებსაც, ხოლო ვისაც ეტრფიან, მასში სხეული
უფრო ხიბლავთ მისი, ვიდრე სული. თავისი სიყვარულის
საგანს ისინი ყველაზე უფრო თავქარიან არსებათა შორის
ირჩევენ და, თუ ვნება დაიცხრეს, ნაკლებად დაგიდევენ, კანო-
ნიერის გზით მიაღწიეს ამას თუ არა. ამიტომაც ყველაფერს
რომ კისრულობენ ისინი და ნაკლებად არჩევენ კარგსა და
ავს. რადგან ეს სიყვარული მიწიერი აფროდიტესგან მომდი-
ნარეობს, რომელიც მეორე ქალღმერთზე უმრწემესია და
ამასთან ორჯო საწყისის — მდედრობითის და მამრობითის ნა-
შიერი. მეორე ეროსი კი ციური აფროდიტესაგან წარმოსდგე-
ბა, რომელსაც მდედრობით საწყისთან არაფერი აქვს საერთო
და მხოლოდ მამრობითისგან იღებს დასაბამს, თანაც მიწიერ
ქალღმერთზე უფროსია და ურცხვობაც უცხოა მისთვის. სწო-
რედ ამიტომ მამრობით სქესს — თავისი ბუნებით და ინტე-
ლექტით უფრო ძლიერ სქესს ეტრფიან ამ სიყვარულით შთა-
გონებულნი. და თვითონ მამათმავლობის¹ მიხედვით ძნელი
როდია მათი გარჩევა, რომელთა სიყვარულს სწორედ ციური
ეროსი წარმართავს: ისინი უასაკო ბაღლებს კი არ ეტრფიან,
არამედ უკვე გონებრივი სიმწიფის ასაკში შესულ, ახლად
წვერულვაშაშლილ ჭაბუკებს. მათ რომ უმიჯნურდებიან, ისი-
ნი, ჩემის აზრით, მზად არიან სამუდამოდ თავიანთ სათაყვა-
ნებელ არსებათა გვერდით დარჩნენ და მათი სიხარული და

მწუხარება გაიზიარონ. ისინი არ ისარგებლებენ ჭაბუკის მია-
მიტობით, არ აცდუნებენ მას და მერე შერცხვენის არ
დააგდებენ, რათა მყისვე სხვას მიაშურონ. და უნდა არსე-
ბობდეს კანონი, რომელიც აკრძალავდა უსააკო ბაღთა
სიყვარულს, რათა წყალში გადაყრილი არ აღმოჩნდეს ამდენი
გულმოდგინება კაცთა: რადგან ძნელია თქვა, ბოლოსდა-
ბოლოს სად მიიყვანს ყრმას მისი სულიერი თუ ფიზიკური
ზრდა — სათნოებასთან თუ ბიწთან? ყველა კეთილშობილი
კაცი, რა თქმა უნდა, ნებაყოფლობით ემორჩილება ამ დაუწე-
რელ კანონს, მაგრამ საჭიროა მიწიერი ეროსის მიმდევართაც
ავუკრძალოთ მისი შელახვა, ისევე როგორც, შეძლებისამებრ,
სიძვის დიაცთა სიყვარულს ვუკრძალავთ მათ. სწორედ ამ
„მიწიერმა“ მიჯნურებმა ამოსვარეს ლაფში სიყვარული და
ისე ამოსვარეს, რომ ზოგიერთი იმის თქმასაც კი ბედავს, თით-
ქოს სამარცხვინო იყოს თაყვანისმცემელს თანაუგრძნო შენ-
სას. ამის თქმის საბაბს მათ მხოლოდ „მიწიერ“ მიჯნურთა
აღვირაბსნილობა და ურცხვობა აძლევს, რადგან უსამართლო-
ბაა დაჰკმომ ის, რასაც სამართლიანობა და კანონიერება უძევს
საფუძვლად.

სხვა სახელმწიფოებში სიყვარულს მარტივი ადათები გან-
საზღვრავენ და მათში ჩაწვდომა დიდ სიძნელეს არ წარმო-
ადგენს, ხოლო ჩვენში და სპარტაში იგივე ადათ-წესები
რთულია და ბუნდოვანი. ასე მაგალითად, ელიდისა² და
ბეოტიის³ მკვიდრნი, რომელნიც მაინცდამაინც დიდის მჭევრ-
მეტყველებით არ გამოირჩევიან, თაყვანისმცემლისადმი თანა-
გრძნობის გამომჟღავნებას სიქველედ თვლიან. იქ არავინ
იტყვის, არც მოხუცი, არც ახალგაზრდა — ეგ სამარცხვინოაო,
ჩემის აზრით, თუნდაც იმიტომ, რომ ფუჭად არ დახარჯონ
დრო ჭაბუკთა დასარწმუნებლად, რისი უნარიც ნაკლებად
შესწევთ. პირიქით, იონიასა⁴ და ბევრ სხვა მხარეში, ბარბა-
როსთა მბრძანებლობას რომ ემორჩილებიან, ეს სამარცხვინო-
დაა მიჩნეული, რადგან ბარბაროსებთან ტირანია სუფევს და
სიყვარული, ისევე როგორც ფილოსოფიისა და გიმნასტიკი-
სადმი სწრაფვა, საძრახისად ითვლება. როგორც ჩანს, არ
მოსწონთ ტირანებს, როცა მათ ქვეშევრდომთა შორის მაღა-

ლი აზრები, მტკიცე მეგობრობა და ერთსულოვნება იჩენს
თავს. ხოლო ყოველივე ამას ეროსი უნერგავს ადამიანებს.
ჩვენი ტირანები საკუთარი გამოცდილებით დარწმუნდნენ
ამაში: არისტოტილის სიყვარულმა და მისდამი ჰარმოდო-
სის⁵ ერთგულებამ რომ მათი ძალაუფლება დაამხო ოდესღაც.
ამრიგად, ზოგჯერ თაყვანისმცემლისადმი თანაგრძნობის გამომ-
ჟღავნება⁶, როგორც წესი, სამარცხვინო მოვლენად ითვლება,
რაც სწორედ მათმა ბიწიერებამ განაპირობა, ვინც ეს წესი
წესად აქცია, კერძოდ, მმართველთა სისასტიკემ და ქვეშევრ-
დომთა სიმხდალემ, ზოგჯერ კი, პირიქით, თაყვანისმცემლი-
სადმი თანაგრძნობის გამომჟღავნებას ადათი სიქველედ მიიჩ-
ნევს, რაც აიხსნება მცონარებით მათი სულისა, ვინც ეგ
ადათი ღანერგა იქ და დაამკვიდრა. ჩვენი ადათი სხვათა ადა-
თებზე გაცილებით მშვენიერია, ოღონდ, როგორც წელან
ვამბობდი, იოლი საქმე როდია მასში გარკვევა.

X

მართლაც, როგორც ჩვენში ამბობენ, უმჯობესია გიყვარ-
დეს აშკარად, ვიდრე ფარულად და, ამასთან, გიყვარდეს
უფრო ღირსეულნი და კეთილშობილნი, თუნდაც უსახურნი,
სხვებზე გაცილებით უსახურნი იყვნენ ისინი. განა უცნაური
არაა, რომ თვითეული ცდილობს ყოველნაირად წააქეზოს და
წაახალისოს მიჯნური, თითქოს მის ქცევაში არა იყოს რა
სათაკილო და საძრახისი? თუ წარმატებას მიაღწია, ხომ
კარგი, თუ არა და სირცხვილი მას. ეგეც არ იყოს, კანონი¹
სრულ თავისუფლებას ანიჭებს მიჯნურს, რომელიც ყველა
თავისი უცნაურობით სატროს² გულის მოგებას და ამით
სახელის მოხვეჭას ცდილობს. მაშინ როდესაც ყველა, ვინც
შეეცდებოდა იმავე გზით სხვა რაიმე მიზნის მიღწევას, უდი-
დეს სირცხვილს დაიტეხდა თავზე. ასე მაგალითად, ვინმესგან
ფულის სესხების, თანამდებობის ხელში ჩაგდების ან ძალა-
უფლების მოხვეჭის მიზნით ისევე რომ იქცეოდეს კაცი,
როგორც მიჯნური იქცევიან თავიანთ სატროთა მიმართ —

კერძოდ, ცრემლმორეული ვევედრებოდეს, ფეხქვეშ ეგებოდეს, მისი კარის წინ გორავდეს და ისე იმცირებდეს თავს, უკანასკნელი მონაც რომ არ იკადრებდა, — ამას წინ აღუდგებოდნენ არა მარტო მისი მოყვასნი, არამედ მტრებიც; პირველნი შეეცდებოდნენ გონს მოეყვანათ იგი და სამარცხვინოდ მიიჩნევდნენ მასთან მეგობრობას, მეორენი კი დაჰკმობდნენ მას სიმდაბლსა და პირფერობისთვის. ხოლო ყოველივე ეს უბრალოდ მიეტევება მიჯნურს, რომელსაც თვით კანონი რთავს ნებას აგრე მოიქცეს, თითქოს მის ქცევაში არა იყოს რა სათაკილო და საძრახისი. მაგრამ მთავარი მაინც ისაა, რომ, უმრავლესობის აზრით, მხოლოდ მიჯნურს შეუნდობენ ღმერთები ფიცის გატეხას, რადგან, როგორც ამბობენ, მიჯნურის ფიცს ფიცი არ ეთქმის. ამრიგად, უკვდავნიც და მოკვდავნიც სრულს თავისუფლებას ანიჭებენ მიჯნურს, როგორც ამას აქაური კანონიც მოწმობს. ერთის სიტყვით, კაცს შეუძლია იფიქროს, რომ ჩვენში ჭეშმარიტად ღირსების საქმედაა მიჩნეული გიყვარდეს და სიყვარულითვე ჰპასუხობდე მიჯნურს შენსას³.

მამები კი ხშირად ლაღას მიუჩინენ ხოლმე ყმაწვილკაცებს, რათა მათ თავიანთ მიჯნურებთან ლაპარაკის ნება არ დართონ (ლაღასაც ხომ ეგ ევალეება სწორედ), და თუ ისინი მაინც გაებნენ მიჯნურის მახეში, ტოლ-სწორთა დაცინვის საგნად იქცევიან უთუოდ, ხოლო უფროსები სრულიადაც არ ჰკმობენ და არ ჰკიცხავენ გამიჯნურებულ ჭაბუკთაღმი ასეთ უმართებულ და მოკიდებულეებას, რაც იმასაც კი აფიქრებინებს კაცს, თითქოს ყოველივე ეს სამარცხვინოდ ითვლებოდეს ჩვენში.

მე კი ასე ვფიქრობ: წელან მოგახსენებდით — ყოველი საქმე აგრეა-მეთქი: თავისთავად არც ლამაზია ის და არც უმსგავსი⁵. ლამაზია, თუ ისე კეთდება, როგორც წესი და რიგია, წინააღმდეგ შემთხვევაში — უმსგავსი. სიყვარულიც ასეა: სამარცხვინოა მისი სიყვარული, ვინც ბრმად თანაუგრძნობს ავს, და ლამაზია მისი, ვინც შეგნებულად თანაუგრძნობს კარგს⁶. ხოლო ავს მე ვუწოდებ იმ „მიწიერ“ მიჯნურს, რომელიც სხეულს უფრო ეტრფის, ვიდრე სულს. ამასთან ის უბიროა და ცვალებადი, ისევე როგორც ცვალებ-

ბადია და წარმავალი მისი ტრფობის საგანი. საკმარისია დაჰკნეს სხეული, რომელსაც იგი ეტრფოდა, რომ მყისვე მიტრინავს მისგან და სამარცხვინოდ ივიწყებს ყველა თავის ფიცსა და აღთქმას. ხოლო ტრფიალი მშვენიერის სულისა მთელი სიცოცხლის განმავლობაში მისი ერთგული რჩება, რადგან მარადიულსა და წარუდინებელთანაა შეერთებული.

ჩვენი კანონი თვითეული მათგანის სათანადო გამოცდას ითვალისწინებს და, ამასთან, გვავალებს ვწყალობდეთ ერთს და გავუბრბოდეთ მეორეს. ამიტომ იგივე კანონი აქეზებს მიჯნურს, ესწრაფვოდეს სატრფოს გულის მონადირებას, ხოლო ამ უკანასკნელს — გაუბრბოდეს მიჯნურს თავისას და, ამგვარად, სჯის და არკვევს, რას წარმოადგენს მიჯნური, ანდა სატრფო რას წარმოადგენს. ყოველივე ამის გამო, ჯერ ერთი, სამარცხვინოა სწრაფად დანებდე მიჯნურს — საჭიროა განვლოს საკმაო დრომ, რომელიც მრავალი რამის ყველაზე უკეთესი გამომცდელია; მეორეც, ასევე სამარცხვინოა დანებდე კაცს მხოლოდ იმიტომ, რომ ის მდიდარია და გავლენიანი, სულერთია, შიში და სიმხდალე იქნება ამის მიზეზი თუ ქონების ან თანამდებობის ხელში ჩაგდების სურვილი, რადგან არცერთი ამ კავშირთაგანი არ შეიძლება მიჩნეულ იქნეს ურყევად და მარადიულად და, მით უმეტეს, ჭეშმარიტი, კეთილშობილური მეგობრობის წყაროდ. ამრიგად, სატრფოს, თუკი მას სურს ღირსეულად თანაუგრძნოს მიჯნურს თავისას, ჩვენი კანონი ერთადერთ გზას უტოვებს მხოლოდ. ეს კანონი ბრძანებს: თუ მიჯნურს პირფერობასა და სულმდაბლობაში არ ჩამოერთმევა ნებისმიერი ნებაყოფლობითი მონობა თავისი ტრფობის საგნის მიმართ, ამ უკანასკნელს ერთადერთი ნებაყოფლობითი მონობა მიეტევება მხოლოდ და მიზანი ამ მონობისა სათნოებაა.

XI

მართლაც, ჩვენი კანონით აგრეა მიჩნეული: თუ კაცს სურს ემსახუროს მეორეს, რადგან იმედოვნებს მისი წყალობით სრულქმნილებას მიაღწიოს სიბრძნესა თუ სათნოებისა

რომელიმე სხვა დარგში¹, ეს ნებაყოფლობითი მონობა სიმ-
დაბლედ ან პირმოთნეობად არ ჩაითვლება. ხოლო ორივე ეს
კანონი — კანონი მამათმავლობისა და კანონი სიბრძნისა თუ
სათნოების სხვა დარგთა შესახებ — უნდა ემთხვეოდეს კიდევ
ერთმანეთს, თუკი არ გვსურს დავგმოდო სატრფო იმისთვის,
რომ თაყვანისმცემელს თანაუგრძნობს თავისას. და მართლაც,
მხოლოდ მაშინ, როცა მიჯნურსა და მისი ტრფობის საგანს
ერთი და იგივე მიზანი ამოძრავებს, და, ამასთან, თვითეული
მათგანი საკუთარ ზრახვას და გულისთქმას მისდევს, როცა
პირველი, რომელსაც ძალუძს სიბრძნესა და სათნოებას აზი-
აროს თავისი ტრფობის საგანი, არაფერს იშურებს, რათა
უანგარო სამსახურით ემსახუროს მას, ხოლო, თავის მხრივ,
ეს უკანასკნელი, რომელიც მთელის არსებით ესწრაფვის
ცოდნის მოხვეჭას, ცდილობს ასევე უანგაროდ მიაგოს სანა-
ცვლო თავის კეთილისმყოფელს, ვისი წყალობითაც იგი
სიბრძნეს და სათნოებას ეზიარება, ვიმეორებ, მხოლოდ
მაშინ, ორთავეს მიზანთა და ზრახვათა ურთიერთდამთხვევი-
სას შეიძლება ითქვას, რომ სატრფოსთვის სასახელოა თაყვა-
ნისმცემელს თანაუგრძნობს თავისას.² ხოლო ყველა სხვა
შემთხვევაში ეს თანაგრძნობა სამარცხვინო იქნებოდა მის-
თვის. ამიტომ აქ თვით გაცურებაც სამარცხვინოდ არ ჩაით-
ვლება, ყველა სხვა შემთხვევაში კი შერცხვენილი რჩება
გაცურებულიც და არაგაცურებულიც. მართლაც, თუ ვინმე
მხოლოდ იმიტომ დანებდება მიჯნურს, რომ მდიდარი ჰგონია
იგი, მაგრამ იმედი გაუცრუვდება და ვერაფერს ვეღარ მი-
იღებს, რადგან მდიდრის ნაცვლად ღატაკი შერჩება ხელში, ეს
გაწბილება დიახაც სამარცხვინო იქნება მისთვის, რადგან ამით
თვალნათლივ გვიჩვენა, ყოველგვარ სიმდაბლეს რომ იკის-
რებდა ფულის გულისთვის, რაც სრულიადაც არ არის კარგი.
სწორედ ასევე, თუ ვინმე იმიტომ დანებდება მიჯნურს, რომ
კეთილშობილ კაცად მიაჩნია იგი და სწამს მისი მეგობრობა
ამამალლებსო, მაგრამ იმედგაცრუებულს კეთილშობილის
ნაცვლად მდაბალი და დაცემული არსება შერჩება ხელში,
ასეთი გაწბილება მშვენიერია მაინც, რადგან ამით თვალნათ-
ლივ გვიჩვენა, რომ ყველაფერს იკისრებდა სათნოების და

სრულქმნილების გულისათვის, ხოლო რა შეიძლება იყოს ამა-
ზე კარგი. ამგვარად, მშვენიერია სიყვარული, რომელსაც
სათნოებისადმი სწრაფვა ასაზრდოებს.

ეს სიყვარული ციური აფროდიტესეული სიყვარულია,
ციური სიყვარული, ასე საჭირო როგორც მთელი ქალაქის,
ისე ყველა ცალკეული მოქალაქისთვის, რამდენადაც აიძუ-
ლებს მიჯნურს და მის სატრფოს, გულმოდგინედ იზრუნონ
საკუთარი სათნოების სრულყოფისათვის. ყველა სხვაგვარი
სიყვარული კი მეორე, მიწიერი ქალღმერთისაგან მომდინა-
რეობს.

აჰა, ფედროს, ყველაფერი, რაც კი შემიძლია აგრე სახელ-
დახელოდ შემოგთავაზო ეროსისათვის.

როცა პავსანიამ პაუზა გააკეთა (ამ ალიტერაციებს სოფის-
ტებმა შემაჩვიეს), არისტოფანეს ჯერმა მოაღწია, ყვებოდა
არისტოდემოსი. მაგრამ მას მეტისმეტი სიმადრისა თუ სხვა
რამის გამო სლოკინი აუტყდა და ლაპარაკი ვეღარ შესძლო.
ამიტომ მის გვერდით მჯდომ ექიმს ერიქსიმახოსს მიუბრუნდა
და ასე უთხრა: — ერიქსიმახოს, კეთილინებე და ან დამიხსენ
ამ სლოკინისგან, ან არადა ჩემს მაგივრად ილაპარაკე, ვიდრე
თავისით გამივლის იგი. — ერთ თხოვნასაც შეგისრულებ და
მეორესაცო, — მიუგო ერიქსიმახოსმა, — შენს ნაცვლად მე
ვიტყვი სიტყვას, ხოლო, როცა სლოკინი გაგივლის, ჩემს
მაგივრად ილაპარაკებ. გავლით კი მალე გაგივლის, თუ ინე-
ბებ და ცოტა ხნით მაინც შეიკავებ სუნთქვას ან წყალს
გამოივლებ ყელში. ხოლო თუ ეგ შენი სლოკინი მეტისმეტად
ძლიერია, რაიმე შეიხიციანე ცხვირში და დააცემინე; ამას
ერთი-ორჯერ რომ გაიმეორებ, სლოკინი უსათუოდ გაგივლის,
რაგინდ ძლიერიც არ უნდა იყოს იგი. — მაშინ დაიწყო ჩქარა, —
თქვა არისტოფანემ, — მე კი შენს რჩევას მივყვები.

XII

ერიქსიმახოსმა თქვა: — რადგან პავსანიამ კარგად დაიწყო,
მაგრამ ცუდად დაასრულა თავისი სიტყვა, ამიტომ შევეცდე-
ბი სათანადოდ დავაბოლოვო იგი. რომ ეროსი ორია, ჩემის

აზრით ეს სწორად იქნა აღნიშნული, მაგრამ ჩემი ხელობის — მედიცინის წყალობით მე შევძელი დამედგინა, რომ ეროსის საუფლო მარტო კაცთა სულებით კი არ შემოიფარგლება, სადაც მის ერთადერთ მიზანს მშვენიერებისადმი სწრაფვა წარმოადგენს, არამედ ის მრავალ სხვა რამესაც ისახავს მიზნად, მრავალ სხვა საგანზეც ავრცელებს თავის ძალმორჭმულებას, როგორც მაგალითად, გვამზე ყოველი ცხოველისა, დედამიწის ყველა ნაყოფზე, ერთის სიტყვით, ყველა არსზე, ყველა სულდგმულზე. ამრიგად, ამ დიად და საოცარ ღმერთს ემონება ყველაფერი, რასაც კაცურს ვუწოდებთ ჩვენ, ანდა ზეკაცურს. დავიწყებ მედიცინით, რათა სათანადო პატივი მივაგო ჩემს ხელობასაც.

ხორციელი ბუნება თავის თავში შეიცავს ორივე ეროსს. სხეულის ჯანსაღი და სნეული ელემენტები, როგორც ცნობილია, ურთიერთშორის განსხვავებულ და არამსგავს ელემენტებს წარმოადგენენ, ხოლო არამსგავსი ყოველთვის არამსგავსს ეძებს და ეტრფის. ამრიგად, სხვაა სიყვარული ჯანსაღი სხეულისა, სხვაა — სნეულის. პავსანია წელან ამბობდა — კარგია დანებდე კეთილშობილ მიჯნურს და სამარცხვინოა დანებდე ზნედაცემულსო¹. მასვე ვიტყვით ჩვენ, როცა საქმე სხეულს ეხება: აამო სხეულის კეთილსა და ჯანსაღ ელემენტებს კარგია და აუცილებელიც, — მედიცინის დანიშნულებაც ესაა სწორედ, — ხოლო აამო ავსა და სნეულ ელემენტებს სამარცხვინოა და ამას უნდა ებრძოდეს კიდეც ის, ვისაც სურს ჭეშმარიტი მკურნალი ერქვას. ერთის სიტყვით, მედიცინა არის მეცნიერება სხეულის ეროტიული აფექტების შესახებ ავსებასა და დაცლასთან მათს მიმართებაში². ნამდვილი მკურნალი ისაა, ვისაც ძალუძს ამ აფექტებში ჭეშმარიტი სიყვარულის გარჩევა სამარცხვინო სიყვარულისგან; ხოლო ვისაც ხელეწიფების სახე უცვალოს ამ აფექტებს, ისე, რომ სხეული ერთის ნაცვლად მეორე ეროსმა მოიცვას, ვისაც ძალუძს შთაბეროს სიყვარული იქ, სადაც ის არ არის და საჭირო კია იყოს, ანდა აღმოფხვრას სიყვარული იქიდან, სადაც მან უკვე დაივანა, იგია უმაღლესი დემიურგოსი: მართლაც, მას ხომ მოეთხოვება მეგობრობისა და ორმხრივი სიყვა-

რულის გრძნობით დააკავშიროს სხეულის ყველაზე მტრული ელემენტები; ხოლო ყველაზე მტრულ ელემენტებს ყველაზე დაპირისპირებულნი წარმოადგენენ, როგორც მაგალითად — ცივი და ცხელი, მწარე და ტკბილი, მშრალი და სველი და სხვა მათი მსგავსნი. სწორედ ამიტომ წინაპარი ჩვენი ასკლესპიოსი³, რომელმაც შესძლო სიყვარული და ერთსულოვნება შთაებერა ამ ელემენტებისათვის, როგორც ამას აქ მყოფი პოეტები⁴ ამტკიცებენ და რაშიც თვითონაც ღრმად ვარდარწმუნებული, გახდა ჩვენი ხელობის დამფუძნებელი. ამრიგად, ჩემის ღრმა რწმენით, მედიცინას მთლიანად ეკღმერთი განაგებს, ისევე როგორც გიმნასტიკას და მიწათმოქმედებას.

რაც შეეხება მუსიკას, ხომ ყველასათვის ცხადია, ვინც მცირეოდენ ყურადღებას მაინც უთმობს მას, რომ აქაც იგივე მოვლენასთან გვაქვს საქმე. იქნებ სწორედ ამის თქმა სურდა პერაკლიტესაც⁵, თუმცა მისი ნათქვამი რამდენადმე ბუნდოვანია. — ერთიანი, — ამბობს იგი, — რომელიც თავის თავს შორდება, თავის თავსვე უახლოვდება, როგორც ჰარმონია (ერთიანობა) მშვილდის და ღირის. — ხომ სიშლეგია იმის მტკიცება, რომ ჰარმონია არაერთიანია, ანდა რომ ის საპირისპირო ელემენტებისგან იღებს დასაბამს. მაგრამ, შესაძლოა, პერაკლიტეს იმის თქმა სურდა, რომ ჰარმონია იშვა თავდაპირველად ურთიერთდაპირისპირებული — მაღალი და დაბალი, ხოლო შემდეგ მუსიკალური ხელოვნების წყალობით ურთიერთშეთანხმებული ელემენტებისაგან. რა თქმა უნდა, არაერთიანი, მაღალი და დაბალი ბგერები ვერ იქნებიან წყარო ჰარმონიისა; ჰარმონია ხომ თანახმიანობაა, თანახმიანობა კი თანხმობაა ერთგვარი, ხოლო თანხმობა ურთიერთშეთანხმებულ, დაპირისპირებულ საწყისთაგან ვერ მიიღება, ვიდრე დაპირისპირებულნი არიან ისინი. თავის მხრივ, ვერც ჰარმონია შეაერთებს არაერთიან, დაპირისპირებულ ელემენტებს⁶. სწორედ ასევე მიიღება რიტმიც — თავდაპირველად ურთიერთდაპირისპირებული, ხოლო შემდეგ ურთიერთშეთანხმებული, ჩქარი და ნელი ელემენტებისაგან. თანხმობას კი ყველაფერ ამას ანიჭებს მუსიკა — ისევე როგორც ზემოთ მედი-

ცინა ანიჭებდა ტემპერამენტებს, — რომელიც ორმხრივ სიყვარულს და ერთსულოვნებას უნერგავს დაპირისპირებულ ელემენტებს. ამრიგად, შეიძლება ითქვას, რომ მუსიკაც მეცნიერებაა იმ ეროტიულ ელემენტთა შესახებ, რომელიც ჰარმონიისა და რიტმის სფეროს განეკუთვნება.

თვით ჰარმონიისა და რიტმის ბუნების მიხედვით ძნელი როლია მათში ეროტიული ელემენტების გარჩევა. ორ ეროსს თქვენ ვერ ნახავთ იქ, მაგრამ როცა საჭირო ხდება კაცთა საშვებლად რიტმისა და ჰარმონიის გამოყენება, იქნება ეს თხზვისას, რაც კომპოზიციის სახელითაა ცნობილი⁷, თუ უკვე არსებული მოტივებისა და საზომების მართებული ხმარებისას, რასაც მუსიკალური აღზრდა⁸ ეწოდება, ეს დიახაც ძნელი საქმეა და დიდი ხელოვანის ხელს საჭიროებს. ამ შემთხვევაშიც იგივე პრინციპი იჩენს თავს: ჩვენ არაფერს უნდა ვიშურებდეთ მათთვის, ვინც კეთილშობილია ან, თუ არ არის, ცდილობს მაინც ასეთი იყოს, და ვუფროთხილდებოდეთ მათ სიყვარულს. სწორედ ეგაა ჭეშმარიტად მშვენიერი, ციური, მუზა ურანია-სეული სიყვარული. ხოლო სიყვარული, რომელიც პოლიმნია-საგან⁹ მომდინარეობს, მიწიერი სიყვარულია და მას ფრთხილად უნდა მივმართავდეთ მისკენ, ვისაც იგი მიემართება¹⁰, რათა მისგან მონიჭებული სიხარული აღვირახსნილობის წყაროდ არ იქცეს. ასეთივე სიფრთხილე გვმართებს მაშინაც, როცა ჩვენს ხელობას ეხება საქმე, რათა არ ჩაგვმწარდეს ეს სიტკბოება, რასაც სამზარეულო ხელოვნება გვთავაზობს. ამრიგად, ყველაფერში, იქნება ეს მუსიკა, მედიცინა თუ რაიმე სხვა, რასაც კაცურს ვუწოდებთ ჩვენ, ანდა ზეკაცურს, საჭიროა ანგარიში გაეწიოს ორივე ეროსს, რადგან ისინი ყველგან არიან.

XIII

წელიწადის დროთა ბუნებაც ხომ მთლიანად ამ ორ ეროსზეა დამოკიდებული. როდესაც მოპირისპირე ელემენტები, რომელთა შესახებაც წელან მოგახსენებდით, სახელდობრ, ცივი და ცხელი, მშრალი და სველი, ზომიერი, ციური ეროსის

გავლენის ქვეშ ექცევიან და, ამრიგად, ჰარმონიულსა და გონივრულ მთლიანობაში ერწყმიან ერთურთს, ამას მოჰყვება როგორც კაცთათვის, ისე ცხოველთა და მცენარეთათვის, კეთილი, უხვი და არა მავნე ან ბოროტი წელი. ხოლო როდესაც წელიწადის ბუნებაზე აღვირახსნილობასთან წილნაყარი, მიწიერი ეროსი ახდენს უფრო ცხოველ შემოქმედებას, ეს გარდუვალად იწვევს მრავალი რამის იავარქმნას და განადგურებას. სწორედ ამ ეროსის გავლენა იწვევს, ჩვეულებრივ, უამსა და მრავალი სხვა სახის სნებას როგორც ცხოველთა, ისე მცენარეთა შორის. ჭირხლი, სეტყვა და კოდცი¹ ხომ შედეგია იმ უწესრიგობის და ქაოტურობისა, რაც ამ ეროსს ელემენტთა კავშირში შეაქვს. ხოლო მეცნიერებას ვარსკვლავთა წრიულ მიმოქცევასა და წელიწადის დროთა ბუნებაზე სიყვარულის გავლენის შესახებ ასტრონომია ეწოდება.

გარდა ამისა, ყოველგვარი მსხვერპლშეწირვა და, საერთოდ, ყველაფერი, რასაც მანტიკა² განაგებს და რაც ღმერთთა და კაცთა კავშირს ემსახურება, ერთადერთ მიზანს ისახავს და ამ მიზანს ეროსის მფარველობა და მკურნალობა შეადგენს მხოლოდ. ყოველგვარი მკრეხელობაც ხომ იქიდან იღებს დასაბამს, რომ ჩვენ პატივისა და ყოველ საქმეში პირველობის ღირსად ვცნობთ არა ზომიერ, ციურ ეროსს, არამედ აღვირახსნილს, მიწიერს, იქნება ეს მშობელთა, როგორც ცოცხალთა ისე გარდასულთა თუ ღვთაებათა თაყვანისცემის დროს. ამიტომაც შეადგენს მანტიკის დანიშნულებას ეროსის მეთვალყურეობა და მკურნალობა. ხოლო მანტიკა, თავის მხრივ, უკვდავთა და მოკვდავთა მეგობრობის დემიურგოსია, რადგან შეუძლია ნათლად განსჭვრიტოს, კაცთა ეროტიული მიდრეკილებებიდან რომელი მიემართება წმიდას, რომელი — ბიწიერს.

ამრიგად, ყოველი ეროსი ძლევა მოსილი ან, უკეთ რომ ვთქვათ, ყოველის შემძლე ღმერთთა უთუოდ. და მაინც მხოლოდ იმ ეროსის ძალმორტყმულებაა ჭეშმარიტად უსაზღვრო, რომლის კეთილგონიერება და სამართლიანობა უკვდავთა და მოკვდავთა შორის სიკეთის დამკვიდრებას ემსახურება და რომელიც, ამასთან, ყველა ნეტარების მომნიჭებელიცაა ჩვენ-

თვის. სწორედ ეგ ეროსი გვარიგებს ერთმანეთთან და ღმერთების მეგობრობასა და კეთილგანწყობას გვიხვეჭს, ღმერთებისა, რომელთა ბუნება ეგზომ მაღლა დგას კაცთ ბუნებაზე.

შესაძლოა, ეროსის მაქებას ბევრი რამ უნებლიედ გამოიჩინა კიდევ, მაგრამ ამ ნაკლის გამოსწორება შენთვის მომინდვია, არისტოფანე. თუმცა, იქნებ გწადია სულ სხვაგვარად აქო ეროსი. ნება შენია, ოლონდ დაიწყე, რაკი შენმა სლოკინმა უკვე განვლო. აქო, ყვებოდა არისტოფანე, არისტოფანემ სიტყვა ჩამოართვა ერიქსიმახოსს და თქვა: — განვლით კი განვლო, მაგრამ მხოლოდ ცხვირის ცემინების წყალობით. და მე მიკვირს ფრიად, ნუთუ იმისათვის, რომ ყველაფერი წესრიგში გვქონდეს, აუცილებელია ამდენი ტკიციანი და ხიციანი, რასაც ცხვირისცემინება იწვევს? ყოველ შემთხვევაში, სლოკინმა მაშინვე გამიარა, როგორც კი ცხვირისცემინება შევაგებე მას. — კარგად დაფიქრდი, რას ჩადიხარ, არისტოფანე, ძვირფასო ჩემო, — შეესიტყვა ერიქსიმახოსი, — ნაცვლად იმისა რომ სიტყვა დაიწყო, შენ ხუმრობ და მაიძულებ ფხიზლად მივსდიო შენს საუბარს, რათა სასაცილო არა წაგცდეს რა, თუმცა შეგეძლო სავსებით მშვიდად გეტქვა შენი სათქმელი. — მართალს ბრძანებ, ერიქსიმახოს, — მიუგო არისტოფანემ, — ამიტომ გთხოვ, ყურადღებას ნუ მიაქცევ წელანდელ ნათქვამს, ნურც ჩემს სიტყვებს დაუწყებ ჩხრეკას, რადგან, მე ის კი არ მაშინებს სასაცილო არა ვთქვა-მეთქი რამე — ეგ ხომ ჩემი მუზის და ჩემი ღირსების საქმეა — მხოლოდ იმას ვუფრთხი, არა წამცდეს რა ისეთი, რაც ჩემი დაცინვის საბაბს მისცემდა სხვებს. — შენ გსურს ხუმრობით გახვიდე ფონს, არისტოფანე, — თქვა ერიქსიმახოსმა, — მაგრამ ფრთხილად! ილაპარაკე ისე, თითქოს შენი სიტყვისთვის ანგარიშს აბარებდე ვინმეს. და, ვინ იცის, თუ მომეპრიანა, შესაძლოა, შეგინდო კიდევ შეცოდებანი.

XIV

— ჩემი სიტყვა მართლაც განსხვავებული იქნება როგორც შენი, ისე პავსანიას სიტყვებისგან, ერიქსიმახოს, — თქვა

არისტოფანემ. — მე მგონია კაცთათვის სავსებით შეუცნობელი დარჩა ძალმორჩმულება ეროსისა; რადგან, ეგ რომ შეეცნოთ, ისინი უზარმაზარ ტაძრებსა და ბომონებს აღუმართავენ ეროსს და უშურველ მსხვერპლსაც გაიღებდნენ მისთვის. ხოლო ამჟამად იგი უსამართლოდაა მივიწყებული. ეროსი ხომ ყველაზე კაცთმოყვარე ღმერთია უკვდავთა შორის, კაცთა მეოხი და მკურნალი ყველა იმ ადამიანურ ავადობათა, რომელთა განკურნება უდიდეს ნეტარებას აზიარებდა კაცთა მოდგმას. ამიტომ მე შევეცდები დაგახახოთ ეროსის ჭეშმარიტი ძალა, თქვენ კი სხვებს დაახახეთ ეგ. მაგრამ, უპირველეს ყოვლისა, საჭიროა გაგაცნოთ კაცთა ბუნება, მისი საღმობანი და სახეცვლილებანი.

ოდესღაც ჩვენი ბუნება სრულიადაც არ იყო ისეთი, როგორც ახლაა, არამედ სხვაგვარი იყო იგი. დასაბამითგან სამი სქესი არსებობდა კაცთა და არა ორი, როგორც ამჟამად — მამრობითი და მდედრობითი. უწინ მათ ერთვოდა კიდევ მესამე, ორივესთვის საერთო სქესი. დღემდე მხოლოდ სახელი შემორჩა მისი, თვითონ კი გადაეგო. ანდროგინონ¹ ერქვა ფორმიტაც და სახელითაც პირველ ორ სქესთან წილნაყარ აკუმს. ახლა ის უკვე გადაგებულია და მისი სახელი სათრეველად თულა იხმარება ღღეს. ამის გარდა, სფეროსებრი იყო ფორმა თვითეული კაცისა. მრგვალი ფერდები და მრგვალი ზურგი ჰქონდა იმ არსებას, ოთხი ხელი, ამდენივე ფეხი და ორიც საოცრად მსგავსი სახე მრგვალ კისერზე, ხოლო მოპირისპირე მიმართულებით შირალ ორივე ამ სახეს ერთი თავი აერთებდა მხოლოდ; ამას დაუმატეთ ოთხი ყური, ორი სარცხინელი ასო და სხვა დანარჩენი, როგორც ეს თვითეულ ჩვენგანს ადვილად შეუძლია წარმოიდგინოს. დადიოდა იგი შვეულად, წელში გამართული, როგორც ჩვენ დავდივართ ღღეს, და ყოველი მიმართულებით შეეძლო გადაადგილება. ხოლო როცა გაქცევა იყო საჭირო, მყვინთავთა მსგავსად, ფეხებს მაღლა რომ აბლაკავენ და თავდაყირა ეშვებიან წყალში, იგი თავის რვავე ასოს ეყრდნობოდა და მიგორავდა აგრე, ბურთივით. ხოლო არსებობა და თვითმყოფობა ამ სამი სქესისა იმან განაპირობა, რომ მამრობით საწყისს მზემ მისცა

დასაბამი, მდებრობითს — დედამიწამ, ხოლო მესამეს, აკუმს—
მთვარემ, რომელსაც თავადაც ბევრი რამ აქვს საერთო მზისა
და მიწის. და ამ სფეროსებრ არსებათა მოძრაობაც მიტომ
იყო სფეროსებური, რომ ისინი თავიანთ მოშობლებს წააგავ-
დნენ დიდად. დიდი იყო და საშინელი მათი ძალა და ასევე
დიდი მათი ზრახვანი, მიტომაც ხელყვეს ღმერთების ძალა-
უფლება, და რასაც ჰომეროსი ამბობს ეფიალტესა და ოტო-
სისათვის², მათთვისაც ამბობს: სწორედ მათ დააპირეს ცის-
თვის მიეღწიათ და თავს დასხმოდნენ ღმერთებს.

XV

მაშინ ზევსმა¹ და სხვა ღმერთებმა ბჭობა გამართეს — რა
ვიღონოთო, მაგრამ ძნელი გადასაწყვეტი აღმოჩნდა საქმე:
ერთის მხრივ, მათ არ უნდოდათ მეხთატეხით დასტყდომოდნენ
თავს კაცთა მოდგმას და მუსრი გაეგლოთ მისთვის, ისევე
როგორც ვიგანტები მოსრეს ოდესღაც, — ვინღა შესწირავდა
მაშინ მსხვერპლს ღმერთებს ან პატივს ვინღა მიაგებდა
მათ? — ხოლო, მეორეს მხრივ, ვერც კაცთა თავგასულობას
აიტანდნენ აგრე ვაგლახად. ბოლოს, დიდი ხნის ფიქრის შემ-
დეგ, ზევსმა როგორც იქნა გაიღო ხმა: — მე მგონია ვპოვეო
გამოსავალი, — თქვა მან, — კაცთა ძლიერების შემუსვრით
ჩვენ შევძლებთ დაღუპვისგან ვიხსნათ ისინი და მათ თავგასუ-
ლობასაც მოვუღოთ ბოლო. ამიტომ ორად გავკვეთ თვითეულ
მათგანს. ამით ძალაც მოაკლდებათ და, რაკი მათი რიცხვი
ერთიორად გაიზრდება, მეტ სარგებელსაც მოგვიტანენ ჩვენ.
რაც შეეხება სიარულს, შეეუღლად, წელში გამართულნი ივ-
ლიან კვლავაც, მხოლოდ ახლა უკვე ორ ფეხზე. ხოლო თუ
შევატყე, რომ ისინი არ ცხრებიან და კვლავ თავხედობენ,
თვითეულს ხელახლა გავკვეთ შუაზე და მაშინ მათ ცალ
ფეხზე მოუწევთ ხტომა.

თქვა თუ არა ეს, ზევსმა სათითაოდ შუაზე გაჰკვეთა ისინი,
როგორც ჰნავს ჰკვეთენ ხოლმე დასამარილებლად² ან რო-
გორც კვერცხსა სჭრიან შუაზე ძუით. თვითეულ კაცს, აგრე

განკვეთილს, აბოლონი³ ზევსის ზრახვებისამებრ სახესა და
კისრის ნახევარს ჭრილის მხარეს უქცევდა, რათა ადამიანს
ემზირა მისთვის და, ამრიგად, გონს მოსულიყო. რაც შეეხება
დანარჩენ ნაწილებს, ზევსმა განკურნება უბრძანა მათი აბო-
ლონს. სახე რომ შეუტრიალა თვითეულს, აბოლონმა ყოველის
მხრიდან მოჭიმა კანი იმ ადგილისკენ, მუცელს რომ უწოდე-
ბენ დღეს, და, თითქოს ქისას უკრავსო თავს, ზედ მუცლის
შუაში გამოსკვნა იგი, ხოლო კვანძის თავთან ერთადერთი
ნახვრეტი დასტოვა, რომელსაც ჭიპს ვეძახით ჩვენ. მან გაას-
წორა ბევრი სხვა ნაკეციც, დღევანდელი ფორმა მისცა მკერდა
და ამის მოქმედს იგივე იარაღი ეჭირა ხელში, რომლითაც
დაბალები დაჭმუჭვნილ ტყავს ჭიმავენ ხოლმე კალაპოტზე.
ორიორედ ნაოჭი მაინც დაუტოვა კაცს მუცელზე, ჭიპის მან-
ლობლად — სახსოვარი მისი ძველი შეჩვენებისა.

და როცა შუა გაკვეთილი აღმოჩნდა კაცის სხეული, თვი-
თეულმა ნახევარმა, მეორის წყურვილით გახელებულმა, ძებნა
დაუწყო თავის ტყუპისცალს. შეხვედრისას ერთმანეთს გადა-
ეტმასნებოდნენ ისინი და აგრე ჩახვეულნი, კვლავ ერთარსად
ქცევის მსურველნი, იხოცებოდნენ შიმშილით და უმოქმე-
დობით, რადგან არაფრის გაკეთება არ უნდოდათ უერთმანე-
თოდ. ხოლო როცა კვდებოდა ერთი ნახევარი, მეორე, ცოცხ-
ლად შთენილი, ახალ ნახევარს დაეძებდა თავისთვის და ხელ-
ახლა ეტმასნებოდა მას, სულერთია, იქნებოდა ეს მრჩობლი
დედაკაცის ნახევარი, რასაც ქალს ვუწოდებთ დღეს, თუ ნახე-
ვარი მრჩობლი მამაკაცისა. ჰოდა, იღუპებოდა კაცთა მოდგმა.

სიბრაალუღით აღძრულმა ზევსმა ახალი ხერხი მოიგონა
მაშინ: სარცხვინელი ასოები წინ გადმოუწერვა ადამიანებს,
რადგან აქამდე უკან იყო მათი ადგილი და ადამიანები ერთმა-
ნეთს კი არ ანაყოფიერებდნენ, ერთმანეთში კი არ ჩასახავ-
დნენ, არამედ პირდაპირ მიწაში, ჭიჭინობელათა მსგავსად. ამ
ცვლილებამ შესაძლებელი გახადა ადამიანთა ურთიერთგანა-
ყოფიერება მამრის მდებრობის თანაყოფის გზით. ზევსის მიზა-
ნიც ის იყო სწორედ, რომ კაცის თანაყოფას ქალთან ახალი
სიცოცხლის ჩასახვა მოჰყოლოდა შედეგად, ხოლო კაცის
თანაყოფას კაცთან სიამოვნება მაინც მიენიჭებინა მათთვის,

რათა გაყრის შემდეგ ჩვეულებრივ საქმიანობას და თავის თავზე ზრუნვას მიბრუნებოდნენ ვნებადამცხრალნი.

აჰა, საიდან მოკიდებული ღვივის კაცთა გულებში სიყვარული ერთურთისადმი, სიყვარული, რომელიც პირვანდელ სახეს უბრუნებს მათ, ცდილობს გათიშულ ნახევართა ერთ-არსად შერწყმას და გამრთელებას კაცთა ბუნების.

XVI

თვითეული ჩვენგანი, ამრიგად, მხოლოდ ქამბალასავით შუა გაჭრილი კაცის ქსიმბოლონს¹ წარმოადგენს, მთელის ნახევარს და ამიტომაც გამუდმებით დაეძებს თავისსავე ქსიმბოლონს.

ყველა მამაკაცი, რომელიც იმ აკუმის ჩამონატერია, ანდროგინონ რომ ერქვა ოდესღაც, ქალთა სქესს ეტრფის და მემრუშეთა უმეტეს ნაწილსაც ისინი შეადგენენ სწორედ. თავის მხრივ, წარმოშობით მათი მონათესავე ქალები კაცთა სქესს ეტრფიან და სიძვის დიაცთაც მათ შორის ჰპოვებთ უპირატესად. ხოლო ყველა ქალი, რომელიც მრჩობლი დედა-კაცის ჩამონატერია, სრულ გულგრილობას იჩენს მამრთა მიმართ და მხოლოდ საკუთარ სქესს ეტრფის, რისთვისაც ჰეტაირისტრიებს² უწოდებენ მათ. ისინი კი, ვინც მრჩობლი მამაკაცის ჩამონატერებს წარმოადგენენ, ჯერ კიდევ ბავშვობიდან, როცა მათ მამაკაცის „ნაფოტებს“³ თუ უწოდებს კაცი, მამაკაცებისკენვე ილტვიან და მათთან წოლა და ხვევნა მიაჩნიათ ბედნიერებად. და ისინი, ჭეშმარიტად, ყველაზე მაღლა დგანან ტოლ-სწორთა შორის, რადგან ბუნებით გაცილებით უფრო მამაკაცურნი არიან სხვებზე. მართალია, ზოგი ამას ურცხვობაში უთვლის მათ, მაგრამ ეს მცდარი აზრია: არა ურცხვობა, არამედ საკუთარი შემართება, მამაცობა და მამაკაცურობა აღძრავს მათ მათივე მსგავსთა სიყვარულისთვის. და აჰა, ურყევი საბუთიც ამისა: რა მოიწიფებიან, ისინი, მხოლოდ ისინი თუ იწყებენ სახელმწიფო მოღვაწეობას. უკვე დაგაუკაცებულნი კი მამათმავალნი ხდებიან და თუ ცოლს

ერთავენ და ბავშვებს აკეთებენ, ეგ მათი ბუნებრივი მიდრეკილებით კი არა, კანონის წინაშე მორჩილებით აიხსნება მხოლოდ: ისინი — სულით ცელიბატები⁴ — კმაყოფილნი იქნებოდნენ მარტოოდენ ერთმანეთის სიახლოვეთაც. დიახ, მამათმავალნი ხდებიან და ფილერასტები⁵, რადგან მათსავე მსგავსთავენ ილტვიან მიწყვი. ხოლო როცა მამათმავალი ან რომელიმე სხვა არსება თავის მეორე ნახევარს გადაეყრება, მათ შორის ისე საოცარის ძალით იფეთქებს მაშინ მეგობრობის, ურთიერთნდომისა და სიყვარულის გრძნობა, რომ აღარ სურთ, თუნდაც ერთის წამით მოსწყდნენ ერთმანეთს და, თუმცა ერთად ატარებენ მთელს სიცოცხლეს, ისინი ვერ შესძლებდნენ ეთქვათ, რა სურთ მაინც, რას ითხოვენ ერთმანეთისგან. მართლაც, ძნელი წარმოსადგენია ასე დაჟინებით მხოლოდ იმიტომ ისწრაფვოდნენ ერთმანეთისკენ, რომ ვნებათა დეღვა დაიცხრონ. ცხადია, მათ სულს რაღაც სხვა სწყურია, რა — თვითონაც არ ესმის ნათლად. ის მხოლოდ გუმანით გრძნობს ამას და აგრე მიგვანიშნებს ჩვენც. ხოლო მათ, ერთად მწოლარეთ, ჰეფესტოსი⁶ რომ წასდგომოდა თავს თავისი ხელსაწყობით და ეკითხა: — რა გსურთო, კაცნო, რას მოითხოვთ ერთმანეთისაგან? — და მერე, მათი ჭოჭმანის შემყურეს, კვლავ შეებრუნებინა კითხვა: — იქნებ თქვენ გსურთ, რამდენადაც ეს შესაძლოა, ერთარსად ქცევა, რათა ვერც დღემ, ველარც ღამემ ველარ გაგყაროთ? თუ ეგ გწადიათ, მე მზადა ვარ ერთმანეთს შევადნოთ და შეგაკავშიროთ, ისე რომ ორიდან ერთ არსად იქცეთ და, ვიდრე ცოცხლობთ, ერთი არსების მსგავსად, ერთი, საერთო სიცოცხლით იცოცხლოთ, მერე თვითონ სიკვდილიც ველარ შესძლებს თქვენს გაყრას და ჰადესიც ისე მიგიღებთ, როგორც ერთ აჩრდილს. მაგრამ დაფიქრდით, სწორედ ეგაა, რასაც ესწრაფვით, სწორედ მისი აღსრულება მიგამთხვევდათ ბედნიერებას? — ჩვენ ვიცით, რომ არცერთი მათგანი, ამის გამგონე, უარს არ ეტყოდა ჰეფესტოსს, არც სხვას ისურვებდა რასმე; პირიქით, ყველა უყოყმანოდ გადასწყვეტდა, რომ ისმინა სწორედ ის, რასაც ამდენი ხანია ნატრობდა; სახელდობრ, საყვარელ არსებასთან შედნობას და შეკავშირებას, ორი არსებიდან ერთარსად

ქცევას. ამის მიზეზი კი ისაა, რომ ჩვენი ძველი ბუნება ასეთი იყო და ჩვენ ერთ მთლიან ინდივიდუმს წარმოვადგენდით. ხოლო სურვილს მაგ მთლიანობისას და მისკენ ლტოლვას სიყვარული ჰქვია სახელად. უწინ, როგორც ვამბობდი, ჩვენ ერთ მთლიან ინდივიდუმს წარმოვადგენდით. ახლა კი ჩვენი ცოდვებისთვის გაგვთიშა და გაგვყარა ღმერთმა, როგორც ლაკედემონელებმა — არკადიელები⁷. ამიტომ წრფელნი უნდა ვიყოთ ღმერთთა წინაშე, რათა ხელახალი განკვეთის საფრთხე ავიცილოთ თავიდან და სტელებზე⁸ გამოსახულ ბრტყელ, ნესტოთა გამყოფ ხაზზე გადახერხილ ფიგურებს⁹ ანდა ლისპებს¹⁰ არ დავემსგავსოთ ზედმიწევნით. მაშ, საჭიროა ღვთისმოსავის გზება არ ჩაქრეს ჩვენში, რათა ეროსის წინამძღვრობითა და ჰეგემონობით თავი დავაღწიოთ ერთს და ვეზიაროთ მეორეს¹¹.

დაე, ნურავინ ეურჩება ეროსის ნებას, რადგან ეურჩო მის ნებას, ნიშნავს ღმერთების რისხვა დაიტეხო თავს. ხოლო ღვთაების მეგობრობას და კეთილგანწყობას თუ დავიმსახურებთ, მივემთხვევით კიდევ ჭეშმარიტ საგანს ჩვენი სიყვარულისა, რაც ახლა რჩეულთა ზვედრია მხოლოდ.

დაე, ნუ შემედავება ერიქსიმახოსი, ნუ გაამასხრებს ჩემს სიტყვას, ნურც იმას იტყვის, თითქოს პავსანიასა და აგათონისთვის ვამბობდე ამას. შესაძლოა, ისინი სწორედ ამ რჩეულთა რიცხვს ეკუთვნიან, მით უმეტეს, რომ ჭეშმარიტ მამაკაცად მიმაჩნია თვითეული მათგანი, მაგრამ მე ვგულისხმობ საერთოდ ყველას, უკლებლივ ყველა მამაკაცს და ყველა დედაკაცს და ვამტკიცებ, რომ კაცთა მოდგმა ბედნიერი იქნება მხოლოდ მაშინ, როცა თვითეული ჩვენგანი თავის საფერს იბოვის და, ამრიგად, ჩვენს პირვანდელ ბუნებას დაუბრუნდება. და თუ ამას მივიჩნევთ უმაღლეს სიკეთედ, მაშინ აქედან უცილობლად უნდა დავასკვნათ, რომ ყველაზე დიდი ბედნიერება, რასაც ამქვეყნად შეიძლება ეწიოს კაცი — ესაა შეძლებისამებრ მიეახლო ამ უმაღლეს სიკეთეს, ე. ი. ჰპოვო შენი გულისსწორი, შენი საფერი. და როცა ჩვენ ვუმღერით ღმერთს, მიზეზს ამ სიკეთისა, სამართლიანად ვუმღერით ეროსსაც, რომელიც ახლაც უდიდეს სამსახურს გვიწევს, რო-

ცა მათკენ მიგვიძღვის, ვინც ბუნებით გვენათესავეა, ხოლო მომავალს უდიდესი იმედით გვიშუქებს: თუკი წრფელნი ვიქნებით ღმერთების მიმართ, ის დაგვიბრუნებს ჩვენს ძველ ბუნებას, განგვკურნავს და გვაზიარებს ნეტარებას და ბედნიერებას.

აჰა, ერიქსიმახოს, ჩემი სიტყვაც ეროსისათვის. იგი მართლაც არა ჰგავს შენსას. და, როგორც ერთხელ უკვე გთხოვე, ნუ გაამასხრებ მას, რათა საშუალება გექონდეს მოვისმინოთ, რას გვეტყვიან სხვები ან, უფრო სწორად, რას გვეტყვის ორი დანარჩენი, რადგან მხოლოდ აგათონს და სოკრატეს არ უთქვამთ ჯერ მათი სათქმელი.

XVII

— დაგემორჩილებიო, — მიუგო ერიქსიმახოსმა, — მით უმეტეს, რომ შენმა სიტყვამ დიდად მასიამოვნა. მე მწამს, რომ სოკრატე და აგათონი თავს არ შეირცხვენენ იქ, სადაც „ერთიკას“ ეხება საქმე, თორემ შიში ამიტანდა მათ მაგივრად — ვაითუ ამდენი სხვადასხვა სიტყვის წარმოთქმის შემდეგ სათქმელი შემოაკლდეთ-მეთქი. მაგრამ მე მათი იმედი მაქვს.

— შენ გამარჯვებული გახვედი ასპარეზიდან, ერიქსიმახოს, — თქვა სოკრატემ, — მაგრამ ჩემს ადგილას რომ დაგსვა ახლა და მით უმეტეს მას შემდეგ, რაც აგათონი დაასრულებს თავის სიტყვას, დიახაც იგრძნობდი რა არის შიში, ისევე როგორც მე ვგრძნობ ამჟამად.

— შენ გასურს ჯადოთი შემკრა, სოკრატე, — თქვა აგათონმა, — რათა შემკრთალსა და თავბრუდასხმულს მაფიქრებინო, რომ მთელი „თეატრონი“ მე შემომცქერის, თითქოს დიდ რამეს მოელოდეს ჩემგან.

მაშინ სოკრატემ მიუგო: — მე ვნახე, როგორ მხნედ და თავდაჭერილად გახვედი სცენაზე, როგორ თამამად და წარბ-შეუხრელად შეჰყურებდი მაყურებელთა ბრბოს, რომლის წინაშეც სიტყვა უნდა წარმოგეთქვა და ამის შემდეგ როგორ დავიჯერო, თითქოს ჩვენმა პატარა სუფრამ შეგაკრთო ახლა? არც ისე გულმავიწყი გახლავარ.

— როგორ, — შეესიტყვა აგათონი სოკრატეს, — ნუთუ გგონია თეატრი მართლაც ძვალსა და რბილში მაქვს გამჯდარი და იმასაც კი ვეღარ ვარჩევ, ყველა საღად მოაზროვნე კაცი ორიოდე მცოდნეს რომ უფროსის უფრო, ვიდრე მთელ ბრბოს უმეცართა?

— მე ფრიად უმართებულოდ მოვიქცეოდი, აგათონ, ასეთ ხეპრედ რომ მიმეჩინე, — მიუგო სოკრატემ. — მჯერა, მათთან რომ გქონოდა საქმე, ვისაც ბრძენის სახელით ნათლავ, უმაღლეს მათ აზრს გაუწევდი ანგარიშს, ვიდრე ბრბოსას. მაგრამ ჩვენ სიბრძნე ვინ მოგვაშავა? განა ჩვენც ბრბოს არ ვერჩევთ თეატრში გუშინწინ? ბრძენთა შორის რომ მჯდარიყავი, იქნებ სირცხვილი გეგრძნო მართლაც, თუკი შენს საქციელში სამარცხვინოს ჰპოვებდი რასმე; აგრე არ არის? — აგრეაო, — მიუგო მან. — მაგრამ შეგრცხვებოდა თუ არა ბრბოს, სამარცხვინოდ რომ მიგეჩინა შენი საქციელი?

აქ ფედროსი ჩაერია საუბარში და თქვა: — ძვირფასო ჩემო, აგათონ, თუ შენ კვლავაც პასუხს გასცემ სოკრატეს კითხვებს, ხომ იცი, ის ნაკლებად დაგიდევს რა გამოვა აქედან, ოღონდ თანამოსაუბრე იშოვოს და ისიც ლამაზი. მე დიანაც მსიამოვნებს სოკრატეს სმენა, მაგრამ ჯერ ეროსის ხოტბისათვის უნდა ვიზრუნო და თვითუფლისგან კუთვნილი სიტყვა გამოვითხოვო. ჯერ თავისი მიაგეთ ეროსს, მერე კი, ნება თქვენია, იკამათეთ რამდენიც გენებოთ.

— მართალს ბრძანებ, ფედროს, — თქვა აგათონმა — სიტყვის დაწყებაში მე მართლაც არაფერი მიმლის ხელს. ხოლო სოკრატესთან კამათს მერეც მოვასწრებ.

XVIII

მაგრამ ჯერ მოგახსენებთ, როგორ უნდა ვაქო ეროსი და მხოლოდ შემდეგ შევაქებ მას. ჩემის აზრით, ჩემი წინამორბედნი ღმერთს კი არ ასხამდნენ ხოტბას, არამედ კაცთა სვებედნიერებას, რომლის ერთადერთი მიზეზი ღმერთია, ხოლო რას წარმოადგენს თავისთავად ამდენი სიკეთის მომმადლე-

ბელი, ამაზე კრინტიც არავის დაუძრავს; თუმცა, ჩვენს ნებისმიერ ხოტბას ნებისმიერი საგნის მიმართ მხოლოდ მაშინ შეიძლება ეწოდოს ჭეშმარიტი ხოტბა¹, როცა პირდაპირ მივუთითებთ რას წარმოადგენს თავისთავად, რა სიკეთეს გვანიჭებს იგი, ვისაც ჩვენი სიტყვა ეხება. ამიტომაც გვმართებს ჯერ საკუთრივ ეროსს შევასხათ ხოტბა და მხოლოდ შემდეგ — მის კეთილ ძღვენს.

მე ვამბობ, თუ ნემესიდა არ შემრისხავს ამის თქმისათვის, რომ ნეტარი ღმერთების ხომლში ეროსი ყველაზე ნეტარია, ყველაზე კეთილი და მშვენიერი. ჰო, ის ყველაზე მშვენიერი და აი რატომ: ჯერ ერთი, ფედროს, ის უმრწემესია უკვდავთა შორის და ამას თვითონვე გარკვევით გვიდასტურებს იმით, რომ ელვის სისწრაფით გაურბის სიბერეს, რომელიც, კარგად მოგეხსენებათ, საკმაოდ სწრაფია თავადაც, რადგან უფრო ადრე გვეწვევა ხოლმე, ვიდრე ეს საჭიროა. ეროსს მთელის არსებით სძულს სიბერე და ერთ ნაბიჯზეც არ ეკარება მას. ის ნორჩია, ამიტომაც ჭაბუკთა წრეში ტრიალებს მუდამ და წამითაც არ სტოვებს მათ. მართალს ამბობს ძველი ანდაზა — მსგავსი ყოველთვის მსგავსთან დგასო ახლო. მე ბევრ რამეში ვიზიარებ ფედროსის აზრს, მაგრამ ერთში არ შემიძლია დავეთანხმო მაინც: მისი აზრით, ეროსი კრონოსსა და იაპეტოსზე უფროსია, მე კი ვამტკიცებ, რომ უკვდავთა შორის უმრწემესი და მარადჭაბუკი ღვთაებაა იგი. ხოლო რაც შეეხება იმ ძველთაძველ ამბებს ღმერთების შესახებ, რომელთაც მოგვითხრობენ ჰესიოდე და პარმენიდე, თუკი საერთოდ მართალს მოგვითხრობენ ისინი, ეს ანანკეს⁴ საქმეა და არა ეროსის, რადგან ღმერთებს შორის ადგილი არ ექნებოდა არც დასაჭურისებას, არც კირთებას, არც მრავალ სხვა ძალმომრეობას, ეროსი რომ ყოფილიყო მათთან, პირიქით, მეგობრობითა და ზავით შეეკვროდნენ ისინი ერთმანეთს, როგორც ამჟამად, როცა მათ შორის ეროსი სუფევს. ამრიგად, ეროსი ნორჩია და ამასთან ნაზი. მაგრამ აქ ჰომეროსი იქნებოდა საჭირო, რათა ჩვენთვის სინაზე დაეხატა მისი. ჰომეროსი გვეუბნება ატასათვის⁵, რომ ქალღმერთია იგი, ნაზი ქალღმერთი, ყოველ შემთხვევაში, ნაზი ფეხები აქვსო მას:

„ფეხის გულები ნაზია მისი; არა მიწაზე,
კაცთა თავებზე მიიბრუნა ნელის რონინით“⁶.

ჩემის აზრით, ატას სილამაზეს ნათლად წარმოგვიჩენს თუნდაც ის, რომ მყარზე კი არ დაიარება იგი, არამედ ლბილზე. ვისარგებლოთ ჩვენც ამითი ეროსის სილამაზის წარმოსადგენად. მიწას კი არა, ეროსი კაცთა თავებსაც არ აკარებს ფეხს, რადგან არც ისე ლბილია ეს თავები კაცთა. არა, ულბილესს ეყრდნობა და ულბილესშივე იდებს ბინასაც, რადგან ღმერთთა და კაცთა სულებს და გულებს ირჩევს იგი თავის სავანედ. მაგრამ განურჩევლად ყველა სულს კი არა: უხეშ სულს გაურბის იგი და ფაქიზში ივანებს მხოლოდ. რაკი ულბილეს საგნებს ეყრდნობა ყველგან და ყოველთვის, ეროსი უნაზესი უნდა იყოს თავადაც. ამრიგად, ის ყველაზე ნორჩია და ყველაზე ნაზი. უფრო მეტიც, უაღრესად მოქნილიცაა, თორემ როგორ შესძლებდა ყველაფერში ჩაწვდომას, ყველა სულში შეუმჩნევლად შეპარვას და მერე ასევე შეუმჩნევლად გაპარვას იქიდან, მოუქნელი რომ ყოფილიყო იგი? ეროსის სიმშვეტიულობასა და მოქნილობაზე ნათლად მეტყველებს მისი კეთილსახიერებაც, რითაც, საყოველთაო აღიარებით, განუზომლად მაღლა დგას სხვებზე, რადგან დაუძინებელი მტერია სიმახინჯისა. იგი ყვავილთა შორის არჩევს ცხოვრებას და ამიტომ ეჭვს არ იწვევს სილამაზე მისი კანისა. მართლაც, ეროსი წამითაც არ ჩერდება მასზე, რაც არ ყვავის, ან უკვე დაჰკნა, სულერთია რა იქნება ეს — სხეული, სული თუ სხვა საგანი. ის ბინას იდებს და ივანებს მხოლოდ იქ, სადაც ყვავილები ყვავიან და სურნელება იკმევა ირგვლივ.

XIX

ღმერთის სილამაზისთვის კიდევ ბევრი რამ შეიძლებოდა თქმულიყო, მაგრამ საკმარისია ისიც, რაც ითქვა. ამის შემდეგ ხამს ეროსის სათნოებისთვის ვილაპარაკოთ. მთავარი ისაა, რომ ეროსი სამართლიანია ღმერთთა და კაცთა მიმართ და სამართლიანობასვე მოითხოვს მათგანაც. და თუ საერთოდ

ელმის, ძალმომრეობისგან როდი ელმის¹, რადგან ძალმომრეობისთვის მიუწვდომელია იგი. არც ძალადობით აკეთებს ის, რასაც აკეთებს. ყველა ნებაყოფლობით ემორჩილება ეროსს, ხოლო ყოველგვარ ნებაყოფლობით შეთანხმებას ორ მხარეს შორის სამართლიან შეთანხმებად მიიჩნევენ კანონები, ეგ „უფალნი სახელმწიფოსი“². გარდა სამართლიანობისა, უმაღლესი კეთილგონიერებაც ახასიათებს მას, რადგან, საყოველთაო აღიარებით, კეთილგონიერება განცხრომის სურვილთა და ვნებათა დაურევებაში მდგომარეობს, ხოლო რომელი ვნება შეედრება ეროსს? რაკი ეროსზე დაბლა დგანან, ეს ვნებები და სურვილები მისგან იძლევიან კიდევც; ხოლო მძლეველი განცხრომის ყველა სურვილთა და ყველა ვნებათა — ყველაზე კეთილგონიერი უნდა იყოს უთუოდ.

რაც შეეხება სიმამაცეს, აქ ეროსს თვით არესიც ვერ გაუწევს მეტოქეობას. მართლაც, არესს კი არ ჰმორჩილებს ეროსი, პირიქით, არესი ჰმორჩილებს ეროსს, რამდენადაც აფროდიტეს ეხება საქმე. და რადგან მძლეველი ძლეულზე უფრო ძლიერია, ამიტომ მძლეველი ღმერთთა შორის უმამაცესისა ყველა ღმერთზე მამაცი უნდა იყოს უთუოდ.

ამრიგად, ღმერთის სამართლიანობის, კეთილგონიერებისა და სიმამაცისათვის მე უკვე ვილაპარაკე. ახლა მისი სიბრძნისათვის მოვახსენებთ და, შეძლებისამებრ, შევეცდები არა გამომრჩეს რა. უპირველეს ყოვლისა კი, რათა ჩემს ხელობას ისევე მივაგო პატივი, როგორც ერექსიმახოსმა — თავისას, ვიტყვი, რომ ეროსი ის ბრძენი პოეტია, რომელიც სხვასაც პოეტად აქცევს, რადგან არ მოიძებნება ამ ქვეყნად კაცი, თუნდაც სავსებით უცხო მუზებისათვის, რომელშიც პოეტმა არ გაიღვიძოს, რაკი ეროსი შეეხება მას³. და ეს ნათლად გვიმოწმებს ჩვენ, რომ ეროსი ჭეშმარიტი პოეტია ყველა დარგში მუსიკური ხელოვნებისა. რადგან სხვას ვერ ასწავლი, ვერც მისცემ მას, რაც თვითონ არ იცი, ან არ გაგაჩნია. ვინ შესძლებს იმის უარყოფას, რომ ყველა ცოცხალი არსების შემოქმედება ნაყოფია ეროსის სიბრძნისა, რომელიც წყაროა და დასაბამი ყველა სიცოცხლის. რაც შეეხება ხელოვანთა ოსტატობას, განა ნათლად არ ვხედავთ ჩვენ, რომ სწორედ

მან მიადწია სახელს და დიდებას, ვისაც ეროსი ჰყავდა მოძღვრად, ხოლო ვისაც შთაგონება ეროსისგან არ მიუღია, დავიწყების ჩრდილს მიეცა სამარადისოდ. მხოლოდ ვნებამ და სიყვარულმა გაუხსნეს აპოლონს საიდუმლო მისრობის, ექიმობის და წინასწარმეტყველების ხელოვნებისა. აპოლონის მსგავსად, ეროსმა გააცნო მუზებს — „მუსიკური“, ჰეფესტოსს — კვერთხურთხე, ათენას⁴ — ქსელის მბეჭველისა და ზევსს ღმერთთა და კაცთა მართვის ხელოვნება. ღმერთებს შორის წესრიგიც მიტომ დამყარდა, რომ სიყვარული მოევიდნა მათ, რა თქმა უნდა, მშვენიერების სიყვარული, რადგან არ არსებობს სიყვარული სიმანქანისა. მანამდე კი, როგორც უკვე ვთქვი, მრავალი საშინელი რამ ხდებოდა უკვდავთა შორის, რადგან, გადმოცემით, ანანკე მეფობდა მაშინ. ხოლო როცა ეს ღმერთი იშვა, მშვენიერებისადმი სწრაფვამ ყველა სიკეთეს აზიარა, როგორც უკვდავი, ისე მოკვდავიც. ამრიგად, ჩემის აზრით, ეროსი პირველი იყო, ფედროს, რომელიც მშვენიერებას და ნეტარებას ეზიარა და მხოლოდ შემდეგ გახდა სხვებისთვის იგივე სიკეთის წყარო. აქ ჩემმა აზრმა ლექსის ფორმა მიიღო და ამ ლექსით იმის თქმა მინდა, რომ სწორედ ეროსი ანიჭებს

მშვიდობას კაცთა, ზღვას სიმშვიდეს, ქართ უქარობას, ძილს და სარეცელს შავის სენით გულგასენილთა.

ეროსი გაველურების საფრთხეს გვაცილებს, ერთმანეთთან გვაახლოვებს, თავს უყრის მეგობრებს, როგორც ჩვენ შეგვყარა დღეს, და წინ გვიძღვის ზეიმის, თავშექცევისა თუ მსხვერპლშეწირვის დროს; სინაზეს გვინერგავს და სისასტიკეს სდევნის; კეთილისმოსურნეთა მეგობარია, ავისმოსურნეთა მტერი, მრავალმოწყალე კეთილთა მიმართ, ბრძენთა ჭვრეტისა და ღმერთთა თაყვანისცემის ღირსი; უპოვართა სურვილი, მორჭმულთა საუნჯე; ფუფუნების, განცხრომის, შვების, ვნების, ეროტიულ სწრაფვათა მამა; შრომაში, კრთომაში, ტანჯვაში, საუბარში — მესაჭე, თანამდგომი, გუშაგი და ნამდვილი მხსნელი, ღმერთთა და კაცთა ჯავარი, უმშვენიერესი და უკეთესი ჰეგემონი ჩვენი, რომელსაც უნდა მისდევდეს კიდევ ყველა მოკვდავი და ადიდებდეს იმ დიდებულ საგა-

ლობელთა გალობით, რომელსაც ღმერთთა და კაცთა გულმოსალობად გალობს იგი.

აჰა, ფედროს, ჩემი აღთქმული სიტყვაც ეროსისათვის. მე ვცდილობდი, რაოდენ ძალმედვა, ნაწილობრივ სალალობო, ნაწილობრივ კი სერიოზული გამოსულიყო იგი.

XX

აგათონის სიტყვის დასასრულს — ყვებოდა არისტოდე-მოსი — დამსწრენი მოწონების ყიყინით შეხვდნენ, რადგან ჭეშმარიტად თავისი ღირსებისა და ღმერთის საკადრი სიტყვა წარმოსთქვაო ყმაწვილმა კაცმა. მაშინ სოკრატე მიუბრუნდა ერიქსიმახოსს და უთხრა: — რას იტყვი, აკუმენის ძევ, განა საფუძველს მოკლებული იყო ჩემი წელანდელი შიში? განა მართალი არ ვიყავი, როცა ვიწინასწარმეტყველე — აგათონი განსაცვიფრებელ სიტყვას იტყვის და მე გამოუვალ მდგომარეობაში აღმოვჩნდები-მეთქი?

— ერთი რამ, — მიუგო ერიქსიმახოსმა, — სახელოდობრ, აგათონი განსაცვიფრებელ სიტყვას იტყვისო, შენ მართლაც წინასწარმეტყველურად გამოგივიდა, ხოლო რაც შეეხება მეორეს — გამოუვალ მდგომარეობაში აღმოვჩნდებიო — ამაში მე ვერ დამარწმუნებ.

— მითხარი ერთი, რად გიკვირს ეგ, ნეტარო კაცო, — შეესიტყვა სოკრატე, — როცა ჩემს ადგილას ვერცერთი თქვენთაგანი ვერ გაბედავდა ექო ეროსი ასეთი ღრმა და მრავალაზროვანი სიტყვის შემდეგ. მართალია, იგი თანაბრად როდი იწვევს აღტაცებას, სამაგიეროდ, ვის არ მოხიბლავდა მისი დასასრული სიტყვებისა და გამოთქმების სილამაზითა და დახვეწილობით. მე ვგრძნობ, რომ ვერაფერს ვიტყვი ისეთს, რაც მშვენიებით ოდნავ მაინც შეედრებოდა აგათონის სიტყვას და, რომ შემეძლოს, სირცხვილისაგან, ალბათ, გადავიკარგებოდი კიდევ აქედან. აგათონის სიტყვამ გორგია¹ მომაგონა და სწორედ ისე დამემართა, როგორც ჰომეროსთანაა ნათქვამი: მე მეშინოდა აგათონს თავისი სიტყვის დასასრულს გორგიას,

მაგ საშინელი მჭევრმეტყველის თავი არ ეტყორცნა ჩემი სიტყვისთვის² და, ამგვარად, მუნჯ ლოდად არ ვექციე. მხოლოდ ახლა შევიგნე რაოდენ სასაცილო ვიყავი, როცა დაგეთანხმეთ თქვენთან ერთად მექო ეროსი და ამაყად განვაცხადე — „ეროტიკის“ გარდა ამ ქვეყნად არა გამეგება რა-მეთქი, თუმცა ისიც კი არ ვიცი, როგორ უნდა შევაქო ვინმე. სიბრყვე ჩემი: მე მეგონა, როცა ვინმეს აქებ, მთავარია სიმართლე ილაპარაკო მასზე, ხოლო შემდეგ აქედან გამოჰყო, რაც ლამაზია და არსებითი და დასკვნისთვის საჭირო ფორმა მისცე-მეთქი მას. იმასაც ვფიქრობდი, არ ვიტყოდი ურიგო სიტყვას, რაც აშკარა ქედმაღლობა იყო ჩემის მხრივ, რადგან მეგონა ჭეშმარიტ ხერხს ვიცნობდი ხოტბისას; მაგრამ, როგორც ჩანს, ეს ხერხი ყოვლად უვარგისია და მთავარი; თურმე, ისაა, ყველაზე სრულქმნილი და მშვენიერი თვისებები მიაწერო ხოტბის საგანს, სულ ერთია, ეს თვისებები სინამდვილეში შეეფერებიან თუ არა მას, რადგან სიყალბეს არავითარი მნიშვნელობა არ ენიჭება ამ შემთხვევაში. როგორც ჩანს, თვითულის სიტყვა ჭეშმარიტი კი არა, მხოლოდ მოჩვენებითი ხოტბა უნდა ყოფილიყო ეროსისა. ჩემის აზრით, ცამდეც იმიტომ აგყავთ ეროსი, იმიტომ ამტკიცებთ დიდი იგი და ამდენ სიკეთეთა მიზეზი, რათა მისმა სილამაზემ და სრულქმნილებამ განცვიფრებაში მოიყვანოს, ცხადია, უმეცარნი და არა ისინი, ვინც მას იცნობენ. ეგ ხერხი ხოტბისა მართლაც კარგია და დიდებული, მაგრამ თავიდან ჩემთვის უცნობი იყო იგი და ამიტომაც ჩემდა უნებურად დაგეთანხმეთ თქვენთან ერთად მექო ეროსი. მაგრამ ენა დაგეთანხმათ, გონება კი არაა. მაშ, შორს ჩვენგან ასეთი ხოტბა! მე თქვენსავით ვერ დავიწყებ ეროსის ქებას, რადგან არც შემძლია ეგ. მაგრამ მზადა ვარ, თუ ნებას დამრთავთ, ჩემებურად მოგახსენოთ სიმართლე ეროსის შესახებ; ხოლო სასაცილოდ რომ არ ამიგდოთ, ჯობია თავი განებოთ და ჩემს სიტყვას მივხედო ისევ. მითხარი, ფედროს, მისაღები იქნება თუ არა შენთვის ისეთი ხოტბა, რომელიც უბრალო, ენის წვერზე სახელდახელოდ მომდგარი სიტყვებით და გამოთქმებით იტყვის სიმართლეს ეროსის შესახებ? — ფედროსმა

დანარჩენ მეძახეებთან ერთად სთხოვა ისე ელაპარაკა, როგორც თვითონ მიიჩნევდა საჭიროდ.

— და კიდევ აი რა, ფედროს, — უთხრა სოკრატემ, — ნება მიბოძე, ორიოდე უმნიშვნელო შეკითხვა მივცე აგათონს, რათა ზოგი რამ გავარკვიო, მერე კი პირდაპირ ჩემს სიტყვაზე გადავალ. — სიამოვნებითო, — მიუგო ფედროსმა, — შეგიძლია ჰკითხო. — ამის შემდეგ სოკრატემ დაახლოებით ასე დაიწყო, მიაბობდა არისტოდემოსი:

XXI

— ჩემის აზრით, ძვირფასო აგათონ, შენ მშვენივრად დაიწყე: უპირველეს ყოვლისა საჭიროა გავარკვიოთ, რას წარმოადგენს თვითონ ეროსი და მხოლოდ შემდეგ შევეხოთ მის საქმეებსო. ასეთი შესავალი ძალიან მომწონს. რაკი ასე ბრწყინვალედ და სრულყოფილად გვიჩვენე ეროსის ბუნება, იქნებ ამ კითხვაზეც შესძლო პასუხის გაცემა: ის, რასაც ეროსი ჰქვია, არის თუ არა სიყვარული რაიმეს მიმართ? მე სრულიადაც არ ვკითხულობ, არის თუ არა ის სიყვარული დედის ან მამის, რადგან სასაცილო იქნებოდა ასეთი კითხვა. მაგრამ იგივე კითხვა რომ მომეცა შენთვის მამის შესახებ — ის, ვისაც მამა ჰქვია, ვინმეს მამა არის თუ არა-მეთქი? — შენ მეტყოდი, ცხადია, თუ ისურვებდი სწორი პასუხი გაგეცა ჩემთვის, რომ ის მამაა ვაჟის ან ასულის; აგრე არაა? — ჭეშმარიტად, — მიუგო აგათონმა. — ასევე დედაც. — აგათონი აქაც დაეთანხმა. — ახლა გთხოვ ერთ პატარა კითხვაზეც მიპასუხო, რათა უკეთ მიმიხვდე, რას მოვითხოვ შენგან, აი ეს კითხვაც: — ის, ვისაც ძმა ჰქვია, არის თუ არა ვინმეს ძმა? — არისო, — მიუგო აგათონმა. — ძმა ძმისა ან დისა. — რა თქმა უნდა. — ახლა ეცადე იგივე გვითხრა სიყვარულისთვისაც, — თქვა სოკრატემ, — არის თუ არა ეროსი სიყვარული რაიმეს მიმართ? — ცხადია, სიყვარულია რაიმეს მიმართ. — კარგად დაიხსომე, რისი სიყვარულია იგი, — თქვა სოკრატემ, — ახლა კი ამაზე მიპასუხე: სურს თუ არა ეროსს ის, რაც მისი სურვილის საგანს შეაღგენს? — სურს — მიუგო მან. — მაგრამ

როცა ეროსს სურს და უყვარს, ჰფლობს კიდევ მას, რაც სურს და უყვარს, თუ არა ჰფლობს მას? — ალბათ, არაო — მიუგო აგათონმა. — კარგად დაფიქრდი, — უთხრა სოკრატემ, — ალბათ კი არა ნამდვილად აგრეა, რადგან ვისაც სურს, სურს ის, რაც მას არ გააჩნია და არა ის, რაც მას გააჩნია; ჩემის აზრით, ეს უეჭველია და უცილობელი, შენ კი რას იტყვი? — მეც აგრე მგონია, — თქვა აგათონმა. — კეთილი და პატიოსანი; ახლა მითხარი, ისურვებდა თუ არა დიდი სიდიდეს ან ძლიერებას — ძლიერი? — ჩვენი შეთანხმების მიხედვით ეგ შეუძლებელია. — რადგან შეუძლებელია არ გააჩნდეს ის, რაც გააჩნია. — ჭეშმარიტად. — მძლავრს რომ სიმძლავრე ენატრა, მარდს — სიმარდე, ჯანმრთელს — ჯანმრთელობა, კაცი იფიქრებდა, რომ ვინც მძლავრია, მარდი ან ჯანმრთელი, ნატრობს მას, რასაც უკვე ჰფლობსო. მე ამას შეცდომის თავიდან ასაცილებლად ვამბობ მხოლოდ. მართლაც, თუ კარგად ჩაუფიქრებდი, აგათონ, ის ამყამად აუცილებლად უნდა ჰფლობდეს ყველა ამ სიკეთეს, მიუხედავად იმისა, სურს თუ არა ეს. როგორღა ისურვებდა მაშინ მას, რასაც უკვე ჰფლობს? მაგრამ ვინმეს რომ ეთქვა: აი, მე ჯანმრთელი ვარ და მინდა ჯანმრთელი ვიყო; აი, მე მდიდარი ვარ და მინდა მდიდარი ვიყო, ერთის სიტყვით, მინდა მქონდეს ის, რაც მაქვსო, ჩვენ მას მივუგებდით: ადამიანო, შენ ჰფლობ სიმდიდრეს, ჯანმრთელობას და ძლიერებას და გსურს მომავალშიც ჰფლობდე მათ, რადგან ამყამად, სულერთია, გსურს თუ არა ეს, შენ მათ ჰფლობ; ამიტომ დაფიქრდი, როცა ამბობ: მე მინდა მქონდეს ის რაც მაქვსო, უფრო სწორად ამის თქმა ხომ არ გსურს: მე მინდა მომავალშიც მქონდეს ის, რაც ახლა მაქვს. როგორ გგონია, დაგვეთანხმებოდა თუ არა იგი? — უსათუოდ, — მიუგო აგათონმა. — ნიშნავს თუ არა ეს სიყვარულს მისას, რასაც ჯერ კიდევ არა ჰფლობს კაცი, სურვილს ამყამინდელი კეთილდღეობის მომავალში გაგრძელებისას? — დიახაც, — მიუგო აგათონმა. — ამრიგად, მაგ კაცს, ყველა სხვა მსურველის მსგავსად, სურს ის, რასაც ჯერ კიდევ არა ჰფლობს, რაც არ გააჩნია, რასაც თვითონ არ წარმოადგენს ან რაც მას აკლია, ერთის სიტყვით, ყველაფერი, რაც სიყვა-

რულის და სურვილის საგანს შეადგენს, არა? — სრული სიმართლეა, — მიუგო აგათონმა. — მოდი, — თქვა სოკრატემ — ისევ წელანდელს მივუბრუნდეთ: ჩვენ ვნახეთ, რომ ეროსი, ჯერ ერთი, რაიმეს სიყვარულია და, მეორეც, სიყვარული მისი, რაც მას არ გააჩნია. — აგრეა — თქვა აგათონმა. — ახლა გაიხსენე, რას ამბობდი შენს სიტყვაში, რისი სიყვარულიაო ეროსი? თუ ვნებავს, მე შეგახსენებ. შენ ასე ამბობდი დაახლოებით: ღმერთებს შორის წესრიგი მშვენიერისადმი სიყვარულის წყალობით დამყარდა, რადგან არ არსებობსო სიყვარული მახინჯისადმი; თუ არ ამბობდი აგრე? — აგრე ვამბობდიო, — დაუდასტურა აგათონმა. — და მართლაც ამბობდი, ძვირფასო ჩემო, — თქვა სოკრატემ, — და თუ ეს ასეა, მაშ, ეროსი სიყვარული ყოფილა მშვენიერების და არა სიმახინჯისა. აგათონი დაეთანხმა. — შევთანხმდით თუ არა ჩვენ, რომ ეროსს უყვარს ის, რაც არ გააჩნია, რასაც არა ჰფლობს? — შევთანხმდით, — მიუგო მან. — მაშასადამე, ეროსს მშვენიერება არ გააჩნია და არა ჰფლობს მას. — აგრე გამოდის. — ახლა მითხარი: შენ შეგიძლია მშვენიერი უწოდო მას, რასაც მშვენიერება არ გააჩნია და არა ჰფლობს მას? — რა თქმა უნდა არა. — ამის შემდეგ შეგიძლია კვლავაც ამტკიცო, მშვენიერიაო ეროსი? — ვშიშობ, რომ არ ვიცოდი, სოკრატე, რასაც ვამბობდი. — და მაინც შენ მშვენიერად ილაპარაკე. მაგრამ ერთი პატარა კითხვაც: კეთილი, შენის აზრით, მშვენიერია თუ არა? — რა თქმა უნდა მშვენიერია. — მაგრამ თუ ეროსს არ გააჩნია მშვენიერება, კეთილი კი მშვენიერია, მაშინ არც სიკეთე უნდა გააჩნდეს მას. — მე შენთან კამათის თავი არ მაქვსო, სოკრატე, — თქვა მან, — იყოს ისე, როგორც შენ ამბობ. — არა, ძვირფასო აგათონ, შენ ჭეშმარიტებასთან კამათის თავი არა გაქვს; ხოლო რაც შეეხება სოკრატესთან კამათს, ეგ ადვილი საქმეა სავსებით.

XXII

მაგრამ დაგეხსნები შენ და პირდაპირ იმ სიტყვაზე გადავალ, რომელიც ეროსს ეხება და მანტინელი მოგვი ასულის დიოტიმასაგან¹ ვისმინე ოდესღაც. მხოლოდ „ეროტიკის“ კი

არა, ჭეშმარიტად ყოვლისმცოდნე იყო იგი. სხვათა შორის, როცა ათენელები მსხვერპლს სწირავდნენ ჟამიანობის წინ, სწორედ მან შესძლო ათი წლით აეცილებინა მათთვის ამ სენის საფრთხე. მისი წყალობით ვეზიარე მეც „ეროტიკას“ და შევეცდები მისივე სიტყვები გადმოგცეთ ყოველივე იმის გათვალისწინებით, რაზეც წელან შევთანხმდით აგათონი და მე. მართლაც, როგორც შენ ამბობდი, აგათონ, საჭიროა ჯერ ვნახოთ, რას წარმოადგენს თვითონ ეროსი და მხოლოდ შემდეგ შევეხოთ მის საქმეებს. ჩემის აზრით, უმჯობესია საკითხის იმავე თანმიმდევრობით განხილვა, რომელსაც ჩემთან საუბარში მისდევდა უცხოქვეყნელი ქალი. და რასაც აგათონი მეუბნებოდა წელან, დაახლოებით მასვე ვეუბნებოდი მაშინ დიოტიმასაც, კერძოდ, ეროსი დიდი ღმერთია და სიყვარული მშვენიერებისადმი-მეთქი. და მანაც სწორედ ისევე დამიმტკიცა, როგორც მე დაუუმტკიცე წელან აგათონს, რომ ვცდებოდი და რომ ეროსი არ იყო არც მშვენიერი და არც კეთილი.

— რას ამბობ, დიოტიმა, — ვუთხარი მაშინ, — გამოდის რომ ეროსი მახინჯია და ბოროტი. და მან — ნუ სცოდავო, — მითხრა, — როგორ გგონია, ის რაც მშვენიერი არ არის, მახინჯი უნდა იყოს უთუოდ? — რა თქმა უნდა. — ხოლო ის, რაც ბრძენი არ არის — უმეცარი? იცი თუ არა შენ, რომ არის რაღაც გარდამავალი ცოდნასა და უმეცრებას შორის? — რა არის-მეთქი ეგ? — იცი თუ არა შენ, რომ სწორი წარმოდგენა, რომლის დასაბუთებაც არ შეგვიძლია, ჯერ კიდევ არ არის ცოდნა, რადგან ვინ მიიჩნევს ცოდნად მას, რისი დასაბუთებაც ჩვენს ძალღონეს აღემატება? მაგრამ არც უმეცრებაა იგი. მართლაც, როგორ შეიძლება უმეცრებად მივიჩნიოთ ის, რაც ნაწილობრივ მაინც ასახავს ჭეშმარიტებას? ამრიგად, სწორი წარმოდგენა არის რაღაც გარდამავალი ცოდნასა და უმეცრებას შორის. — მართლაც ამბობ-მეთქი, — ვუთხარი მე. — ამიტომ ნუ დაიჟინებ, თითქოს ის, რაც მშვენიერი არ არის, მახინჯი იყოს უთუოდ, ხოლო ის, რაც კეთილი არ არის — ბოროტი. და რაკი თვითონ აღიარე, ეროსი არც მშვენიერია და არც კეთილი, ნუ იფიქრებ, თითქოს უთუოდ მახინჯი იყოს ის და ბოროტი. მიითვალე რაღაც საშუალოდ ამ ორთა შორის. —

მაგრამ თუ ყველას დიდ ღმერთად მიაჩნია იგი? — ვთქვი მე. — შენ გულისხმობ მხოლოდ უმეცართა თუ მცოდნეთაც აგრეთვე? — მკითხა დიოტიმამ. — ყველას უკლებლივ. აქ მას გაეცინა და მითხრა: — განა შეიძლება, სოკრატე, დიდ ღმერთად მიიჩნევდნენ ეროსს ისინი, ვინც ღმერთადაც კი არ სცნობენ მას? — ეგ ვინა-მეთქი, — ვკითხე. — ერთი შენ, — მომიგო, — მეორე მე. — მაგას რას ამბობ, — განვცვიფრდი მე. — სრულ სიმატლესო, მიბასუხა. — მითხარი, მიგაჩნია თუ არა შენ, რომ ყველა ღმერთი ნეტარია და მშვენიერი? ან იქნებ გაბედო და რომელიმე მათგანზე თქვა — ნეტარი არ არისო იგი, არც მშვენიერი? — ღმერთმა დამიფაროს-მეთქი, — ვთქვი მე. — ახლა ეს მითხარი — ნეტარს ხომ მას უწოდებ შენ, ვინც სიკეთეს ჰფლობს და მშვენიერებას? — რა თქმა უნდა. — მაგრამ შენ ხომ თავად აღიარე: ეროსს სურს ის, რაც კეთილია და მშვენიერი, ე. ი. სწორედ ის, რაც თვითონ მას არ გააჩნიაო. — ვაღიარე-მეთქი. — განა შეიძლება მშვენიერებასთან და სიკეთესთან წილნაყარი არ იყოს ღმერთი? — როგორც ჩანს, არა. — ახლა ხომ ხედავ, — მითხრა, — თვითონაც რომ არ მიგაჩნია ეროსი ღმერთად?

XXIII

— მაშ რაღაა ეროსი, მოკვდავი? — სცდები. — მაშ რა? — როგორც წელან ვეუბნებოდი, რაღაც საშუალო მოკვდავსა და უკვდავს შორის. — ბოლოს და ბოლოს, რა არის იგი, დიოტიმა? — დიდი დემონია იგი, სოკრატე, ხოლო ყოველივე „დემონიურს“¹ ხომ საშუალო ადგილი უჭირავს ღმერთსა და კაცს შორის. — რას ემსახურება-მეთქი დემონი? — დემონი ღმერთებს ამცნობს და გადასცემს კაცთა ლოცვა-ვედრებას და შესაწირავებს, ხოლო ღმერთთა ნება-სურვილსა და წყალობას — ადამიანებს. საშუალო ადგილი რომ უჭირავს კაცთა და ღმერთთა შუა, ის მთელს სივრცეს ავსებს მათ შორის და, ამრიგად, შინაგანი კავშირით აერთებს ყველას და ყველაფერს. სწორედ მისგან იღებს დასაბამს მთელი მანტიკა და ქურუმთა

ხელოვნებაც, რამდენადაც მას მსხვერპლწეწირვასთან, ზიარე-
ბასთან, შელოცვასთან და, საერთოდ, გრძნეულებასა და მა-
გასთან აქვს საქმე. უკვდავნი არ ერევიან მოკვდავთა შორის
და მხოლოდ დემონის მეშვეობით ესაუბრებიან და უკავშირ-
დებიან მათ როგორც ძილის, ისე ღვიძილის დროსაც. და მას,
ვინც ყოველივე ეს შეიცნო, „დემონიურს“ ვუწოდებთ ჩვენ,
მაშინ როდესაც ყველა სხვა ხელობასა თუ ხელოვნებაში
გაწაფულ კაცს უბრალო ხელოსნის სახელით ვნათლავთ.
მრავალრიცხოვანნი და მრავალგვარნი არიან დემონები; ერო-
სი ერთ-ერთი მათგანია მხოლოდ. — რა დედამ შობა-მეთქი
ანდა რა მამამ? — ვკითხე.

— ამის მოყოლა შორს წაგვიყვანს, — მითხრა მან, — მაგ-
რამ მაინც გიამბობ: აფროდიტე რომ დაიბადა, ნადიმი გამარ-
თეს ღმერთებმა და მათ შორის იყო პოროსიც², მეტიდას
ვაჟი³. ნადიმის დასასრულს, ჩვეულებებისამებრ, მოწყალებას
სათხოვნად მოდგა პენია⁴ და კართან აიტუზა. და აჰა, ნექტა-
რით გაღეშილი — რადგან ღვინო ჯერ კიდევ არ იყო მაშინ —
პოროსი გამოვიდა ზევსის წალკოტში და ნასვამს ჩაეძინა.
მაშინ პენიამ, საკუთარის უმწეობით აღძრულმა, გადასწყვი-
ტა მუცლადელო პოროსისაგან, გვერდში მიუწვა მას და ასე
ჩაისახა ეროსი. და რაკი აფროდიტეს დაბადების დღეს ჩაი-
სახა, მისი განუყრელი მხლებელი და მსახურია იგი. ეგეც არ
იყოს, ეროსი თავისი ბუნებით თაყვანისმცემელია ყოველივე
მშვენიერისა, აფროდიტე კი მშვენიერია. რადგან პოროსისა
და პენიას ვაჟია, ამიტომ ეს დაეწერა ბედად: ჯერ ერთი,
მიწყვიტ უბოვარია და ნაზი და კეთილი კი არა არის, როგორც
ეს მრავალს ჰგონია, არამედ უხეშია, უსუფთაო, უხამური და
შიუსაფარი. მიწაზე გორავს შიშველ-ტიტველი და ცა ხურავს
საბნად ჭიშკრებთან და გზებზე გაშხლართულს. რაკი დედის
ბუნებასთან წილნაყარია, გაჭირვება გამუდმებით თანა სდევს
მას. ხოლო, მეორეს მხრივ, რაკი მისთვის მამის ბუნებაც არაა
უცხო, გამუდმებით მშვენიერის და კეთილის ძიებაშია მამაცი,
გამბედავი, შემმართველი და ნადირობის დიდი ტრფიალი, გა-
მუდმებით ცბიერების ქსელს ხლართავს, გონიერებას ეტრფის,
ეძებს და ძალაც შესწევს მისი პოვნისა და მთელის არსებით

თაყვანს სცემს სიბრძნეს ეგ დიდი გრძნეული, მოგვი და სოფის-
ტი. ბუნებით არც მოკვდავია და არც უკვდავი: ერთსა და იმავე
დროს ან ცოცხლობს და ჰყვავის, როცა ბედი უღიმის მას, ან
ნელნელა ჭკნება და ქრება, რათა მამისეული ბუნების წყალო-
ბით კვლავ აღორძინდეს. რასაც იხვეჭს, გამუდმებით ხელიდან
უსხლტება, ასე რომ, არც მორჭმულია, არც უბოვარი. სიბრძნე-
სა და უმეცრებას შორის საშუალო ადგილი უჭირავს მას და აი
რატომ: არცერთ ღმერთთაგანს არ უყვარს სიბრძნე და არც
ესწრაფვის სიბრძნის მოხვეჭას. რადგან ისედაც ბრძენია იგი,
ბრძენს კი არ უყვარს სიბრძნე. თავის მხრივ, უმეცარსაც არ
უყვარს სიბრძნე და არც ცდილობს სიბრძნის მოხვეჭას, რად-
გან უმეცრება იმის უმეცრებაა, რომ, თუმცა მშვენიერებაც
აკლია, სიკეთეც, სიბრძნეც, თავისი თავით საფსებით კმაყოფი-
ლია მაინც; და რაკი ჰგონია ყველაფერი მაქვსო, არც ილტვის
მისკენ, რაც მისი აზრით მას არ აკლია.

— მაშ, ვინლა, დიოტიმა, — ვკითხე, — სიბრძნის ტრფი-
ალი, რაკი ის არც ბრძენთ უყვართ, არც უმეცართა? —
ბავშვიც კი მიხვდება, — მომიგო, — რომ სწორედ ის, ვისაც
საშუალო ადგილი უჭირავს ამ ორთა შორის, ეროსიც ერთი
მათთაგანია. სიბრძნე ხომ უმშვენიერეს ფენომენტა რიცხვს
ეკუთვნის, ხოლო ეროსი მშვენიერისადმი სიყვარულია, მაშა-
სადამე, ეროსს უეჭველად უყვარს სიბრძნე და, ამდენად, საშუ-
ალო ადგილი უჭირავს ბრძენსა და უმეცარს შორის. ხოლო
ამის მიზეზი ეროსის წარმოშობაში უნდა ვეძიოთ: მამა ბრძე-
ნი და მდიდარია მისი, დედა კი არც ბრძენია და არც მდიდა-
რი. ასეთია, ძვირფასო სოკრატე, დემონის ბუნება. ხოლო რაც
შეეხება შენს წარმოდგენას ეროსზე, ამაში საოცარი არაფე-
რია: შენ გეგონა, როგორც შენივე სიტყვები მოწმობენ ამას,
რომ ეროსი ის კი არ არის, ვისაც უყვარს, არამედ ის, ვინც
უყვართ; ამიტომაც ასე მშვენიერად მიგაჩნდა იგი. და, მართ-
ლაც, რაც უყვართ, ჭეშმარიტად მშვენიერია, მომხიბლავი,
სრულქმნილი და უნეტარესი; ხოლო ვისაც უყვარს, სულ
სხვაგვარია ბუნება მისი — სწორედ ისეთი, როგორიც მე
დაგიხატე შენ.

ამაზე მე მივუგე: — აგრე იყოს-მეთქი, უცხოელო, შენ შართალი ხარ; მაგრამ თუ ეროსი ასეთია, რას არგებს მაშინ ადამიანებს? — სწორედ ეგ მინდა, სოკრატე, აგინხნა ახლა, — მითხრა მან, — ეროსი ასეთია თავისი ბუნებით და წარმოშობით და, ამასთან, შენის თქმისა არ იყოს, მშვენიერისადმი ტრფიალია იგი. მაგრამ ვინმეს რომ ეკითხა ჩვენთვის: — რას ნიშნავსო მშვენიერისადმი ტრფიალი, სოკრატე და დიოტიმა? ან, უფრო ნათლად რომ ვთქვა, — რა სურს მას, ვინც მშვენიერს ეტრფისო? — ეზიაროს-მეთქი მშვენიერს, — მივუგებდი მას. — მაგრამ ეს პასუხი — მითხრა მან — ახალ კითხვას ჰბადებს: რა მოუვა მას, ვინც მშვენიერს ეზიარება? — მაგ კითხვაზე პასუხის გაცემა არც ისე ადვილია ჩემთვის, — ვუპასუხე მე. — მაგრამ „მშვენიერი“ „კეთილით“ რომ შეეცვალა მას და ეკითხა შენთვის: რა სურს მას, ვინც კეთილს ეტრფისო? — ეზიაროს-მეთქი კეთილს, — ვუპასუხებდი. — რა მოუვა მას, ვინც კეთილს ეზიარება? — ამაზე პასუხის გაცემა უფრო ადვილია, — მივუგე მე, — ბედნიერი იქნება იგი. — რადგან ყოველივე კეთილის ფლობა ანიჭებს ბედნიერებას ბედნიერთ, ხოლო კითხვა იმისა, თუ რატომ ნატრობს ბედნიერებას ის, ვინც მას ნატრობს, ზედმეტად მიმაჩნია: შენი პასუხი სავსებით ამოწურავს საკითხს. — სრული სიმართლეა, — მივუგე მე. — მაგრამ როგორ გგონია შენ, ეგ სურვილი და სიყვარული საერთოა თუ არა ყველა კაცისთვის? ყველას სურს თუ არა ბედნიერი იყოს მუდმივად? რას იტყვი? — მე ვიტყვოდი, რომ ეს სურვილი და ეს სიყვარული საერთოა ყველა კაცისთვის. — რატომ ყველა კაცისთვის არ ვამბობთ მაშინ, სოკრატე, — მითხრა მან, — რომ მას უყვარს, რაკი ყველას ერთი და იგივე რამ უყვარს ყოველთვის? მხოლოდ ზოგისთვის რატომ ვიტყვით მას უყვარსო, ზოგისთვის კი არ ვიტყვით ამას? — თვითონაც მიკვირს-მეთქი, — მივუგე. — ტყუილად გიკვირს: ჩვენ ვიღებთ მხოლოდ გარკვეულ სახეს სიყვარულისას და მას სიყვარულს ვუწოდებთ — მთელი გვარის საერთო სახელს¹, დანარჩენ სახეებს კი სხვა სახე-

ლებით ვნათლავთ. — მაგალითად? — ვკითხე მე. — შენ იცი რომ „პოეზია“ ბევრ რამეს ნიშნავს. „პოეზიად“ მიიჩნევენ, საერთოდ, ყველა იმ მიზეზს, რომელიც არყოფნიდან არსებობისთვის იწვევს რაიმეს. ასე რომ, ყველა ქმედება ხელოვნებაში თითქოს შეიძლება მიჩნეულ იქნას პოეზიად, ხოლო ყველა შემოქმედი — პოეტად. — სრული სიმართლეა. — და მიუხედავად ამისა, კარგად მოგეხსენება, პოეტების კი არა, სულ სხვა სახელებით რომ იხსენიებენ მათ. მთელი პოეზიისაგან გამოიყოფა ერთი ნაწილი, რომელიც მუსიკისა და მეტრიკის სფეროს მიემართება და მთელი გვარის სახელით აღინიშნება. ჰო, მხოლოდ მას ვუწოდებთ პოეზიას, ხოლო პოეტებს — მის დემიურგოსთ. — სწორია, — ვთქვი მე. — სიყვარულზეც შეიძლება იგივე ითქვას. წყურვილი სიკეთის და ბედნიერების — აი, რა არის თვითეული ჩვენგანისათვის სიყვარული, აგრე დიდი და მაცთური გრძნობა. მაგრამ ერთნი მისკენ სხვადასხვა გზებით ილტვიან, სიმდიდრის, გიმნასტიკისა თუ სიბრძნის ტრფილით აღძრულნი. ამიტომ მათთვის არ იტყვიან უყვართო, არც მიჯნურთ უწოდებენ მათ. მეორენი კი მთელის არსებით ეძლევიან ერთ გარკვეულ სახეს სიყვარულისას, მიტომაც იღებენ მთელი გვარის საერთო სახელს და მხოლოდ მათ მიმართ იხმარება სიტყვებიც: სიყვარული, საყვარელი, სასიყვარულო. — ეგეც სწორია, — მივუგე მე. — იმასაც ამბობენ, — განაგრძო მან, — რომ მიჯნური ისაა, ვინც ნახევარს დაეძებსო თავისას. ჩემის აზრით კი სიყვარული სრულიადაც არ ნიშნავს თავისი ნახევრის ან, თუნდაც, მთელი თავისი თავის ძებნას, თუკი ამ ნახევარს და ამ მთელს საერთო არა აქვს რა სიკეთესთან, ჩემო კეთილო. მართლაც, ზომ თანხმდებიან ადამიანები ხელის ან ფეხის წარკვეთას, რაკი დარწმუნდებიან, რომ ამ ასოებს ვნების მეტი არა მოაქვს რა მათთვის. ჩემის აზრით, ადამიანებს ის როდი უყვართ, რაც მათ ეკუთვნით, — ცხადია, თუკი ყოველივე კეთილს ჩვენს კუთვნილად არ მივიჩნევთ, ყოველივე ბოროტს კი — სხვისად, — რადგან ადამიანებს სიკეთე უყვართ მხოლოდ და მხოლოდ. თუ შენ სხვაგვარად ფიქრობ? — არა, ღმერთმანი. — ამრიგად, შეიძლება თუ არა უბრალოდ ითქვას: ადამიანებს უყვართ

სიკეთე? — შეიძლება, — ვთქვი მე. — როგორ გგონია, — გა-
მაწყვეტინა, — საჭიროა თუ არა დავუმატოთ აქ, რომ ადა-
მიანებს ისიც უყვართ, ეგ სიკეთე მათ ეკუთვნოდეთ? —
საჭიროა, — მივუგე მე. — და არა მარტო ეკუთვნოდეთ, —
განაგრძო მან, — არამედ მუდამ ეკუთვნოდეთ? — ეგეც საჭი-
როა. — ერთის სიტყვით, სიყვარული არის სურვილი სიკეთის
მარადიული ფლობისა. — სრული სიმართლეა, — მივუგე მე.

XXV

— ხოლო თუ სიყვარულის მარადიული მიზანი სიკეთეა,
მაშინ როდის, რა შემთხვევაში შეიძლება სიყვარული ეწოდოს
კაცთა გზნებას და გულმოდგინებას მათს სწრაფვაში სიკეთის-
სადმი? შეგიძლია მიპასუხო ამას? — არ შემიძლია, იდიოტი-
მა, — მივუგე მე, — რომ შემეძლოს, ხომ აღარ განმაცვიფ-
რებდა შენი სიბრძნე, აღარც კარზე მოგადგებოდი, რათა შენი
შემწეობით შემეცნო ეგ. — თუ აგრეა, მე გეტყვი, — მითხრა
მან: — მაშინ, როცა მშვენიერში შობას ეხება საქმე, სულ-
ერთია, რას ვიგულისხმებთ აქ, სხეულს თუ სულს. — მხოლოდ
მისანი თუ მივიხედება, რისი თქმა გინდა, მე კი ვერ ვხვდე-
ბი-მეთქი, — ვუთხარი. — კეთილი, მაშინ უფრო გარკვევით
გეტყვი, — მითხრა მან: — თვითეული ჩვენგანი, სოკრატე,
ნაყოფიერდება როგორც ხორციელად, ისე სულიერადაც, და
რა მივალწევთ გარკვეულ ასაკს, შობის სურვილი აატოკებს
მაშინ ჩვენს ბუნებას. მაგრამ შობა მახინჯში არ ძალუძს მას,
მშვენიერში კი ძალუძს. მამრისა და მდედრის თანაყოფის
შედგენი შობაა, ხოლო ჩასახვასა და შობას ღვთაებრივ აქტს
ვუწოდებ მე, როგორც უკვდავი საწყისის გამოვლენას მოკვდავ
არსებაში. მაგრამ ეგ აქტი ხორცს ვერ შეისხამს მასში, რაც
არაპარმონიულია, მახინჯი და ღვთაებრივი კი პარმონიული
კავშირით ვერ შეუღლებიან, მაშინ როცა მშვენიერი პარმო-
ნიულად ეთვისება ღვთაებრივს; ამრიგად, შობისთვის მშვე-
ნიერება მოირაცაა¹ და ილითია². ამიტომ, როცა ორსული
არსება მშვენიერს უახლოვდება, ნეტარებით ივსება იგი,

სიხარულად იღვრება და შობს და წარმოშობს. ხოლო როცა
მახინჯს უახლოვდება, ჭმუნავს, დრტვინვით იკუმშება, უკუ-
იქცევა და კი აღარ შობს, არამედ საშოთი დაატარებს ნაყოფს
თავისას და იტანჯება. აგრე მიტომაც აღვლევებს ორსულსა და
ვნებით განაწამებ არსებას მშვენიერება, რომ იგია მშობიარო-
ბის მძაფრ ტკივილთაგან მისი დამხსნელი. რადგან სიყვა-
რული სრულიადაც არ არის სურვილი მშვენიერისა, როგორც
შენ ფიქრობ. — მაშ რისა? — ჩასახვისა და შობისა მშვე-
ნიერში. — დავუშვათ რომ აგრეა, — ვთქვი მე. — დავუშვათ
კი არა, აგრეა ჭეშმარიტად, — გამაწყვეტინა მან, — მაგრამ
რატომ შობისა? — იმიტომ რომ შობა ანიჭებს უკვდავებას
მოკვდავ არსებას. ამრიგად, თუ ჩვენს წელანდელ შეთანხმე-
ბას გავითვალისწინებთ, სურვილს სიკეთისას უკვდავების სურ-
ვილიც უნდა დავუმატოთ, რაკი სიყვარული მხოლოდ სიკეთის
მარადიული ფლობის სურვილია, სხვა არაფერი. აქედან გარ-
დუვალად გამომდინარეობს: სიყვარული აგრეთვე სურვილია
უკვდავებისა.

XXVI

ყოველივე ამას მასწავლიდა იდიოტიმა, როცა ეროსს ეხე-
ბოდა ჩვენი საუბარი. ერთხელ მან მკითხა: — როგორ გგონია,
სოკრატე, რა უნდა იყოს მიზეზი მაგ სიყვარულის და სურვი-
ლისა? შეგიმჩნევია თუ არა ის უცნაური ვნებათღელვა, რომე-
ლიც ყველა სულიერს მოიცავს ხოლმე, მიწაზე მძრომსა თუ
ჰაერში მფრინავს, როცა განაყოფიერების სურვილი აღძრავს
მას? თითქოს სწებას შეუპყრიაო ვნებაატანილნი, ჯერ არის
და ნერბვისას, ხოლო შემდეგ უკვე საკუთარ ნაშიერთა
გამოზრდის დროს. ყველაზე სუსტნი და უმწეონიც კი მზად
არიან ყველაზე ძლიერთ შეებან და თავიც დასდონ მათი
გულისთვის, მზად არიან იშინშილონ, ოღონდ საზრდელი არ
მოაკლონ თავის ნაშიერთ, მზად არიან შეეგებონ მრავალ სხვა
ფათერაკსაც. კაცმა შეიძლება იფიქროს, ადამიანები გონების
კარნახით იქცევიანო ასე, მაგრამ რა იწვევს ცხოველებში ამ

შწველ გრძნობას სიყვარულისას? შეგიძლია მიპასუხო ამ კითხვაზე? — ვუთხარი — არ შემოიძლია-მეთქი. — როგორღა გინდა ეზიარო მაშინ სიბრძნეს სიყვარულისას, თუკი ეგეც არ შეგიძლია? — მითხრა მან. — კი მაგრამ, წელან აკი გითხარი, გგრძნობდი, მოძღვარი რომ მჭირდებოდა, დიოტიმა, და მიტო-მაც მოგაშურე-მეთქი — მივუგე მე, — მაშ განმიმარტე ეგ და არა მარტო ეგ, არამედ ყველა სხვა მოვლენაც, რაც კი ეროსს უკავშირდება.

— თუ გწამს, რომ ეროსი თავისი ბუნებით მიილტვის მისკენ, რაც არაერთხელ ყოფილა შეთანხმების ჩვენის საგანი, აღარაფერმა უნდა გაგაკვიროვოს მაშინ. აქაც მოკვდავი ბუნება ისწრაფვის მარადიულ სიცოცხლეს ეზიაროს და უკვდავებას; მაგრამ ამის მიღწევა მხოლოდ მაშინ ძალუძს მას, როდესაც ჰბადებს და, ამრიგად, ყოველი მიხრწნილი სიცოცხლის ნაცვ-ლად განუწყვეტლივ ახალ სიცოცხლეს ტოვებს ამქვეყნად. და თუმცა ყოველი სულდგმულისთვის ამბობენ, ცოცხლობს და ერთი და იგივეაო იგი, ისევე როგორც სიყრმითგან სიკვდა-ლამდე ერთი და იგივე სახელით იწოდება ყოველი კაცი, მიუხედავად ამისა, არცერთ სულდგმულში არა არის რა მარად უცვლელი: თვითეულ მათგანში მიმდინარეობს შობისა და კვდომის უწყვეტი პროცესი და ამ პროცესში ჩართულია მისი თმები, ძვლები, სისხლი და ხორცი, ერთის სიტყვით, მთელი სხეული და არა მარტო სხეული, არამედ სულიც; ეს ეხება მის ზნე-ჩვეულებებს, შეხედულებებს, სურვილებს, სიხარულს, მწუხარებას თუ ძრწოლას: არცერთი მათგანი არ ჰგებებს უცვლელად, არამედ ერთნი იბადებიან, მეორენი კი კვდებიან მასში. მაგრამ ყველაზე საოცარი ის კი არაა მაინც, რომ მთელი ჩვენი ზოგადი ცოდნაც ცვალებადია და მის ცვლას-თან ერთად ვიცვლებით ჩვენც, არამედ ის, რომ მისი თვითე-ული კერძო სახეც ამ განუწყვეტელ ცვალებადობას ექვემდებ-არება. მართლაც, ჩვენი აზროვნების პროცესს ცოდნა გაუჩინარება განაპირობებს მხოლოდ: დავიწყება ხომ გაუჩი-ნარებაა ცოდნისა, აზროვნება კი ახალ ხსოვნას იწვევს ჩვენში ამ უჩინარქმნილი ცოდნის ადგილას და, ამრიგად, იხსნის და იფარავს ცოდნას; ასე რომ, ჩვენ უცვლელი გვგონია იგი.

სწორედ ასევე, ყოველი მოკვდავი თავს იმით კი არ იხსნის და ინახავს, თითქოს ღვთაებრივის მსგავსად მარად უცვლელი იყოს იგი, არამედ იმით, რომ ყოველი ხრწნადი და წარმავა-ლი თავის სანაცვლოდ ტოვებს ახალს, თავისივე მსგავსს. უკვდავებას ამ გზით ეზიარება, სოკრატე, ყოველივე მოკვდა-ვი, სხეული იქნება ეს თუ რაიმე სხვა. ეს გზა ერთადერთი გზაა. ამიტომ ნუ გაოცებს ის, რომ ყველა სულდგმული თავი-სი ბუნებით პატივს სცემს და აფასებს თავის შთამომავლობას: უკვდავების წყურვილი იწვევს ამ სიყვარულს და გულმოდგი-ნებას.

XXVII

ამის გამგონე განვცვიფრდი ფრიად და ვკითხე: — კეთი-ლი და პატიოსანი, ბრძენთაბრძენო დიოტიმა, მაგრამ ნუთუ ყველაფერი მართლა ისეა, როგორც შენ ამბობ? ხოლო მან, როგორც დახელოვნებულ სოფისტთ სჩვევიათ — მენდეო, სოკრატე, — მითხრა; შენ რომ ინებო და კაცთა პატივმოყვა-რეობას ჩაუკვირდე, განგაცვიფრებდა უგუნურება მათი, თუ მხედველობაში არ მიიღებდი ჩემს ნათქვამს და უკვდავებისა და მარადიული სახელის მოხვეჭის იმ მძაფრ წყურვილს, რომელიც მამაშვილურ სიყვარულზე უფრო ძლიერია და რომლის გულისთვისაც ისინი მზად არიან უდრტვინველად შეეგებონ განსაცდელს და გაჭირვებას, არად ჩააგდონ საკუთარი კეთილ-დღეობა და თვით სიცოცხლაც კი. იქნებ გგონია, ალკესტიდა თავს დასდებდა აღმეტესათვის, ან აქილევსი ღააკლავდა თავს პატროკლეს ცხედარს, ხოლო თქვენი კოდროსი¹ ნაადრევად მოისწრაფებდა სიცოცხლეს მეუფებისათვის საკუთარ ძეთა, იმედი რომ არ ჰქონოდათ მომავლისათვის გადაეცათ თავი-ანთი სიქველის მარადიული ხსოვნა, რომელიც დღესაც ცოცხ-ლობს ჩვენს შორის? ფრიად საეჭვოა, — დასძინა მან, — რადგან არ მეგულება ისეთი კაცი, ვინც რამეს დაიშურებდა საკუთა-რი სიქველის უკვდავყოფისა და მარადიული სახელის მოხვე-ჭისათვის, და რაც უფრო ღირსეულია, მით უფრო მეტ მსხვერპლს გაიღებდა, რადგან უკვდავების წყურვილი ამოძ-რავებს მას.

ამრიგად, ისინი, ვინც ხორციელად ორსულდებიან, უპირატესად დიაცთაკენ მიიქცევიან და მათ სიყვარულს ეძლევიან მთელის არსებით, რადგან ფიქრობენ, რომ მხოლოდ ბავშვთა კეთების გზით² ეზიარებიან უკვდავებას, მარადიულ ხსოვნასა და ბედნიერებას.

ხოლო სულით ორსულნი — რადგან არიან ისეთნიც, თქვა, ვინც უფრო სულითაა ორსული, ვიდრე სხეულით — ისეთის თესლით ნაყოფიერდებიან და ისეთს ნაყოფს გვაძლევენ მერე, რომლის მოცემაც სულს ჰმართებს კაცთა. ხოლო სახელი ამ ნაყოფისა სიბრძნეა და ყველა სახის სხვა სათნოება და მათ პოეტთა და იმ დემიურგოსთა ნაშვირად თვლიან, რომელთაც ფარულსა და იდუმალში ჩაწვდომის ნიჭი მიჰმადლებიათ. ხოლო ყველა სიბრძნეს შორის ისაა უმაღლესი და უკეთესი, რომლის მიზანსაც სახელმწიფოთა და ოჯახთა მართვა და კეთილმოწყობა შეადგენს და რომელსაც კეთილგონიერება და სამართლიანობა ჰქვია სახელად. და რა მოიწოდება ის, ვინც თავის ღვთივბოძებულ სულში სიყრმითგანვე ატარებდა ამ სათნოებათა თესლს, შობის წყურვილი აატოკებს მას და დაძრწის იგი და დაეძებს მშვენიერს, რათა შვას მასში, რადგან მახინჯში არ ძალუძს შობა. და აგრე ორსულს მშვენიერი სხეული უფრო ხიბლავს, ვიდრე მახინჯი, ხოლო როცა მშვენიერ სხეულში სულსაც მშვენიერსა და კეთილშობილს ჰპოვებს, იგი მთლიანად იხიბლება ამ ორმაგი მშვენიებით. ამგვარი არსების წინაშე წამსვე ენამზეობას იწყებს იგი სიქველისათვის და უხსნის, როგორი უნდა იყოს, რისთვის უნდა მუშაობდეს კეთილი კაცი, ერთის სიტყვით, ნათელს ჰფენს მას. რადგან, ჩემის აზრით, მხოლოდ მშვენიერთან სიახლოვისა და ურთიერთობის წყალობით შობს იგი მას, რასაც ამდენხანს ჩანასახის სახით დაატარებდა. მიწყევ თავისი სატროფოსათვის ფიქრობს იგი, მის გვერდით თუ მისგან შორს მყოფი. ისინი ერთად ზრდიან თავის ნაშვირთ და მათ შორის უფრო დიდი ერთსულოვნება და მეგობრობა ისადგურებს, ვიდრე ოჯახის დედასა და მამას შორის, რადგან უფრო მშვენიერ და უკვდავ შვილთა სიყვარული აერთებს მათ. და მე არ მეგულება ისეთი კაცი, რომელიც ასეთ შვილებს არ

არჩევდა ხორციელ შვილებს. მართლაც, თუ ხარბის თვალთ მიჰხედავდა ჰომეროსს, ჰესიოდეს ან სხვა დიდ პოეტებს, ნახავდა, მხოლოდ ასეთი შთამომავლობის წყალობით რომ ეზიარნენ ისინი მარადიულ დიდებას და უკვდავებას; ანდა თუ ლიკურგეს³ ნაშვირთ გაიხსენებდა იგი, ლაკედემონელთათვის დანატოვართ, მათი, და შეიძლება ითქვას, მთელი საბერძნეთის მხსნელთ. განა თქვენში, როგორც დიდ კანონმდებელს, პატივს არ სცემენ სოლონს?⁴ ასევე სხვაგანაც, ელინთა თუ ბარბაროსთ შორის, მრავალს პატივის ღირსად ხდიან მათი საქმენი, დასაბამნი ათასგვარი სათნოებისა. და ამ სულიერ შვილთათვის მათ უკვე აუგეს მრავალი ტაძარი, ხოლო ხორციელ შვილთა კეთებისათვის ჯერ ერთიც არ ღირსებია ძეგლს.

XXVIII

შესაძლოა, შენ ზიარებიხარ კიდევ, სოკრატე, ამ საწყის სტადიას ეროტიულ მისტერიათა; მაგრამ არ ვიცი, რამდენად შესძლებდა თუნდაც მოძღვრის მიერ წრფელის გზით წარმართული შენი სული ამალღებას მის უმაღლეს, ეპოპტიკურ სტადიამდე¹, რომლისთვისაც ეს საწყისი სტადია მხოლოდ პირველი საფეხურია. მიუხედავად ამისა, ვეცდები ძველებურის გულმოდგინებით განვიმარტო ეს, შენ კი ეცადე, რამდენადც ძალგიძს, მომდიო. ის, ვინც წრფელის გზით მისდევს ამ მიზანს, განაგრძო მან, სიყრმითგანვე მშვენიერი სხეულებისკენ უნდა მიიქცეს და, თუ ჯეროვნად წარმართავს მოძღვარი, ერთი სხეულის ტრფილით უნდა განიმსჭვალოს და მშვენიერი აზრები დაბადოს მასში. მერე კი თვითონაც უნდა მიხვდეს, რომ მშვენიერება ერთი რომელიმე სხეულისა მეორე სხეულის მშვენიერებას ენათესავება. და თუ კაცმა ფორმის მშვენიერებას უნდა მისდიოს, უგუნურება იქნებოდა ფიქრი იმისა, თითქოს მშვენიერი ერთიანი არ იყოს ყველგან, ყველა სხეულში. ამ აზრით გამსჭვალულმა ყველა მშვენიერი სხეული უნდა შეიყვაროს ერთად, ერთზე კი გული აიყაროს და არად ჩააგდოს იგი. ამის შემდეგ მას ჰმართებს მშვენიება სულისა სხეულის მშვენიებაზე მაღლა დააყენოს და მაშინ მხოლოდ

მშვენიერი სული, თუნდაც სამოსში უსახური სხეულისა, კმა
იქნება მისი სიყვარულისა და ზრუნვის საგნად იქცეს და ისე-
თი აზრები დაბადოს მასში, რომელიც უკეთესისკენ მიაქცე-
ვენ ახალგაზრდობას. ამ გზით იგი უცილობლად ავა ჭვრე-
ტამდე იმ მშვენიერებისა, რომელიც კაცთა ქმედებასა და
კანონებში ვლინდება და დარწმუნდება, რომ მშვენიერი
ყველგან ერთიანია და იდენტური. მიტომაც მშვენიერებას სხეუ-
ლისას ფასი დაეკარგება მის თვალში. მერე მოძღვარმა კაცთა
ქმედებებიდან მოძღვრებათაკენ უნდა მიაქციოს იგი, რათა
შეიცნოს მშვენიერებაც შემეცნებისა და მშვენიერების მთე-
ლი სიღრმის მჭვრეტელი ერთი რომელიმე კონკრეტული
მშვენიერების მონად არ იქცეს, ვთქვათ, ბიჭის მშვენიერის,
მამაკაცის, ანდა სწრაფვისა. საწყალობელ მონას ან პედანტს
როდი უნდა ჰგავდეს იგი; არა, ეგ სული, მიქცეული მშვე-
ნიერების უკიდევანო ოკეანის ჭვრეტად, უნდა ჰბადებდეს
ამაღლებულ სიტყვებს და აზრებს თავის ტრფიალში. უხვი
სიბრძნისა, ვიდრე აგრე გაბრძნობილი და გამობრძმედილი
არ მიაღებება ერთადერთ ჭეშმარიტ მოძღვრებას, რომელიც
სხვა არა არის რა, თუ არა მოძღვრება აბსოლუტური მშვე-
ნიერების შესახებ. ახლა კი ეცადე, — დასძინა მან, — მთელის
ყურადღებით მისმინო.

XXIX

ვინც ერთიულ მისტერიათა ამ სტადიამდე ამაღლდება,
ვინც თანმიმდევრობით განსჭვრეტს მშვენიერების ყველა
საფეხურს, ზიარების ზღვარს მიღწეული ანაზღეულად იხი-
ლავს გასაოცარ მშვენიერებას, სწორედ მას, სოკრატე, რის-
თვისაც აღრე იღწვოდა იგი — მშვენიერებას მარადიულს,
ხელთუქმნელსა და წარუდინებელს, თავისუფალს ავსებისა
და განლევისაგან, მშვენიერებას, სახიერს თავის ყველა გამო-
ვლენაში, ყველა დროში, ყველა ასპექტში, ყოველი ადგილისა
და ყოველი სულდგმულისათვის. მშვენიერება არ წარსდგება
მის წინაშე ამა თუ იმ ხატის, ხელის, თუ სხეულის სხვა რო-

შელიმე ნაწილის, ანდა სიტყვისა თუ ცოდნის სახით, არც
მიითვლება მის მიერ როგორც ცალკე რამ ფენომენი, მეორე-
ში — ვთქვათ, რომელიმე სულდგმულში, მიწაზე, ცაში თუ
სხვა რამეში — გამოვლენილი; არა, ეგ იქნება მშვენიერება
თავისთავთან მიწყვი ერთსახოვანი, თავისთავში არსებული
და თავისთავადი, რომელთანაც წილნაყარი ყველა სხვა კონ-
კრეტული მშვენიერება იბადება და კვდება, მაშინ როდესაც
ის არც ივსება და არც ილევა, არც სხვა სახის ცვლილებას
განიცდის რასმე. ასე რომ, ვინც ხილულ და გრძნობად საგანთა
მშვენიერებიდან მართებულად გაგებულნი მამათმავლობის
გზით მიიქცევა მაგ უმაღლესი მშვენიერების ჭვრეტად, ის
მალე ეზიარება საბოლოო მიზანს თავისას. რადგან ჭეშმარი-
ტი გზა სიყვარულისა, რომელზეც თვითონ მიდის ან მოძღვარს
მისდევს, ესაა გზა მშვენიერ საგანთაგან უმაღლეს მშვენიერე-
ბაზე თანდათანობით გადასვლისა და, თითქოს საფეხურებს
მიჰყვებაო კიბისას, ერთი მშვენიერი სხეულიდან ორზე,
ორიდან კი ყველა მშვენიერ სხეულზე უნდა გადადიოდეს
კაცი, მშვენიერ სხეულთაგან — მშვენიერ საქმეებზე, მშვე-
ნიერ საქმეთაგან კი მშვენიერ მოძღვრებებზე, რათა ამ-
რიგად ეზიაროს იმ მოძღვრებას, რომელიც სხვა არა არის
რა, თუ არა მოძღვრება აბსოლუტური მშვენიერების
შესახებ და, ბოლოს და ბოლოს, შეიცნოს თვით მშვენიერებაც.
და თუ სიცოცხლეს რამე აზრი აქვს, ჩემო ძვირფასო სოკრატე,
ამ აზრს აბსოლუტური მშვენიერების ჭვრეტა იძლევა მხო-
ლოდ. და თუ ოდესმე იხილავ მას, რა იქნება მაშინ შენთვის
ოქრო, ძვირფასი სამოსელი, ყმაწვილკაცთა თუ ყრმათა მშვე-
ნება, რომელთა ხილვისას ახლა ასე იმღვრევი შენ, და არა
მარტო შენ, და მზადა ხარ, რომ შეგეძლოს, ხელი აიღო
ჭამაზეც, სმაზეც, ოღონდ კი გამუდმებით უჭვრეტდე შენს
სათაყვანებელ არსებას და გვერდიდან არ იშორებდე მას.

რას ვიფიქრებდით ჩვენ, თუ ვინმე შესძლებდა ეხილა ეგ
მშვენიერება, ნათელი, წმინდა, შეურყვნელი და შეურევნე-
ლი, კაცის ხორციით, ფერებითა და სხვა ხრწნადი გარსით
შებლალული კი არა, ერთსახოვანი, ღვთაებრივი მშვენიერება;
როგორ გგონია, ფუჭია განა სიცოცხლე კაცისა, რომელიც
ცისკენ მიმართული თავისი მზერით გამუდმებით უჭვრეტა

მაგ მშვენიერებას და წამითაც არ სწყდება მას? გჯერა თუ არა შენ, რომ ის, ვინც მშვენიერებას იმ ორგანოთი უჭვრეტს, რომელსაც ერთადერთს ძალუძს მისი აღქმა, მხოლოდ აქ შესძლებს მოჩვენებითს კი არა, ჭეშმარიტ სათნოებათ მიანიჭოს სიცოცხლე, რადგან ჭეშმარიტებასთან აქვს საქმე და არა მოჩვენებებთან. ჭეშმარიტ სათნოებებს რომ შობს და ზრდის, იგი უფლის კეთილგანწყობასაც იხვეჭს და თუ ერთი ვინმე მაინც ეზიარება უკვდავებას, ეზიარება ისიც.

აი, ფედროს, აი, მეგობრებო, რას მასწავლიდა დიოტიმა. მან დამარწმუნა და მეც, ჩემის მხრივ, ვეცდები დავარწმუნო სხვები, რომ ამ მიზნის მისაღწევად კაცის ბუნება ძნელად თუ ჰპოვებს ეროსზე უკეთეს მწესა და მეოხს. აი, რად ვამბობ ყველა კაცი ვალდებულია ადიდებდეს-მეთქი მას. თვითონ ხომ ყოველნაირად ვადიდებ და თაყვანს ვცემ ეროსს და ამასვე ვურჩევ სხვებსაც; ვაქებ და კვლავაც შევაქებ, შეძლებისამებრ, ეროსის სიმამაცეს და ძალმორჭმულებას; ახლა კი, ფედროს, მიითვალე ეს ჩემი სიტყვა ეროსის ქებად ან არადა, რასაც ინებებ, ის უწოდე მას.

XXX

როდესაც სოკრატემ ლაპარაკი დაასრულა, ყველამ ერთხმად გამოხატა თავისი აღტაცება და მხოლოდ არისტოფანემ დააპირა შესიტყვებოდა, რადგან სოკრატემ გადაკვრით მოიხსენია მისი სიტყვა. ანაზღად შემოსასვლელიდან ძლიერი ბრახუნი მოისმა, თითქოს მახმურთა მთელი ბრბო მოსევიო კარს, და მალე ამ ბრახუნს ფლეიტის ხმაც შეუერთდა. მაშინ აგათონი მიუბრუნდა მონებს: — გახედეთო, ბიჭებო, ვინ არას მანდ. თუ ვინმე ჩვენთაგანია, უხმეთ, თუ არადა, უთხარით, რომ სმას მოვრჩით და განსვენებას ვეძლევით ახლა. ცოტა ხნის შემდეგ შემოსასვლელიდან ალკიბიადეს ხმა მოისმა. ის გაღეშილი იყო, აგათონს კითხულობდა ხმამაღლა მყვირალი და ითხოვდა მიმიყვანეთო მასთან. მაშინ ავლეტრიდა და რამდენიმე მხლებელი მხრებში შეუდგნენ და ასე შემოიყვანეს ჩვენთან.

კართან შედგა ალკიბიადე. ფათალოსა და იების გვირგვინი და მრავალრიცხოვანი ბაფთები უმკობდა შუბლს. — მშვიდობა თქვენდა, მეგობრებო, წარმოსთქვა მან, მიიღებთ გაღეშილ კაცს ღვინისმტედ თუ გავბრუნდე უკან? მაგრამ თუ გავბრუნდები, მხოლოდ მას შემდეგ, რაც აგათონის შუბლს შევამკობ, რადგან სწორედ ამისთვის გხლებივართ აქ. გუშინ ვერ შევძელიო მოსვლა, დასძინა, დღეს კი მოველ ბაფთებითა შუბლდამშვენიებული, რათა შევიხსნა ისინი და თავზედ მოვაგლო, შეიძლება ითქვას, ყველაზე ბრძენ, ყველაზე მშვენიერ კაცს. დამცინით ხომ, აგრე გაღეშილს? მაშ იცინეთ, რამდენიც გნებავთ, — მე კი ვიცი, რომ სიმართლეს ვამბობ. მაგრამ მითხარით, იღებთ თუ არა ჩემს პირობას: თუ დავლევთ ერთად, მაშინ შემოვალ, არადა გავბრუნდები უკან.

პასუხად ერთსულოვანი ყიჟინა გაისმა. სთხოვეს, შემოდი, შემოგვიერთდით. მაშინ შემოვიდა იგი, თანმხლებთა მხრებს დაყრდნობილი, თან ბაფთებს იხსნიდა თავიდან, რათა აგათონის შუბლი შეემკო, და, რაკი გვირგვინი თვალებზე ჩამოშლიდა, ისე ჩაჯდა აგათონს და სოკრატეს შუა, რომ არც შეუნიშნავს ეს უკანასკნელი, რომელმაც მაშინვე ჩაიწია, რათა ადგილი გაენთავისუფლებინა მისთვის. ინახზე რომ ჩამოჯდა, ალკიბიადე გადაეხვია აგათონს და ბაფთებით შეუშკო შუბლი. მაშინ აგათონი მიუბრუნდა მონებს: — ბიჭებო, სანდლები გააძვრეთო ალკიბიადეს; ის აქ დარჩება და მესამე წევრი იქნება ჩვენი ინახის. — სიამოვნებითო, — მიუგო ალკიბიადემ, — მაგრამ ვინაა ეგ მესამე ღვინისმტე ჩვენი? — ამ სიტყვებით გვერდზე შებრუნდა და, რა იხილა სოკრატე, ზე წამოიჭრა: — ო, ჰერკულეს, — წამოიძახა მან, — ამას ვის ხედავს ჩემი თვალები — სოკრატეს თვითონ? ხედავ, აქაც ჩამსაფრებია; შენ ხომ, ჩვეულებრივ, იქ მომეგლინები, სადაც ყველაზე ნაკლებ მოგელი ხოლმე. დღეს აქ რა გინდა? ან სწორედ ეგ ადგილი რად ავირჩევია? რატომ არისტოფანეს არ მოუჭდები გვერდით ან სხვა მასხარას თუ მას, ვისაც მასხარად მოაქვს თავი? არა, შენ ახლაც მოახერხე აქ მყოფთაგან ყველაზე მშვენიერს მისჩოჩებოდი. — მაშინ სოკრატემ — მიშველეო, აგათონ, თქვა, თუ შეგიძლია, რადგან სიყვარული

ამ კაცისა თანდათან აუტანელი ხდება ჩემთვის. მას შემდეგ, რაც მე ის შევიყვარე, ვერც ერთი მშვენიერისთვის თვალი ვერ დამიდგამს, ვერც გამოვლავარაკებებია, რომ მან, ეჭვით და შურით ანთებულმა, ლანძღვა-გინებით არ ამავსოს და ლამის ხელიც აღმართოს ჩემზე. თვალი გეჭიროს მასზე, რათა ახლაც ეს არ დააპიროს; ან შეგვარივე ერთმანეთს, ან არადა, თუ მუშტების გამოყენებას დააპირებს, დამიხსენ მისგან, რადგან მეტისმეტად მაშინებს მისი დამთხვეულობა და სიყვარული. — ამაოდ ცდილობ, — მიუგო ალკიბიადემ, — არავის ძალუძს შეგვარიგოს ჩვენ ერთმანეთთან, მაგრამ მაგ სიტყვებს შემდეგ განანებ. ახლა კი, აგათონ, — დასძინა მან, — მიბოძე რამდენიმე ბაფთა, რათა შევამკო საოცარი თავი ამ კაცისა. დაე, ნუ დამძრახავს იგი, შენ რომ შეგამკე, ის კი დავივიწყე, ვინც თავისი სიტყვით ყველას ამარცხებს; შენ მხოლოდ ერთხელ გაიმარჯვე, გუშინწინ, ის კი მუდამ იმარჯვებს ხოლმე.

ამ სიტყვებით ის დასწვდა ბაფთებს და სოკრატეს თავი შეამკო, მერე კი ინახზე წამოწვა.

XXXI

მხართეძოზე რომ წამოწვა, მან თქვა: — როგორც ჩანს, თქვენ მთლად ფხიზლები ხართო, მეგობრებო, მაგრამ ჩემთან ეგ არ გაგივათ: უნდა ვსვათ, ხომ ასე შევთანხმდით ჩვენ; და ვიდრე კარგად არ შეზარხოშდებით, ჩემს თავს ვირჩევ სუფრის თამადად. ერთი უბრძანე, აგათონ, დიდი სასმისი მოგვართვან რამე, თუკი ასეთი მოგეძებნება. ანდა, დაეხსენ; მომაწოდე, ბიჭო, აი ეგ პსუკტერი¹, — მიმართა მან მონას და თვალით აზომა სასმისი, რომელშიც რვა კოტილზე² მეტი ჩავიდოდა. პირთამდე გაალიცილიცა იგი და პირველმა დასცალა. მერე ბრძანა სოკრატესთვის აევსოთ და თქვა: — რაც შეეხება სოკრატეს, მასზე ჩემი ფანდი არ ჭრისო, მეგობრებო; სოკრატეს შეუძლია დალიოს იმდენი, რამდენსაც უბრძანებენ და მაინც არასდროს მოეკიდება ღვინო. — მონამ სასმისი აუვსო სოკრატეს და მანაც დასცალა იგი. მაშინ ერიქსიმა-

ხოსმა — რა ვქნათო, ალკიბიადე, თქვა, აგრე უმძრახად ვსვათ, როგორც ღვინის წყურვილით გახლებულნი სვამენ ხოლმე, არც ვიმღეროთ და არცა ვთქვათ რამე? — ო, ერიქსიმახოს, — წამოიძახა ალკიბიადემ, — უმშვენიერესი მამოს უმშვენიერესო: შეილო, მშვიდობა შენდა. — შენც გაგიმარჯოს, — მიუგო ერიქსიმახოსმა, — მაგრამ ერთი მითხარი, რა ვქნათ? — რასაც გვიბრძანებ: ბრძანება შენი საქმეა, დამორჩილება ჩვენი, „რადგან სჯობს მრავალს გამოცდილი ექიმი ერთი“³. მაშ გვიბრძანე, რაც გსურს. — მისმინე, — თქვა ერიქსიმახოსმა, — შენს მოსვლამდე ჩვენ საჭიროდ მივიჩნიეთ, მარჯვნიდან მოკიდებული, თვითეულ ჩვენგანს რიგრიგობით ეთქვა ეროსის ქება, ვისაც როგორ შეეძლო, ისე უკვე ყველამ თქვა თავისი სათქმელი; ხოლო შენ სიტყვის უთქმელად შეუღდექი სმას, თუმცა სამართლიანობა მოითხოვს შენც გვითხრა რამე. შემდეგ კი, ნება შენია, უბრძანე სოკრატეს, რაც გსურს, სოკრატე თავის მხარმარჯვნივ მჯდომს უბრძანებს და ასე შემდეგ. — კეთილი და პატიოსანი, — თქვა ალკიბიადემ, — მაგრამ სად გაგონილა მოსთხოვო მთვრალს ფხიზლებს გაეჯიბრეო მჭევრმეტყველებაში. ეგ სადაური სამართალია. ან იქნებ გჯერა, ნეტარო კაცო, იმისა, რაც სოკრატემ თქვა წელან. იცი თუ არა შენ, რომ მის სიტყვებს არაფერი აქვთ საერთო სიმართლესთან? აბა გავბედო და მისი თანდასწრებით სხვა ვინმე შევაქო, ღმერთი იქნება ეს თუ კაცი, მაშინ მის რისხვას ვერ გადვურჩები. — ნუ სცოდავ, — თქვა სოკრატემ. — შენ კი, გაფიცებ პოსეიდონს, ნუ მეურჩები, — უთხრა ალკიბიადემ, — რადგან ვერ შევძლებ სხვა შევაქო იქ, სადაც შენა ხარ. — კეთილი და პატიოსანი, — თქვა ერიქსიმახოსმა, — მაშ აგრე ჰქენ — აქე სოკრატე. — რას მეუბნები, — თქვა ალკიბიადემ, — მაშ შენც იმ აზრისა ხარ, რომ მე თავს უნდა დავესხა ამ კაცს და ყველას თანდასწრებით შური ვიძიო მასზე? — ერთი მითხარი, — თქვა სოკრატემ, — რა განგიზრახავს? გინდა ქვეყნის სასაცილოდ მაქციო. თუ სხვა რამეს აპირებ კიდევ? — სიმართლის თქმას მხოლოდ და მხოლოდ; მაგრამ მითხარი, მრთავ თუ არა ამის ნებას? — რა თქმა უნდა, — მიუგო მან, — არათუ გრთავ, არამედ მოვითხოვ კიდევ, რომ სიმართლეს არ უღალატო. მაშ,

დაიწყე! — ახლავე, — თქვა ალკიბიადემ, — შენ კი აგრე ჰქენ: თუ სიმართლეს გადავუხვევ, ნება შენია, შემაჩერე და მამხილე მყისვე. განზრახ მე არ ვიცრუებ, ხოლო თუ ერთ მოგონებას მეორეში ავუბრუნებ, ეგ იმე გაგაოცებს: ჩემს დღეში მყოფი კაცისთვის ადვილი როდია თანმიმდევრობით ჩამოსთვალოს ყველა შენი უცნაურობა.

XXXII

სოკრატეს საქებად, მეგობრებო, შედარებებს მოვიშველიებ. შესაძლოა მან იფიქროს, მისი დაცინვა მსურდეს ამით, მაგრამ არა ღიზობისათვის, ჭეშმარიტების გულისათვის მივმართავ შედარებას. მე ვამტკიცებ, რომ ყველაზე მეტად მოქანდაკეთა სახელოსნოებში გამოფენილ სილენებს¹ წააგავს იგი, რომელთაც დემიურგოსნი ხელში სირინგებს² ან ფლეიტებს აჭერინებენ ხოლმე, და, — თუ შუაზე გადახსნით მათ, დვთაებთა ხატებს იხილავთ შიგნით. მერე, მე ვამტკიცებ, რომ განსაკუთრებით სატირ მარსიას³ წააგავს იგი. რაც შეეხება გარეგნულ მსგავსებას, შენ თვითონაც ვერ უარყოფ, სოკრატე, რომ პირწავარდნილი მარსია ხარ სწორედ, ხოლო დანარჩენისთვის აი რას გეტყვი: სიამოვნებას გგვრის თუ არა სხვების დაცინვა? — თუ არ მეთანხმები, შემიძლია მოწმეები დაგისახელო; უკრავ თუ არა ფლეიტაზე? — უფრო საოცარის ხელოვნებით, ვიდრე თვითონ მარსია: ის ხომ იმ ბგერებით ხიბლავდა სხვებს, რომელთაც საკუთარ ბაგეთა ძალით იწვევდა საკრავებიდან, და დღეს მასვე ჰბაძავს ყოველი, ვინც მარსიასეულ ჰანგებს ამღერებს ფლეიტაზე, რადგან ოლიმპოსის მელოდიებს მე მის მოძღვარს მივაწერ — მარსიას. ამიტომ სწორედ მარსიასეულ მელოდიებს მათი დვთაებრივი ბუნების გამო — სულერთია დიდი ხელოვანი ასრულებს მათ თუ უბადრუკი ავლეტრიდა — ძალუძთ გავგიტაცონ და გვაგრძნობინონ მსმენელთაგან ჭეშმარიტად ვინ საჭიროებს ღმერთებისა და ზიარების მადლს. ერთადერთი განსხვავება თქვენს შორის ისაა, რომ შენ მარტოოდენ ლი-

ტონი სიტყვებით, ყოველგვარი საკრავის გარეშე აღწევ იმავე მიზანს. როცა ვინმე სხვა ორატორს ვუსმენთ, თუნდაც დიდად დახელოვნებულს, არც ერთ ჩვენგანს, თუ შეიძლება ასე ითქვას, არ აღელვებენ მისი სიტყვები. ხოლო როცა თვითონ შენ გისმენთ, ან ყურს ვუგდებთ სხვას, თუნდაც უბადრუკ მთქმელს, ვინც შენსავე სიტყვებს გადმოგვცემს, თვითვეულ მსმენელს, სულერთია ვინ იქნება იგი, ქალი, კაცი თუ ყრმა, თანაბარის ძალით იპყრობს განცვიფრებისა და აღტაცების გრძნობა. მერედა ვიშიშვი, კაცნო, მთვრალის ყბედობად არ მიიღოთ ჩემი ნათქვამი, თორემ შემეძლო ღმერთების წინაშე დამეფიცა, რა უდიდეს ზეგავლენას ახდენდნენ ჩემზე და ახლაც ახდენენ მისი სიტყვები. როცა მას ვუსმენ, ჩემი გული უფრო მძაფრად ცემს, ვიდრე აღტყინებული კორიბანტებისა⁴ და ცრემლები თავისით იღვრებიან თვალთაგან. და მე მინახავს მის სიტყვებს ასევე რომ გაუტაცნია სხვანიც. როცა პერიკლეს⁵ ვუსმენდი, ან სხვა დიდ ორატორთ, ვგრძნობდი რომ კარგად ლაპარაკობდნენ ისინი, მაგრამ არასდროს მსგავსი რამე არ განმიცდია, არასდროს შეშფოთებულა სული ჩემი, არც საკუთარი მონური სიმდაბლე დაუგმია მას. ხოლო ამ მარსიას როცა ვუსმენ, ზშირად გამივლია გულში — ჩემს ყოფნას არყოფნა სჯობს-მეთქი. ეს სრული სიმართლეა და ამის უარყოფას თვითონაც ვერ შესძლებ, სოკრატე. მე ახლაც მჯერა, რომ, თუ ყურს ვათხოვებ შენს სიტყვებს, ვერ ვეუბრები მათ და იგივე გრძნობა დამეუფლება. ეს კაცი მაიძულებს ვადიარო, რომ თუმცა ბევრი რამ მაკლია თავად, მაინც ხელს ვიღებ საკუთარ თავზე, რათა ათენის საქმეებს მივხედო. და მაშინ თავს ძალას ვატან, ყურებში თითი დავიცო და სწრაფად გავეცალო მას, თითქოს გრძნებას გავუბოდე სირინოზების⁶, თორემ ასე შევხვდები სიბერეს, მის გვერდით მჯდარი. მხოლოდ მის წინაშე იღვიძებს ჩემში ის გრძნობა, რომელიც, საყოველთაო აღიარებით, მე უნდა მაკლდეს — სირცხვილის გრძნობა; მხოლოდ სოკრატეს წინაშე ვწითლდები მე. ვგრძნობ, რომ ძალა არ შემწევს ვეუბრო მას, ან მის რჩევას გადავუხვიო. მაგრამ საკმარისია გავეცალო სოკრატეს და კვლავ იმ პატივისკენ ვილტვი, რომ-

ლითაც ბრბო მეგებება ხოლმე. ამრიგად, მე მას გავუბრვიარ და როცა ვხედავ, ჩემივე სიტყვების და ალექსისა მრცხვენია მაშინ. ხშირად ისიც კი მინატრია, ნეტა ცოცხალთა შორის აღარ იყოს-მეთქი ეგ კაცი, მაგრამ დარწმუნებული ვარ, ნატვრა რომ ამიხდეს, ჩემი ყოფნა გაცილებით უფრო აუტანელი იქნებოდა; ასე რომ, პირდაპირ არ ვიცი, რა გავაწყო მასთან.

XXXIII

ასეთ ზეგავლენას ახდენდნენ ჩემზე და ახლაც ახდენენ მაგ სატირის ჰანგები. მაგრამ, ისმინეთ, რაოდენ ჰგავს მას, ვისაც ვამსგავსე, და რა საოცარი ძალის პატრონია იგი. გარწმუნებთ, არცერთი ჩვენგანი არ იცნობს მას, მაგრამ რაკი დავიწყე, თვითონვე გამოვიყვან სააშკარაოზე.

როგორც მოგეხსენებათ, სოკრატე მუდამ მშვენიერთაყენ ილტვის და მუდამ მათ შორის ტრიალებს, მოხიბლული მათის მშვენებით. ამასთან, ვითომ არაფერი იცის, არაფერი გაეგება, ყოველ შემთხვევაში, ასე გვაჩვენებს თავს. და განა ამის შემდეგ სილენს არა ჰგავს იგი? ღმერთმანი, ჰგავს. გარეგნულად ნაქანდაკარი სილენისგან ვერ გაარჩევთ მას, მაგრამ გადახსენით იგი, შეინახენო, და სიბრძნის მთელ საუნჯეს იხილავთ შიგნით. უნდა იცოდეთ, რომ ის არად აგდებს არც მშვენებას, არც სიმდიდრეს თუ კაცთა სხვა ამაო ნიჭს, რომლის წინაშეც ქედს იდრეკს ბრბო. არა, მას ენით გამოუთქმელი ზიზლით ეზიზლება, არარაობად მიაჩნია ყოველივე ეს და, გარწმუნებთ, ჩვენც არარად ვჩანვართ მის თვალში. მთელ თავის სიცოცხლეს კაცთა დაცინვასა და განქიქებაში ატარებს იგი. არ ვიცი, უხილავს თუ არა რომელიმე თქვენგანს მთელი საუნჯე მისი სულისა, როცა ის სერიოზულია, ანდა თავის გულს უხსნის ვინმეს. მე კი მიხილავს და იმდენად ღვთაებრივი, ბრწყინვალე და თვალწარმტაცი მჩვენებია იგი, რომ უყოყმანოდ დაგყოლივარ მის ნება-სურვილს.

მე მეგონა ის სერიოზულად იყო გატაცებული ჩემი მშვენებით და მიხაროდა: თუ თანავუგრძნობ, სანაცვლოდ ყველა-

ფერს გამანდობს და მომცემს, რაც თვითონ იცის-მეთქი; ვფიქრობდი. ჰო, დიდ იმედებს ვამყარებდი ჩემს მშვენებაზე. ამის მზრახველმა დაფითხოვე ჩემი მხლებელი, რომელიც სოკრატესთან ყოფნისას მუდამ თან მახლდა ხოლმე და პირისპირ დავრჩი მასთან. ყური მიგდეთ, მე თქვენ მთელ სიმართლეს გაგიმჟღავნებთ, ხოლო თუ ტყუილში დამიჭერ, მყისვე მამხილე, სოკრატე. ჰოდა, დავრჩი, კაცნო, მასთან პირისპირ. ვფიქრობდი, საცაა მეტყვის-მეთქი მას, რასაც მიჯნური განმარტოების უამს ჩასჩურჩულებს თავის სატრფოს და მიხაროდა. მაგრამ მოლოდინი არ გამიმართლდა: მთელი დღე ჩვეულებრივ საუბარში გაატარა ჩემთან და რა შებინდდა, გამეცალა. მერე ის იყო, გიმნასტიკაში სავარჯიშოდ გამოვიწვიე: ვფიქრობდი, ამით მაინც მივალწევ-მეთქი მიზანს. ხშირად ვვარჯიშობდით და ერთმანეთს ვერკინებოდით მარტოდმარტონი. მაგრამ რა? ეს იყო და ეს. როცა ამ გზითაც ვერაფერს გავხდდი, გადავწყვიტე პირდაპირ შეტევაზე გადასულიყავი და, რაკი საქმეს ხელი მოვკიდე, უკან აღარ დამეხია და ბოლომდე მიმეყვანა იგი. ჰოდა, ვახშმად მივიბატიე, სწორედ იმ განზრახვით, რომლითაც მიჯნური იწვევს ხოლმე სატრფოს თავისას. აქაც დამითმო, თუმცა კაი ხნის ყოყმანის შემდეგ. პირველად რომ მოვიდა, წასვლა დააპირა ნავახშმევს. მაშინ შემრცხვა და მეც გავუშვი. შემდეგ მოსვლაზე უკვე ახალ ხერხს მივმართე და, ვახშამს რომ მოვრჩით, საუბარში ჩავითრიე. გვიან დამემდე შევყევით ლაპარაკს, ხოლო როცა წასვლა დააპირა, მოვიმიზნე, უკვე გვიანაა-მეთქი და ვაიძულე დარჩენილიყო. იმავე ინახზე მიწვა, რომელზედაც ვახშობისას იყო წამოწოლილი. ხოლო ოთახში არავინ იწვა ჩვენს გარდა.

აქამდე შემეძლო ყოველივე ეს განურჩევლად ყველასთვის მეამბნა, მეტს კი ველარას შეიტყობდით ჩემგან, მაგრამ რა გაეწყობა: ჯერ ერთი, ანდაზისა არ იყოს, ბავშვებთან ერთად თუ ბავშვების გარეშე ღვინო ყოველთვის სიმართლეს ამბობს! და, მეორეც, უსამართლობად მიმაჩნია, მივქმალო სოკრატეს დიდსულოვნება, რაკი მის ქებას მივყავი ხელი. ეგეც არ იყოს, მე იმ კაცს ვგვივარ, რომელსაც გველმა უკბინა. რო-

გორც ამბობენ, დაგესლილი მხოლოდ მას თუ გაანდობს თავის ტკივილებს, ვისაც თვითონ განუცდია ეს, რადგან მხოლოდ მას ძალუძს გაუგოს და მიუტევოს გესლით გატანჯულს ყველა მისი ნათქვამი თუ ნაქმარი. ხოლო მე მოწყლული ვარ ყველაზე უფრო მტკივნეულ ადგილას, რომლის მოწყვლაც კი შეიძლება — გულში თუ სულში, უწოდეთ მას, როგორც გენებოთ, მოწყლული ვარ სიბრძნის სიტყვებით, რომელნიც, ახალგაზრდა და კეთილშობილ სულში რომ შეიჭრებთან, გველის შხამზე უფრო მძაფრად გესლავენ. კაცს და ათასი დამთხვეულობისთვის აღძრავენ მას. გარდა ამისა, მე აქ ვხედავ ყველა ამ ფედროსს, აგათონს, ერიქსიმასოსს, პავსანიას, არისტოდემოსსა თუ არისტოფანეს, სოკრატეზე რომ არა ვთქვათ რა, და სხვასაც მრავალს, ყველას თანაბრად შეპყრობილს სიბრძნის მანიით, ამიტომ, ვიცი, მომიტევენთ ჩემს მაშინდელ ქცევასა და ახლანდელ სიტყვებს. თქვენ კი, მონებო, და თქვენც, ბნელნო და გაუთლელნო, მძიმე ურდულებით დაიხშეთ ყურნი.

XXXIV

როცა სინათლე ჩაქრა და მონებმაც დაგვტოვეს, გადაწყვიტე ორჭოფობისთვის თავი გამენებებინა და პირდაპირ გამეცხადებინა მისთვის ჩემი გულის ნადები. ხელი წავკარი და ვკითხე: — გძინავს, სოკრატე? — ჯერ კიდევ არა, — მომიგო. — იცი რა? — რა? — მკითხა მან. — ჩემის აზრით, შენ ერთადერთი ღირსეული მიჯნური ხარ ჩემთვის, ოღონდ, თუ არ ვცდები, გერიდება გამომიტყდე შენს სიყვარულში. მე კი, აი, რას გეტყვი: დიდ სიშლეგედ მიმაჩნია ვეურხო შენს ნებას არა მარტო აქ, არამედ ყველა სხვა შემთხვევაში, სადაც მე ან ჩემი მეგობრები გამოგადგებით. მივადწიო შესაძლებელ სრულქმნილებას, აი, ყველაზე სანუკვარი მიზანი ჩემი, ხოლო ამ საქმეში ვერავის ვხედავ შენზე უფრო ძალმორჭმულ მეოხს. ბრძენნი დამგმობდნენ, თუ უარს ვეტყოდი ისეთ კაცს, როგორც შენა ხარ, უგუნურნი კი შემაჩვენებდნენ, თუ ნებას დავყვებოდი მისას. მაგრამ მე ბრძენთა აზრს ვუწევ მხოლოდ ანგარიშს და არა რეგვენთა. ამაზე სოკრატემ მისთვის ჩვეული ირონიით მიბასუხა: — როგორც ჩანს, შენ არც

ისეთი ბრიყვი ხარ, ჩემო ძვირფასო ალკიბიადე, თუკი მართალია, რასაც ჩემს შესახებ ამბობ და თუკი ჩემში მართლაც არის ისეთი ძალა, რომელსაც ძალუძს უკეთესისკენ მიგაქციოს. მაშინ შენ მართლაც გიხილავს ჩემში თვალშეუდგამი მშვენიერება, რომელიც ასე განსხვავდება შენი მშვენიერებისაგან. ხოლო რაკი ეგ სიკეთე იხილე და გსურს კავშირი დაამყარო ჩემთან, რათა ერთი მშვენიერებით იყიდო მეორე, შენთვის დიახაც ხელსაყრელია ასეთი გარიგება, რადგან მოჩვენებითი მშვენიერებით ჭეშმარიტის მოხვეჭას აპირებ და, ამრიგად, ოქროს ნაცვლად სპილენძს მითავაზობ. მაგრამ დაფიქრდი, ნეტარო ჭაბუკო, ჩემი არაარაობა ხომ არ გამოგრჩა მხედველობიდან? მხერა სულისა მაშინ უფრო ბასრი ხდება და შორსმჭვრეტელი, როცა თვალისჩინი სხეულისა დაიშრიტება. შენ კი ჯერჯერობით ძალზე შორს ხარ ამ ასაკისაგან. — მაშინ მე ვუთხარი: — შენთვის ცნობილია ჩემი გულისთქვა და მე მხოლოდ მას გეუბნები, რაც გულში მიდევს. ახლა შენზეა ისეთი გადაწყვეტილების მიღება, რომელსაც ხელსაყრელად მიიჩნევ როგორც შენთვის, ისე ჩემთვისაც. — კეთილი და პატიოსანი, — თქვა მან, — ვნახოთ, ავწონდავწონოთ და ისე მოვიქცეთ, რომ არცერთი ჩვენგანი წაგებულნი არ დარჩეს არც აქ, არც ყველა სხვა შემთხვევაში.

ეს რომ თქვა, ვიფიქრე, ჩემმა სიტყვებმა მარჯვედ ნასროლი ისარივით დაჭრეს-მეთქი იგი. ზე წამოვიჭერ, სიტყვის თქმაც აღარ ვაცალე, ჩემი მოსასხამი წავაფარე — რადგან ზამთარი იყო და ციოდა, — მერე თვითონაც შიგ შევუწევი, ჩავეხუტე ამ ჭეშმარიტად საოცარ და ღვთაებრივ კაცს და მთელი ღამე ასე გავატარე, მასთან მწოლარემ. ან იქნებ თქვა, რომ ვცრუობ, სოკრატე? და, მიუხედავად ამისა, მაინც ძლეულ ვიქმენ. როგორის ქედმაღლობით, ზიზღით და დაცინვით შეხედა მან ჩემს მშვენიერებას, მე კი ისეთი დიდი აზრისა ვიყავი მასზე, ჩემს მშვენიერებაზე, ძვირფასო მსაჯულნო; დიახ, მსაჯულნო, რადგან სოკრატეს ქედმაღლობის განსჯად მოგიხმობთ აქ, და გეფიცებით ყველა ღმერთსა და ყველა ქალღმერთს, ისე ავდექი მისგან, თითქოს მამასთან ვწოლილიყავ, ან უფროს ძმასთან.

თქვენ, ალბათ, გესმით, რა ხდებოდა ამის შემდეგ ჩემს ჟულში. ერთის მხრივ, შეურაცხყოფილად ვგრძნობდი თავს, მეორეს მხრივ კი აღტაცებული ვიყავი მისი ხასიათით, სიმტკიცითა და დიდსულოვნებით. ჭეშმარიტად, მე შევხვდი ისეთ კაცს, როგორსაც ვერც კი წარმოვიდგენდი — კაცს ბრძენსა და თავისი თავის სრულ ბატონ-პატრონს. ასე რომ, ძალა არ შემწევდა აღშფოთებულს ხელი ამელო მასთან დაახლოვების სურვილზე, მაგრამ არც ის ვიცოდი, როგორ გადმომეზობინა ჩემკენ. რადგან მწამდა, აიქის¹ მოწყვლა უფრო ადვილად რომ შეიძლებოდა რკინით, ვიდრე სოკრატესი ვერცხლით, ხოლო ერთადერთი იარაღი, რომლითაც მის ხელში ჩაგდებას ვაპირებდი, უსუსური აღმოჩნდა. გაოგნებული ვეხეტებოდი აქეთ-იქით, ამ კაცის მიერ ისე დათრგუნვილი და დამონებული, როგორც არავინ ჯერ კიდევ არვის არ დაუთრგუნავს.

ყოველივე ეს მანამდე გადამხდა თავს, სანამ ორივე პოტიდეას¹ ლაშქრობაში მივიღებდით მონაწილეობას; იქ კი ერთად ვსადილობდით ხოლმე. აქაც, უპირველეს ყოვლისა, არა მარტო ჩემზე, ყველა სხვა დანარჩენზეც უკეთ იტანდა იგი ლაშქრობის სიძნელეთ. ხშირად, როდესაც სხვებს მოვწყდებოდით, რაც ბრძოლის დროს ჩვეულებრივი მოვლენაა, და იძულებული ვიყავით გვეშიშშილა, მას კვლავ არ მოეძებნებოდა ბადალი გამძლეობაში. ხოლო ღრეობის დროს არავის შეეძლო მოეღბინა მასავით ლაღად თუნდაც მაშინ, როცა თავისი სურვილით კი არ სვამდა, აიძულებდნენ ესვა. ლხინშიც ყველას სჯობნიდა იგი და, რაც ყველაზე საოცარია, ჯერ კიდევ არვის არ უნახავს სოკრატე მთვრალი. ამას, ჩემის აზრით, ახლაც დაგიმტკიცებთ თქვენ. ყინვასაც წარბშეუხრელად ხვდებოდა — იქ კი მეტად მკაცრი ზამთარი იცის — და მარტლაც რომ სასწაულებს ახდენდა იგი. ერთ დღეს, როცა საშინლად ყინავდა და ძეხორციელი ვერ ბედავდა თავის გამოყოფას კარვებიდან ან, თუ ბედავდა, გულმოდგინედ იფუთვებოდა და ფეხებზე ნაბდებსა და ცხვრის ტყავს იხვევ-

და, მაშინაც კი სოკრატე მშვიდად გადიოდა კარში თავისი გაცრეცილი მოსასხამით და ფეხშიშველი უფრო თავისუფლად დააბიჯებდა სიბ ყინულზე, ვიდრე სხვები ტყავის ბანდულებით. ასე რომ, ჯარისკაცებმა აღმაცერად დაუწყეს ცქერა: მასხრად ხომ არ გვიგდებსო ჩვენ?

ჰო, ასეთი იყო იგი. „მაგრამ, იცით, რა ქნა კიდევ ამ მტკიცე კაცმა“¹ იქ, ლაშქრობისას? ღმერთმანი, ღირს სმენად! ერთხელ დილაადრიან ერთ ადგილას დაეყუდა ფიქრში წასული და, რაკი, როგორც ჩანდა, ვერ ჰპოვა ის, რასაც ეძებდა, ფეხი აღარ მოუცვლია: იდგა და ფიქრობდა. ამასობაში შუადღემაც მოაწია. ჯარისკაცებმა შენიშნეს იგი და გაკვირვებით ეუბნებოდნენ ერთმანეთს: სოკრატე დილიდანვე ერთ ადგილას დგას და ფიქრობსო. შებინდებისას კი, ვახშამს რომ მორჩნენ, რამდენიმე იონიელმა ჯარისკაცმა გარეთ გამოათრია ჭილობები, რათა სიგრილეში წოლილიყო — ზაფხული იდგა უკვე — და თან თვალყური ედევნებინა, გაატარებდა თუ არა მთელ ღამეს სოკრატე ასე, ერთ ადგილს დაყუდებული. დილაზე მართლაც ასე იდგა იგი, ხოლო როცა მზე ამოიწვერა, ლოცვა აღავლინა ჰელიოსისადმი² და იქაურობას გაეცალა.

ახლა აღარ იკითხავთ, როგორი იყო ის ბრძოლის ველზე! რადგან სამართლიანობა მოითხოვს აქაც თავისი მივუზღაოთ მას. თუ მე ცოცხალი გამოვედი იმ ბრძოლიდან, რომლისთვისაც სიმამაცის ჯილდო მომანიჭეს სტრატეგებმა, ამას სოკრატეს უნდა ვუმადლოდე მხოლოდ და მხოლოდ, რომელმაც არ ისურვა დაჭრილი დავეტოვებინე ბრძოლის ველზე და ჩემთან ერთად ჩემი იარაღიც გადაარჩინა. მე მაშინაც ფურჩევდი, სოკრატე, სტრატეგებს შენთვის მოენიჭებინათ ეს ჯილდო და შენ აქაც ვერაფერში მისაყვედურებ, ვერ იტყვი, რომ ვცრუობ. მაგრამ რაკი ჩემის ღირსებით დაბრმავებულ სტრატეგებს გადაწყვეტილი ჰქონდათ მაინცდამაინც ჩემთვის მოენიჭებინათ იგი, შენ მათზე უფრო დაყინებით მოითხოვდი, რომ სწორედ მე მიმელო ჯილდო და არა შენ. ნამდვილად ღირდა

მისი ხილვა, მეგობრებო, როცა დელიონთან³ ლაშქარმა გაქცე-
ვით უშველა თავს. მე ცხენოსნებში ვირიცხებოდი მაშინ,
ის — ჰობლიტებში⁴. როცა ჩვენები უწესრიგოდ მიმოიფანტნენ,
ის ლახენთან⁵ ერთად იხევდა უკან. მე შემთხვევით წამოვეწიე
მათ, გაგამხნევე და აღვუთქვი გასაჭირში მართო არ დაგტო-
ვებთ-მეთქი. მე შემედლო აქ უკეთ დავკვირვებოდი სოკრატეს,
ვიდრე პოტიდეაში. თავად არაფრის შიში მქონდა: ცხენით
ვიყავი. უპირველეს ყოვლისა, რაოდენ მაღლა იდგა ის ლახეს-
ზე⁶ სულის სიმხნევით. და მე მეგონა, არისტოფანე, შენის
სიტყვებით რომ ვთქვათ, აქ, ათენის ქუჩებში „მიდის“ ის
მშვიდად და ამაყად თვალს ავლებს ირგვლივ⁶ — მეთქი მტრებს
და მეგობრებს. შორიდანვე გეცემოდათ თვალში, რომ
თუ ვინმე გაბედავდა თავს დასხმოდა ასეთ კაცს, იგი შესძ-
ლებდა ღირსეულად დახვედროდა მომხდურს. ამიტომაც
მეგობრითურთ უვნებლად დაბრუნდა უკან. რადგან ბრძოლის
ველზე სულით ასე უდრეკ მეომრებს თითქმის მუდამ გვერდს
უვლიან და მხოლოდ მას მისდევენ, ვინც უკანმოუხედავად
გარბის ხოლმე.

კიდევ მრავალი რამის თქმა შეიძლებოდა მისდა საქებ-
რად, მაგრამ ეს შეიძლება სხვა მოკვდავთაც ახასიათებდეს.
ყველაზე საოცარი კი ისაა, რომ არავის არა ჰგავს იგი, არც
გარდასულთა, არც ცოცხალთა შორის. აქილევსზე ვერ ვიტყ-
ვით, უბადლოაო: მას შეიძლება ბრასიდა⁷ შევუდაროთ და
არა მრატო ბრასიდა; პერიკლეს შეიძლება ნესტორი⁸ და ვუპი-
რისპიროთ, ანტენორი⁹ და მათი მსგავსნი; ერთის სიტყვით,
ყველას თავისი მსგავსნი მოეძებნება. ხოლო რაც შეეხება
სოკრატეს, თუ ვინმესთან მაინც შეიძლება მისი და მისი
სიტყვების შედარება, არა უბრალო მოკვდავებთან, არამედ,
როგორც წელან ვამბობდი, სილენებთან და სატირებთან
მხოლოდ და მხოლოდ.

XXXVII

ჰო, დასაწყისში მე გამომრჩა მეთქვა, რომ მისი სიტყვებიც
ძალზე წააგვანან იმ სილენებს, შუა რომ იხსნებიან. მართლაც,
თუ ვინმე მოისურვებს ყური უგდოს სოკრატეს საუბარს,

შესაძლოა, პირველად სასაცილოც კი ეჩვენოს იგი. ისეთი
სიტყვებისა და გამოთქმების სამოსში ეხვევა ის, რომ გარე-
ნულად ურცხვი სატირის ტყავს წააგავს მართლაც. სოკრატე
ხომ კურტნიან სახედრებზე, მჭედლებზე, მეჯადაგეებსა და
დაბადებზე მსჯელობს ხოლმე და თითქოს ერთსა და იმავეს
იმეორებს მუდამ, ასე რომ, ვინმე გამოუცდელსა და რეგენს,
შესაძლოა, სასაცილოდაც არ ეყოს მისი სიტყვები. მაგრამ
საკმარისია გახსნათ ისინიც და ნახავთ, რომ, ჯერ ერთი, ღრმა
შინაგანი აზრით არიან სავსე, გარდა ამისა, თავიდან ბოლომ-
დე ღვთაებრიობის ბეჭედი აზრით და მთელ საუნჯეს შეიცავენ
სათნოებისა; ერთის სიტყვით, იტევენ თითქმის ყველაფერს,
რისკენაც უნდა ისწრაფვოდეს ის, ვისაც სურს სიკეთეს ეზი-
აროს და მშვენიერებას. აი ყველაფერი, მეგობრებო, რისთვის-
საც მე სოკრატეს ვაქებ. მეორეს მხრივ, ისიც მოგახსენეთ,
რისთვის ვგმობ მას და როგორ შეურაცხმყო მე, და განა
მართო მე? ასევე მოექცა იგი ხარმიდეს — გლავკონის ვაჟს¹,
ევფიდემოსს² — დიოკლეს ვაჟს, და, ვინ მოსთვლის, კიდევ
რამდენს, რომელთაც ჯერ ისე მოაჩვენა თავი, თითქოს მათი
ტრფიალი სწავდა და მერე, პირიქით, თვითონ იქცა მათი
ტრფიალის საგნად. და ამას შენ გეუბნები, აგათონ, რომ არ
გაბრიყვდე: ჩვენი გამოცდილება გქონდეს გაკვეთილად და
იმ უგუნურს არ დაემსგავსო, რომელიც მხოლოდ საკუთარ
შეცდომებზე სწავლობს ჭკუას³.

XXXVIII

როცა ალკიბიადემ სიტყვა დაასრულა, მისმა გულახდილო-
ბამ საყოველთაო ხარხარი გამოიწვია დამსწრეთა შორის,
რადგან, ჩანდა, ჯერ კიდევ უყვარდა სოკრატე. მაშინ სოკრა-
ტემ თქვა: — შენ არც ისე მთვრალი ჩანხარ, ალკიბიადე.
წინააღმდეგ შემთხვევაში, აგრე დახვეწილის ხელოვნებით ვერ
წარმართავდი შენს სიტყვას, ვერ მიჩქმალავდი იმ ერთადერთ
მიზანს, რომლის გულისთვისაც ყოველივე ეს ითქვა და რომე-
ლიც მხოლოდ სიტყვის დასასრულს მოიხსენიე და ისიც
გაკვრით, თითქოს არც გაინტერესებდეს შუღლი ჩამოაგდო

ჩემსა და აგათონს შორის: მართლაც, ხომ თვლი, რომ შენს მეტს არავის არ უნდა ვეტროდდე, არც აგათონს ეტროდეს ვინმე შენს გარდა. მაგრამ ვერ გაგვაცურე და შენი სატირულ-სილენური დრამა ნათელი გახდა ჩვენთვის. ამიტომ, მოდი მოლოდინი გავუცრუოთ მას, ჩემო ძვირფასო აგათონ, და ნურავის დავრთავთ ნებას ერთმანეთს გაგვყაროს.

ამაზე აგათონმა თქვა: — შენ მართალი უნდა იყო, სოკრატე. მე მგონია ჩვენს შორისაც სწორედ ამ მიზნით წამოწვა იგი. მაგრამ არაფერი გამოუვა: ავდგები და შენს გვერდით ვადმოვალ.

— კეთილი, — თქვა სოკრატემ, — მოდი და აქ, ჩემს ქვე-
მოთ წამოწექ.

— ო, ძვეს, — წამოიძახა ალკიბიადემ, — რამდენი რამ უნდა ავიტანო მე ამ კაცისაგან, რომელიც ყველგან ჩემზე მაღლა დადგომას ცდილობს. მაგრამ, ყოვლად საოცარო, ჩვენს შორის წამოწოლის ნება მაინც დართე აგათონს.

— ეგ შეუძლებელია, — თქვა სოკრატემ, — შენ უკვე მაქე, ხოლო ახლა მე მმართველს მხარმარჯვნივ მჯდომი მეზობელი შევაქო ჩემი. პოდა, აგათონმა შენს გვერდით რომ ვადმო-
ინაცვლოს, ის, ცხადია, არ ისურვებს მანამდე თქვას ჩემი ქება, ვიდრე თვითონ არ ვიტყვი მისას. ამიტომ გვატალე, ღვთაებრივო, და ნუ შეგშურდება, თუ ამ ჭაბუკის ქებას ვიტყვი, რადგან დიდი სურვილი მაქვს შევამკო იგი.

— აჰ, ალკიბიადე, — თქვა აგათონმა, — მე აქ ვეღარ მო-
ვიცდი და სოკრატესკენ უნდა ვადავინაცვლო, რათა საკუთა-
რი ქება ვისმინო მისგან.

— ეგ სავსებით ბუნებრივია, — თქვა ალკიბიადემ, — იქ, სადაც სოკრატეა, ვერვინ შესძლოს მშვენიერთა თავის მხარეს გადაბირება. ახლაც, ხედავთ, რა მარტივი და დამარწმუნებელი საბაბი მოიგონა, რათა აგათონი გვერდით მოესვა?

XXXIX

ის იყო აგათონი ადგა, რათა სოკრატეს გვერდით დაეკავე-
ბინა ადგილი, რომ მახმურთა მთელი ბრბო მოაწყდა კარს და
ლია რომ ნახა — ერთი სტუმართაგანი გასულიყო — შიგ

შემოიჭრა და თავისუფალ ადგილებზე მოიკალათა. ყველაფე-
რი მათ ღრიანცელში დაინთქა და დაიწყო, ყოველგვარი
წესრიგის გარეშე, ღვინის თავშეუკავებელი სმა. ამიტომ ერიქ-
სიმახოსი, ფედროსი და ზოგიერთი სხვა სტუმარიც სუფრიდან
აიშალნენ და სახლებში წავიდ-წამოვიდნენო, — ყვებოდა არის-
ტოდემოსი. თვითონ კი ძილი მოერია და კაი ხანს ეძინა,
რადგან ღამეები გრძელი იყო მაშინ. მხოლოდ გარიჟრაჟზე
გამოეღვიძა, როცა მამლები ყიოდნენ უკვე და ნახა, რომ
სტუმართაგან ზოგს სუფრაზევე ჩასძინებოდა, ზოგი კი სახლ-
ში წასულიყო. ფხიზლობდნენ მხოლოდ აგათონი, არისტოფა-
ნი და სოკრატე და დიდი ფიალით სვამდნენ. სასმისი მარცხნი-
დან მარჯვნივ გადადიოდა და სოკრატე ესაუბრებოდა მათ.
მაგრამ შინაარსი ამ საუბრისა არისტოდემოსს აღარ ახსოვდა,
რადგან, ჯერ ერთი, დასაწყისისთვის არ უსმენია და, გარდა
ამისა, კვლავ ჩასთვლემდა ხოლმე. მაგრამ, რაც მთავარია, —
ყვებოდა არისტოდემოსი, — სოკრატემ აიძულა თანამოსა-
უბრენი დასთანხმებოდნენ, რომ ერთსა და იმავე კაცს უნდა
შეეძლოს როგორც კომედიების, ისე ტრაგედიების წერა და
დიდი ტრაგიკოსი პოეტი დიდი კომიკოსიც უნდა იყოსო
უთუოდ. მაგრამ მათ ძილი ერეოდათ და ყურადღებით ვეღარ
უსმენდნენ. პირველად არისტოფანეს ჩასთვლიმა, ხოლო რო-
ცა კარგად ინათა — აგათონსაც. ორივე ასე რომ მიაძინა,
სოკრატე ადგა და გარეთ გავიდა. არისტოდემოსმა, ჩვეულე-
ბისამებრ, უკან გასდია. სოკრატე ლიკეონში მივიდა, კარგად
განიბანა, მთელი დღე ჩვეულებრივ საქმიანობაში გაატარა და
როცა შებინდდა, სახლისკენ გაემართა განსასვენებლად.

შენიშვნები

I

1. ფალერონი (Φάληρον) — ათენის პორტი, ქალაქიდან დაახლოებით 20 სტადიონით (stadion ≈ 185 მ) დაშორებული.
 2. ფალერონელი (Φαληρέυς); ხუმრობა, როგორც ჩანს, სიტყვების თამაშზე აგებული: *φάλαιος = φαλαρός* — ნიშნავს თეთრს, მზზინავს, ლაპლაპას — აპოლოდოროსი, ალბათ, მელოტი იყო.
 3. აგათონი (Ἀγάθων) — სახელგანთქმული ბერძენი ტრაგიკოსი. დაიბ. დაახ. 436 წ. ძვ. წ. ა. 20 წლისა იყო, როცა თავისი პირველი ტრაგედიით გაიმარჯვა ლენეის დღესასწაულზე (Ἱερά λήναια — დიონისესადმი მიძღვნილი ატიკური რელიგიური დღესასწაული). აგათონის ტრაგედიებს, სამწუხაროდ, სრული სახით არ მოუღწევიათ ჩვენამდის. ფრაგმენტები გამოცემულია Nauck-ის მიერ, (Nauck—Tragic. Graec. fragm. Lipsiae, 1889).
 4. სოკრატე (Σωκράτης) (469—399 ძვ. წ. ა.) — დიდი ბერძენი ფილოსოფოსი, პლატონის მასწავლებელი.
 5. ალკიბიადე (*Αλκιβιάδης) (450—404 ძვ. წ. აღ.) — პერიკლეს ნათესავი, სოკრატეს მოწაფე, გამოჩენილი ათენელი პოლიტიკური მოღვაწე და მხედართმთავარი პელოპონესის ომში.
 6. იგულისხმება სოკრატე.
 7. 408 წლიდან აგათონი მაკედონიის მეფის — არხელაოსის (414—399) კარზე ცხოვრობდა და იქვე გარდაიცვალა დაახლ. 400 წელს.
 8. აგათონმა გამარჯვება მოიპოვა 416 წ. მაშინ ამ დიალოგის ავტორიც, აპოლოდოროსისა და მისი ნაცნობის მსგავსად, პატარა, ათი წლის ბიჭი იყო (პლატონი დაიბადა 427 წ.)
 9. ქორევეტი (χορευτής) — გუნდის წევრი.
 10. არისტოდემოსი (Ἀριστοδῆμος) — რეალურად არსებული პიროვნებაა, სოკრატეს მოწაფე. მას იხსენიებს ქსენოფონტეც თავის „Memorabilia“-ში. არისტოდემოსი კიდათენელი იყო.
- კიდათენი — *Κυδαθήναι* — ატიკური ფილის — პანდიონისის ერთ-ერთი დემოსი, რომელიც ათენის ფარგლებში შედიოდა და აკროპოლისის სამხრეთით მდებარეობდა.

II

1. დედანში ასეა: *ταῦτα δὴ ἐκαλλωπισάμην ἵνα καλὸς παρὰ καλὸν ἴω.*
2. ეს პასაჟი ბერძნულ სიტყვათა მსგავსებაზეა აგებული და ამიტომ თარგმანში მისი გადმოცემა შეუძლებელია. ანდაზის პირვანდელი ფორმა ასეთია: *αὐτόματοι ἀγαθοὶ ἀγαθῶ ἐπὶ δαΐτας ἴασιν*, რაც სიტყვასიტყვით ნიშნავს: კარგები კარგთან თავისით, ე. ი. დაუპატიჟებლად მიდიან ნადიმზე. პლატონმა, როგორც ჩანს, შეცვალა, „*ἀγαθῶ*“ „*Ἀγάθων*“-ით და, ამრიგად, მივიღეთ: *αὐτόματοι ἀγαθοὶ Ἀγάθων ἐπὶ δαΐτας ἴασιν*, რაც ნიშნავს: კარგები აგათონთან თავისით, ე. ი. დაუპატიჟებლად მიდიან ნადიმზე. სახელი აგათონი (Ἀγάθων) წარმოსდგება სიტყვიდან *ἀγαθός*—კარგი.

3. დედანშია: *μαλθακὸς αἰχμητής*; „ილიადაში“ (XVII, 586—88) აპოლონი ასე მიმართავს ჰექტორს: *Ἐκτορ, τίς κέ σ' ἔτ' ἄλλος Ἀχαιῶν ταρβήσειεν, οἷον δὴ Μενέλαον ὑπέτρεσας, δὲ τὸ πάρος περ μαλθακὸς αἰχμητής...*

4. იხ. „ილიადა“, II, 408:
αὐτόματος δὲ οἱ ἦλθε βοῆν ἀγαθὸς Μενέλαος.
5. იხ. „ილიადა“, X, 224—225:
σὺν τε δὲ ἔρχομένω, καὶ τε προ ὀ τοῦ ἐνόησεν ἔπιπας κέρδος ἔη...

III

1. თანახმად კაპილარობის პრინციპისა.
2. ე. ი. ღვინის სმას შევუდგებით.

IV

1. მირინუსი (Μυρρινός) — ატიკური ფილის პანდიონისის ერთ-ერთი დემოსი.

V

1. ავლეტრიდა (ἀβλητρίς) — ფლეიტაზე დამკვრელი ქალი.
2. ბერძნულ სახლს ორი განყოფილება ჰქონდა: ე. წ. ანდრონი (*ἀνδρῶν*), რომელიც მამაკაცთათვის იყო განკუთვნილი და რომელშიც სიმპოსიონები იმართებოდა და გინეკეია (*γυναικῆη*) — „საქალებო“.
3. ევრიპიდეს ჩვენამდე არმოდწეული ტრაგედიიდან „მელანიპა ბრძენი“. ფრაგმენტში ასეა: *ὄχι ἐμὸς ὁ μῦθος, ἀλλ' ἐμῆς μητρὸς πάρα* (Nauck, 484).

6. პლატონი

4. პეონი (παιών, παιάν) — საგუნდო ჰიმნი, სამადლობელი, საზეიმო, სავედრებელი ან სხვა ხასიათისა, მეტწილად აპოლონისადმი მიძღვნილი.

5. Ἔρωσ — სიყვარულის ღმერთი.

6. პროდიკოსი (Πρόδικος) — სოფისტი, სოკრატეს თანამედროვე, ავტორი ცნობილი ალეგორიისა „ჭერაკლე ბიწსა და სათნოებას შორის“. ქსენოფონტე, „Memorabilia“, II, 1.

7. „ერთიკა“ (ἑροτικά) — სამიჯნურო კავშირნი, ურთიერთობანი, ზოგადად, ყველაფერი, რაც ეროსს უკავშირდება ან მიემართება.

VI

1. ჰესიოდე (Ἡσίοδος) — დიდი ბერძენი პოეტი (IX ს. ძვ. წ. ა.), ავტორი პოემებისა „სამუშაონი და დღენი“ (Ἔργα καὶ Ἡμέραι) და „თეოგონია“ (Θεογονία).

2. ჰესიოდე, „თეოგონია“, 117—118.

3. პარმენიდე (Παρμενίδης) — ბერძენი ფილოსოფოსი, ელენატური სკოლის ერთ-ერთი ფუძემდებელი, ავტორი პოემისა „ბუნებისათვის“ (Περὶ φύσεως). მისი სახელი ეწოდება პლატონის ერთ-ერთ დიალოგს. აქ ციტირებული ლექსის შესახებ დაწვრილებით იხ. H. Diels — Die Fragmente der Vorsokratiker, Berlin, 1934, 243 გვ.

4. აკუსილეოსი (Ἀκουσίλαος) — არგოსელი ლოგოგრაფოსი (VI ს. ძვ. წ. ა.) სვიდას მიხედვით ავტორი თხზულებისა „გენეალოგიები“. ძირითადად ეყრდნობოდა ჰესიოდეს.

5. დედანში: ἄνδρα ὄσσε εἶρα...

6. შდრ. „ილიადა“ X, 482: τὸ δ' ἔμπνευσε μένος γλαυκῶπις Ἀθήνη.

VII

1. ალკესტიდა (Ἄλκηστις) — პელეასის ასული, მეუღლე თესალიელი გმირის, არგონავტთა ლაშქრობის მონაწილის ადმეტესი. ალკესტიდა დათანხმდა არტემიდეს მიერ უდროოდ განწირული მეუღლის ნაცვლად ჩასულიყო ჰადესში და, ამრიგად, დაეხსნა იგი. მითის თანახმად, ალკესტიდას თავგანწირვით აღფრთოვანებულმა პერსეფონამ, დედოფალმა ჰადესისა, უკან გამოაბრუნა იგი. სხვა ვერსიით ალკესტიდა ჰერაკლემ დაიხსნა ჰადესის ტყვეობიდან.

2. ჰადესი (Ἅιδης, იგივე Πλούτων ან Ζεὺς καταχθόνιος) — საიქიოს უფალი; საიქიო.

3. ორფეოსი (Ὀρφεύς) — მითური მომღერალი და ავტორი მისტიური ჰიმნებისა (ე. წ. „ორფიკული ჰიმნები“), მუზა კალიოპესა და თრაკიის მეფის ეაგრეს ვაჟი, ევრიდიკეს მეუღლე. მითის მიხედვით ევრი-

დიკე გველმა დაგესლა და მოკლა. მეუღლეს დანატრებული ორფეოსი ჰადესს ჩავიდა, რათა უკან დაებრუნებინა იგი. თავისი ჯადოსნური ჰანგებით მან გული მოუღობო ერინიებს, მოაჯადოვა კერბერი და პერსეფონემდე მიაღწია. საიქიოს დედოფალი დათანხმდა მიწაზე დაებრუნებინა ევრიდიკე, ოღონდ იმ პირობით, რომ ორფეოსი ერთხელაც არ შეავლებდა თვალს საყვარელი მეუღლის აჩრდილს, ვიდრე მზის ნათელს არ იხილავდნენ ორივენი. მაგრამ მომღერალს სულმა წასძლია, დაარღვია აღთქმა და, ამრიგად, სამუდამოდ დაჰკარგა მეუღლე. ორფეოსი დაიღუპა დიონისეს მხლებელი ქალების — მენადების ხელით.

4. აქილეესი (Ἀχιλλεύς) — თესალიის მეფის — პელეასისა და თეტიდას ვაჟი, ტროას ომის უდიდესი გმირი.

5. ჰექტორი (Ἑκτωρ) — პრიამოსისა და ჰეკუბას ვაჟი, ტროელთა უპირველესი გმირი.

6. ესქილე (Αἰσχύλος) — გენიალური ბერძენი ტრაგიკოსი (525—456 ძვ. წ. ა.).

7. დედანში: θειότερον γὰρ ἐραστής παιδικῶν.

VIII

1. აფროდიტე (Ἀφροδίτη; Venus) — სიყვარულის ქალღმერთი, ზევსისა და დიონეს (სხვა ვერსიით ურანოსის — ზესკნელის უფლის) ასული.

2—3. „ციური“ (Ὀὐρανία, Venus coelestis) — აფროდიტეს ეპითეტა. ურანია უპირისპირდება მეორე ე. წ. Ἀφροδίτη Πάνδημος-ს (Venus vulgaris). აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ Πάνδημος — საყოველთაოსახალხოს, საყოველთაოს ნიშნავს პირდაპირ. ამ ეპითეტის ნაცვლად მთარგმნელმა აიღო „მიწიერი“.

4. καλῶς μὲν γὰρ πρᾶττόμενον καὶ βρῦθῶς καλὸν γίγνεται.

IX

1. Παιδεραιστία; ეს შედგენილი სიტყვა პირდაპირ „ყრმათა სიყვარულს“ ნიშნავს. საქმე ეხება ძველი ბერძნული საზოგადოების ერთ-ერთ ყველაზე უდიდეს ბიწს — მამათმავლობას. მაგრამ ეს სიტყვა ამბივალენტურია, ისევე როგორც ფენომენი, რომელსაც იგი აღნიშნავს. დიდი მორალისტი პლატონი ჰგმობს მამათმავლობის იმ სახეს, რომელსაც ავხორცობა უდევს საფუძვლად და, პირიქით, მთლიანად იღებს მის მეორე სახეს — ღრმასა და ეგზალტირებულ სულიერ სიყვარულს, რომლის წყარო სულიერი ან ფიზიკური სრულქმნილებია (შდრ. სოკრატე — ალკიბიადე, მიქელანჯელო — ტომაზო კავალაერი ან თუნდაც თომას მანის ნოველა „სიკვდილი ვენეციაში“).

2. ელიდა (Ἴλις) — მხარე აღმოსავლეთ პელოპონესში.

3. ბეოტია (Βοιωτία) — მხარე შუა საბერძნეთში, მთავარი ქალაქი თებე.

4. იონია (Ιωνία) — მც. აზიის დასავლეთი სანაპირო.

5. არისტოგიტონი და ჰარმოდოსი (Ἀριστογείτων καὶ Ἀρμόδιος) — ათენელი ჭაბუკები, რომელთაც 514 წ. ძვ. წ. ა. მოკლეს ათენის ტირანი ჰიპარხოსი. შემდეგში მათ ათენელებმა ძეგლი აუგეს წარწერით „τυραννοκτόνοι“ — „ტირანის მკვლელნი“ (დაწვრ. იხ. თუკიდიდე I, 20, VI, 54).

6. დედანში: *Χαρίζεσθαι ἔρασταίς.*

X

1. ბერძნული სიტყვა νόμος — ნიშნავს როგორც კანონს, ასევე ადათსაც.

2. მთარგმნელი სიტყვით „მიჯნური“ გადმოსცემს ბერძნულ ἔραστῆς-ს, ხოლო სიტყვით „სატრფო“ — παιδικός-ს.

3. დედანში: *ταύτη μὲν οὖν οἰηθεῖη ἂν τις πάγκαλον νομίζεσθαι ἐν τῆδε τῇ πόλει καὶ τὸ ἐράν καὶ τὸ φίλους γίγνεσθαι τοῖς ἔρασταίς.*

4. ლალა (παιδαγωγός) — მონა, რომელსაც ბავშვის მეთვალყურეობა ევალებოდა. პედაგოგი სკოლაში მიაცილებდა ბავშვს და უკანვე მოჰყავდა მერე.

5. იხ. თ. VIII.

6. დედანში: *αἰσχρῶς μὲν οὖν ἐστὶ πονηρῶ τε καὶ πονηρῶς χαρίζεσθαι, καλῶς δὲ χρηστῶ τε καὶ καλῶς.*

XI

1. დედანში: *ἐάν τις ἐθέλη τινὰ θεραπεύειν ἡγούμενος δι' ἐκείνων ἀμείνων ἔσεσθαι ἢ κατὰ σοφίαν τινὰ ἢ κατὰ ἄλλο ὄτιον μέρος ἀρετῆς...*

2. ერთ-ერთი ნიმუში ცნობილი პლატონური პერიოდებისა, რომელთა გადმოცემაც თარგმანში უდიდეს სიძნელეებთანაა დაკავშირებული.

3. არისტოფანე (Ἀριστοφάνης) — დიდი ბერძენი კომედიოგრაფი (დაახლ. 444—380 წ. ძვ. წ. ა.).

XII

1. იხ. თ. XI.

2. დედანში: *ἔστι γὰρ ἰατρικὴ... ἐπιστήμη τῶν τοῦ σώματος ἔρωτικῶν πρὸς πλησμονὴν καὶ κένωσιν.*

3. ასკლეპიოსი (Ἀσκληπιός; Aesculapius) — თესალიელი მეფე და ექიმი, შემდეგში მედიცინის ღმერთი.

4. იგულისხმებიან აგათონი და არისტოფანე.

5. ჰერაკლიტე ეფესელი (Ἡράκλειτος Ἐφέσιος) — დიდი ბერძენი ფილოსოფოსი (მე-6—5 ს. ს. ძვ. წ. ა.). მეტსახელად უწოდებდნენ ὁ Σκοτεινός — „ბნელი“. დედანში ეს ციტატა ასე იკითხება: *τὸ ἐν γὰρ φησι διαφερόμενον αὐτὸ αὐτῷ ξυμφέρεσθαι, ὥσπερ ἄρμονίαν τόνου τε καὶ λύρας.* დაწვრილებით ცნობებს მკითხველი იპოვის მაკოველსკის წიგნში: *Досократики I, Казань, 1914.*

6. ასე ესმის მთარგმნელს ბერძნული ფრაზა: *διαφερόμενον δὲ αὐ καὶ μὴ ὁμολογοῦν ἀδύνατον ἄρμόσαι.*

7. დედანში: *ὅ δὴ μελοποιίαν καλοῦσιν.*

8. დედანში: *ὅ δὴ παιδεία ἐκλήθη.*

9. რაკი საქმე მუსიკას ეხება, ერიქსიმახოსი ლაპარაკობს არა ციური ან მიწიერი აფროდიტეს, არამედ მუზა ურანიასა და პოლიმნიას (ლირიული პოეზიისა და ჰიმნების მუზა) შესახებ.

10. დედანში: *ὅν δὲ ἐβλάβουμένον προσφέρειν οἷος ἂν προσφέρῃ.*

XIII

1. კოდო (ἔρυσίβη) — თაფლის ცვარი;

2. მანტიკა (μαντική) — ხელოვნება მკითხაობისა და წინასწარმეტყველებისა.

XIV

1. ანდროგინონი (ἀνδρόγυνον) — საშუალო სქესის ეს ბერძნული სიტყვა კომპოზიციით: *ἀνήρ* (კაცი) + *γυνή* (ქალი).

2. ეფილტე და ოტოსი (Ἐφιάλτης καὶ Ὀτος) — მითიური ტიტანები, რომელთაც ოლიმპიელთა დამხობა განიზრახეს (იხ. „ილიადა“ მე-5, 385 და შმდ.)

XV

1. ზევსი (Ζεὺς) — ბერძნული პანთეონის პირველი ღვთაება, ღმერთთა და კაცთა მამა.

2. დედანში: *ὥσπερ οἱ τὰ δα τέμνοντες καὶ μέλλοντες ταριχεύειν.*

3. აპოლონი (Ἀπόλλων) — სინათლის, წინასწარმეტყველების, პოეზიის და ექიმობის ღმერთი, მუზათმთავარი — მუსაგეტი.

XVI

1. ქსიმბოლონი (ξύμβολον) — სიმბოლო, პირობითი ნიშანი. აქ — ლათ. *tessera hospitalis*. ეს იყო შუა გატეხილი ძვლის ორი ნახევარი, რომელთაგან ერთს მასპინძელი უძღვნიდა ხოლმე სტუ-

მარს, მეორეს კი თვითონ იტოვებდა. შემდგომში, ამ ორ ნახევარს ერთ-მანეთს რომ მიუახლოვებდნენ, სტუმარ-მასპინძელს შეეძლოთ ეცნოთ ერთმანეთი.

2. *ἐταίριστροιαί* — ტრიბადები, ე. წ. „ლესბოსური სიყვარულის“ მიმდევარნი.

3. ბიჭი — „მამაკაცის ნაფოტი“. ამ კონტექსტში ეს მეტად პოეტური გამოთქმაა და უნებურად გვაგონებს დიდი თანამედროვე ესპანელი პოეტის ლორკას სიტყვებს:

En la agostada senda	გადახრუკულ ბილიკზე
He visto al buen lagarto	მე ვიხილე კეთილი ხვლიკი
(gota de cocodrilo)	(ნიანგის წვეთი)
meditando.	ჩაფიქრებული.

ხვლიკი — „ნიანგის წვეთი“. ეს ერთხელ კიდევ მიგვანიშნებს იმაზე, რომ ჭეშმარიტი პოეზიის ენა მეტნაკლებად იდენტური იყო ყოველთვის.

4. ლათინური სიტყვა caelebs — დაუქორწინებელს ნიშნავს.

5. *φιλεραστας* — ნიშნავს კაცს, რომელიც მალე ენთება სიყვარულით.

6. ჰეფესტოსი (*Ἥφαιστος*) — ცეცხლისა და მჭედლობის ღმერთი ბერძნულ მითოლოგიაში.

7. აქ საქმე გვაქვს პოეტურ ლიცენციასთან (ან, შესაძლოა, ანაქრონიზმთანაც). ლაკედემონელნი აღმ. არკადიის ქალაქ მანტინეაში შეიჭრნენ და დაანგრიეს იგი 362 წ. ძვ. წ. ა., ხოლო პლატონის გმირები 54 წლით ადრე მსჯელობენ ამის შესახებ.

8. სტელა (*στήλη*) — სამარის სვეტი.

9. ე. ი. ბარელიეფურ გამოსახულებებს.

10. ლისპები (*λίσπαι*) — იგივეა, რაც ქსიმბოლონი (იხ. შენ. მე-16,1).

11. ე. ი. თავი დავაღწიოთ ხელახალი განკვეთის საფრთხეს და ვეზიაროთ ჩვენს პირველბუნებას, მთლიანს და განუყოფელს.

XVIII

1. დედანში: *εἰς δὲ τρίπους ἄριμτος πάντος ἐπαίσιον περὶ πάντος...*

2. დედანში: *εἰ θέμις καὶ ἀνεμέσῃτον εἰπέειν.*

3. კრონოსი (*Κρόνος*) — ურანოსისა და გეას ძე, ზევსის, ჰერას, პოსეიდონის, დემეტრესა და სხვათა მამა, შემდეგში დაამხო ზევსმა. || იაპეტოსი (*Ἰαπετός*) — ურანოსისა და გეას ვაჟი, პრომეთეს მამა.

4. ანანკე (*Ἀνάγκη*) — ბუნებრივი აუცილებლობა, გარდუვალობა, ღვთაებად პერსონიფიცირებული (ბედისწერა).

5. ატა (*Ἄτη*) — ჰომეროსთან ბედისწერის, უბედურებისა და შურისგების ქალღმერთი.

6. „ილიადა“, XIX, 92—93.

XIX

1. დედანში: *οὐτε γὰρ αὐτὸς βίᾳ πάσχει, εἴ τι πάσχει...*

2. ეს მეტაფორა ალკიდამასს (*Ἀλκιδάμας*) უნდა ეკუთვნოდეს, მე-5 საუკუნის რიტორს და სოფისტს, გორგიას მოწაფეს.

3. ნაწყვეტი ევრიპიდეს ჩვენამდე არმოდღეული ტრაგედიიდან „*Σθενέβωια*“ (Nauck, fr. 663).

4. ათენა (*Ἀθηνᾶ*) — ზევსის ასული, სიბრძნის, მეცნიერების, ხელოვნების, ხელოვნობის, ძლევამოსილი ომებისა და მშვიდობიანობის მარადქალწული ღვთაება, ატიკისა და ათენის მფარველი.

XX

1. გორგია (*Γοργίας*) — მე-5-4 საუკუნის ცნობილი ორატორი. მისი სახელი ეწოდება პლატონის ერთ-ერთ დიალოგს.

2. „ოდისეის“ ერთი ადგილის (XI, 633—35) პერიფრაზა:

...ἐμὲ δὲ χλωρόν δέος ἦρειν,

μή μοι Γοργεῖην κεφαλὴν δευσοῖο πελᾶριον

ἐξ Ἄιδεω πέμψειεν ἀγαστὴ Περσεφόνηια,

გორგონა (*Γοργώ*) — მითიური ურჩხული, რომლის ერთი შეხედვაც კი ქვად აქცევდა კაცს. სოკრატე თამაშობს სიტყვებით: *Γόργειος* (გორგონასი) და *Γοργίας* (გორგია).

3. ევრიპიდე — „იპოლიტე“, 612.

XXII

1. დიოტიმას პიროვნება ბურუსითაა მოცული. ზოგი მას რეალურად არსებულ პიროვნებად მიიჩნევს, ზოგის აზრით კი იგი პლატონის ფანტაზიის ნაყოფია.

XXIII

1. დემონი (*δαίμων*) — ღმერთი, ქალღმერთი, გენია, სული, „დემონიური“ (*δαίμωνιος*) — ღვთაებრივი.

2. პოროსი (*Πόρος*) — ფონი, გზა, დინება, ხიდი. აქ სიუხვეს ნიშნავს და მორჭმულებისა და ღვთაების სახედაა პერსონიფიცირებული.

3. მეტიდა (*Μήτις*) — თემიდას ასული, „სიბრძნე“.

4. პენია (*Πενία*) — სიღატაკისა და გაჭირვების განსახიერება.

XXIV

1. შდრ. რუსთაველი: „მიჯნურობა არის ტურფა, საცოდნელად ძნელი გვარი“; ან, „ვთქვა მიჯნურობა პირველი და ტომი გვართა ზენათა“.

XXV

1. კალონე (Καλλονή) — მშვენიერების ღვთაება.
2. მოირა (Μοῖρα) — ზედსწერის ქალღმერთი. ილითია (Ελλειθια) ზევსის და ჰერას ასული, ქალღმერთი მშობიარობისა.

XXVII

1. კოდროსი (Κόδρος) — ატიკის უკანასკნელი ლეგენდარული მეფე, რომელმაც თავი დასდო, რათა ტროელთა შემოსევისაგან ეხსნა თავისი ქვეყანა.

2.: *διὰ παιδογονίας.*

3. ლიკურგე (Λυκουργος) — დიდი სპარტელი კანონმდებელი, (IX ს. ძვ. წ. ა.).

4. სოლონი (Σόλων) — დიდი ათენელი კანონმდებელი (დაახლ. 638—559 წ. ძვ. წ. ა.).

XXVIII

1. ზიარება (ინიციატია) 3-საფეხურიანი იყო: 1. განწმენდა (καθαρμός). 2. პირველზიარება (ή τής τελετής παράδοσις) და 3. კონტემპლაცია (ἐποπτεία).

XXIX

1. ესაა ორგანო, რომელსაც დავით აღმაშენებელი უწოდებდა „მხედველობაჲ სულისაჲ“ („გალობანი სინანულისანი“).

XXX

1. იხ. თ. XXIV და შეადარე არისტოფანეს სიტყვას — თ. XV.

XXXI

1. პსუკტერი (Ψυκτήρ) — საღვინე ჭურჭელი.
2. კოტილი (κοτύλη) — სითხის საწყავი (0,2736 ლ), ე. ი. პსუკტერში ჩადიოდა $0,2736 \times 8 = 2,1888$ ლ.
3. „ილიადა“, XI, 514.

XXXII

1. სილენი (Σειληνός) — ჰერმესის (სხვა ვერსიით პანის) ვაჟი, დიონისეს აღმზრდელი და მოძღვარი. ძველების წარმოდგენით სილენი იყო ერთთავად გაღეშილი, მხიარული, მელოტი ბერიკაცი, რუმბივით სქელი და მრგვალი. აქ იგულისხმება სილენის ფორმის კარადები, რომელთაც თავიანთი ნამუშევრების, მეტწილად ღმერთების გამოსახულებათა შესანახად იყენებდნენ მოქანდაკენი

2. სირინგა (σύριγξ) — ერთგვარი მუსიკალური ინსტრუმენტი.

3. მარსია (Μαρσύας) — სატირი (ტყის ღვთაება), დიონისეს მხლებელი, ფლეიტაზე დაკვრის დიდი ოსტატი; რომელიც ისე გაკადნიერდა, რომ თვით აპოლონი გამოიწვია შეჯიბრში, მაგრამ დამარცხდა და განრისხებულმა ღმერთმა ტყავი გააძრო მას. ოლიმპოსი (Ὀλύμπιος) — პლუტარქეს ცნობით (De Musica, 7) — მარსიას მოწაფე, ფრიგიელი მუსიკოსი, ვინც პირველმა გააცნო ელინებს ჰარმონიის წესები.

4. კორებანტი (κορύνθιας) — ფრიგიული ქალღმერთის — კიბელას ქურუმი.

5. პერიკლე (Περικλῆς) — დიდი ათენელი პოლიტიკური მოღვაწე, ბრწყინვალე ორატორი (მე-5 ს. ძვ. წ. ა.).

6. სირინოსები ანუ სირენები (Σειρήνες) — მითიური არსებანი, რომელნიც თავიანთი მომხიბლავი სიმღერით აჯადოებდნენ მეზღვაურებს.

XXXIII

1. აქ ორი ანდაზაა შეერთებული: 1. *οἶνος και ἀλήθεια* — ღვინო და სიმართლე და 2. *οἶνος και παιδες ἀληθείς* — ღვინო და ბავშვები სიმართლეს ამბობენ.

XXXV

1. აიაქსი (Αἴας) — ტელამონიდი, ტროას ომის ერთ-ერთი უდიდესი გმირი, გადმოცემით მოუწყველელად ითვლებოდა.

2. პოტიდეა (Ποτειδαία) — კორინთოს კოლონია მაკედონიაში. 435 წ. ძვ. წ. ა. პოტიდეამ სცადა ათენელთა ბატონობის უღელი გადაეგდო კისრიდან. 5 წლის შემდეგ პოტიდეა დამარცხდა.

XXXVI

1. „ოდისეა“, IV, 242:

2. ჰელიოსი (ήλιος) — მზე.

3. დელიონი (Δήλιον) — ქალაქი ბეოტიის აღმოსავლეთ სანაპიროზე, ატიკის საზღვართან. აქ 424 წ. ძვ. წ. ა. ბეოტიელებმა დაამარცხეს ათენელები.

4. პოპლიტი (πόπιτις) — მძიმედ შეიარაღებული ფეხოსანი მეომარი.

5. ლახესი (Λάχης) — ათენელი მხედართმთავარი პელოპონესის ომის დროს, დაეცა მანტინეასთან 418 წ. ძვ. წ. ა. მისი სახელი ეწოდება პლატონის ერთ-ერთ დიალოგს.

6. არისტოფანე — „ღრუბლები“, 362.

7. ბრასიდა (Βρασιδης) — სპარტელი მხედართმთავარი პელოპონესის ომში. დაიღუპა 422 წ. ძვ. წ. ა. ამფიპოლისთან.

8. ნესტორი (Νέστωρ) — პილოსის მეფე, ტროას ლაშქრობის უხუცესი მონაწილე.

9. ანტიენორი (Ἀντιήνωρ) — ტროელთა ბელადი.

XXXVII

1. ხარმიდე (Χαρμίδης) — პლატონის ბიძა დედის მხრიდან. მისი სახელი ეწოდება დიდი ფილოსოფოსის ერთ დიალოგს.

2. ევფიდემოსს იხსენიებს ქსენოფონტეც თავის „Memorabilia“-ში.

3. დედანში: *καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἄσπερ ῥήσιον παύονται γυῖναί.*

XXXIX

1. ლიკეონი (Λύκειον) — გიმნასიონი აპოლონ ლიკეელის ტაძრის მახლობლად. შემდეგში იქ ასწავლიდა არისტოტელე.

* * *

თარგმნისას ხელთ გვექონდა „ნადიმის“ შემდეგი გამოცემები:

Platonis Dialogi, ex recensione Caroli Friderici Hermanni, Lipsiae, 1877.

Platonis Dialogi, ex recensione Immanuelis Bekkeri, Ber. 1817.

Platon, Oeuvres complètes, t. IV, partie 2: Le Banquet. Texte établi et trad. par Léon Robin, Paris, 1929.

გარდა ამისა, ვეყრდნობოდით „ნადიმის“ 12 სხვადასხვა თარგმანს ლათინურ, ფრანგულ, რუსულ, იტალიურ, გერმანულ და ესპანურ ენებზე.

ბაჩანა ბრეგვაძე

ს ა რ ჩ ე ვ ი

მთარგმნელისაგან	5
ნადიმი	7
შენიშვნები (ბ. ბრეგვაძე)	80

Платон
Пир
(На грузинском языке)

Издательство
«Сабчота Сакартвело»

Тбилиси
1964

რედაქტორი ლ. იმერლიშვილი
მხატვარი ი. დავნაგორცევა-გრიგოლია
მხატვრული რედაქტორი დ. დუნდუა
ტექრედაქტორი ვ. ხუციშვილი
კორექტორი ვ. მალანია

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 10/IV-64 წ. ქალაქის
ზომა 84×108¹/₃₂. ნაბეჭდი თაბახი 4,71. სააღრ.-საგამომც.
თაბახი 4,01. საავტორო თაბახი 3,86.
ტირაჟი 10.000. შევკ. № 31.
ფასი 40 კაპ.

სტამბა № 1, თბილისი, ორჯონიკიძის ქ. № 50.
Типография № 1, Тбилиси, ул. Орджоникидзе № 50.

<http://illuminati.ge>